

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ
MESLEKİ RESİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOYUTLAMA, BİÇİMBOZMA, BAŞKALAŞIM VE EĞRETİLEME
KAVRAMLARININ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ RESİM
BÖLÜMÜ DESLERİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Azize Reva BOYNUKALIN

ANKARA-2009

T.C
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
UYGULAMALI SANATLAR EĞİTİMİ
MESLEKİ RESİM EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

SOYUTLAMA, BİÇİMBOZMA, BAŞKALAŞIM VE EĞRETİLEME
KAVRAMLARININ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ RESİM
BÖLÜMÜ DESLERİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Azize Reva BOYNUKALIN

Danışman
Doç. Cebrail ÖTGÜN

ANKARA-2009

ÖNSÖZ

Sanatçı adayının gelişim yolculuğunun ayrılmaz bir parçası olan biçim araştırmaları ve bunu bağlı olarak özgünlük sorunun çözülmesi, sanat eğitiminin hedeflerindendir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları bu yolculukta öğrencilere ışık tutacak kavramlardır.

Bu çalışma görsel biçimlendirme dillerinden soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü ders programlarında (gerek uygulamalı derslerde, gerekse kuramsal derslerde) işlenişiyle ilgili araştırmayı içermektedir.

Araştırmada Gazi Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteleri, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Resim Bölümü lisans ders programları incelenerek, Hacettepe Üniversitesi, Gazi Üniversitesi ve Atılım Üniversitesi'nde görevli öğretim elemanlarının görüşlerine başvurulmuştur. Kavramların ders programlarında işlenişiyle ilgili görüşler görüşme formuyla toplanmıştır. Bu araştırma soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının işlenişine yönelik programdaki dersleri ve içeriklerini sorgulatarak, sanat eğitiminde bu kavramların işlenişinde eksik ve tam olan yanlarının tespit edilmesi açısından önem taşımaktadır. Ayrıca araştırmanın, bu konuda yapılacak benzer araştırmalara kaynak olabileceği umulmaktadır.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde değerli bilgileri ile yol gösteren, ilgi ve destekleri ile bana güç veren danışmanım Doç. sayın Cebail Ötgün'e değerli fikirleri ve yönlendirmeleri ile araştırmama katkı sağlayan Prof. sayın Atilli İlkay'a, tezimi eğitim alanında değerlendirerek, düzenlenmesinde yardımcı olan Yrd. Doç. sayın Gülgün Alpan'a, araştırmaya görüşme formu yoluyla katkıda bulunan tüm öğretim elemanlarına ve manevi desteklerini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Azize Reva BOYNUKALIN

ÖZET

SOYUTLAMA, BİÇİMBOZMA, BAŞKALAŞIM VE EĞRETİLEME
KAVRAMLARININ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ
RESİM BÖLÜMÜ DERSLERİ BAĞLAMINDA
İNCELENMESİ

Boynukalın, Azize Reva

Yüksek Lisans, Resim Eğitimi Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Cebrail Ötgün

MART – 2009

Bu araştırmanın amacı, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü lisans programlarında işlenişine ilişkin görüşlerin belirlenmesidir. Bu niteliklerin belirlenmesi için Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi ve Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü ders programlarında kavramların işlenişini incelenmiştir. İlgili kavramların işlenişindeki verimliliğinin tespit edilmesi amacıyla oluşturulan görüşme formu ile akademisyenlerin görüşleri saptanmaya çalışılmıştır.

Bu araştırma, tarama yöntemi ile yapılmıştır. Yönteme ilişkin veriler, kaynak taraması ve bilgi toplama formları ile elde edilmiştir. Bu araştırmanın çalışma grubu, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi, Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ve Atılım Üniversitesi Güzel Sanatlar Tasarım ve Mimarlık Fakültesi'ndeki sanat eğitimcilerinden oluşmaktadır. Araştırmada, bilgi toplama formu ile elde edilen veriler, yüzde % ve frekans içeren betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılarak analiz edilmiştir.

Araştırma bulgularına bakıldığında; sanat eğitimcilerinin soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarını öğrenmenin, tartışmanın ve analiz etmenin sanat eğitiminde bireylerin estetik bakış açısını geliştireceği

konusunda görüş birliği içinde oldukları gözlemlenmektedir. Sanat eğitimi alan öğrenci, gözlemi üzerinde düşünmeli, biçim araştırmaları yaparken de soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarından yararlanmalıdır.

GSF Resim Bölümü lisans ders programlarının, öğrencilerin görsel biçimlendirme kavramlarını yeterli düzeyde anlayıp uygulamasına elverişli olmaması, ders içerik ve sürelerinin kısıtlılığı, atölyelerin fiziki ortamı ve kuramsal derslerdeki teknoloji kullanımının yetersizliği, ilgili kavramların işlenişini olumsuz yönde etkilemektedir. Öğretim elamanlarıyla yapılan görüşme sonuçları da bu görüşü desteklemektedir.

Bu araştırma sonuçlarına göre, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının ders programlarında işlenişine, ortam boyutunun yeniden yapılanmasına, kavramlar işlenirken öğretim elamanları ve öğrencilerin tutumlarına yönelik öneriler getirilmiştir.

ABSTRACT

EXAMINATION OF THE CONCEPTS ABSTRACTION, DEFORMATION,
METAMORPHISM AND METAPHOR UNDER THE CONTEX OF ART
DEPARTMENT LECTURES IN THE FACULTY OF FINE ARTS.

BOYNUKALIN, Azize Reva

Graduate Thesis, Technical Art Training Discipline
Thesis Adviser: Doç. Cebail Ötgün
March-2009

This research aims to determine the views regarding the instruction of the concepts like abstraction, deformation, metamorphism and metaphor in the bachelor's degree in the Department of Art at Fine Arts Faculties in Gazi, Marmara Universities and Mimar Sinan University of Fine Arts. To determine these qualities, the instruction of the concepts are examined regarding the aims and content of the lectures. And the views of academicians are tried to be fixed to determine the productivity these lectures.

This research is done by investigation technique. The datums concerning the technique are got by investigation the source and forms of information collecting. The working group of this research consist of instructors of art this Gazi University Fine Arts Faculty, Hacettepe University Fine Arts Faculty and Atılım University Architecture and Design Faculty. In the research, the datums got by form of information collecting, are analysed by making to use of techniques of percent % and descriptive statistics includes frequency.

Examined the research findings, it is observed that art instructors are of the some opinion that abstraction, deformation, metamorphism and metaphor improves the individuals when they are learnt, argued and analysed in art education. The student who is instructed about art education must think about the observation and

make use of the concepts like abstraction, deformation, metamorphism and metaphor while making the research of form.

Insufficiency of use of technology, physical condition of the workshops, limited content and time of the lectures and inconveniency of the schedule in the Arts Faculty effects the lectures negatively. Interview with the instructors also supports this opinion.

According to this research, new suggestions are served regarding the reconstruction of extent of the environment, behavior of the students and instructors and programme of the concepts, abstraction, deformation, metamorphism and metaphor.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	viii
TABLolar LİSTESİ.....	ix
BÖLÜM I	
GİRİŞ	1
1.1.Problem.....	2
1.2.Araştırmanın Amacı.....	4
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Sınırlılıklar.....	5
1.5. Tanımlar.....	5
1.6. Kısaltmalar.....	7
BÖLÜM II	
KURAMSAL ÇERÇEVE	
2.1. Sanat Eğitiminin Kişilik ve Özgün Dili Geliştirmeye Katkısı.....	8
2.2. Sanat Eğitiminde Kavram Öğretimi.....	12
2.2.1. Sanat Eğitiminde Biçim Dillerini Oluşturan Kavramlar ve Tanımları.....	15
2.2.1.1. Soyutlama.....	20
2.2.1.2. Biçimbozma.....	24
2.2.1.3. Başkalaşım.....	28
2.2.1.4. Eğretileme.....	30
2.3. Batıda Görsel Biçim Dillerinin Sanat Eğitimi Gelişiminde Dönemler İtibariyle İncelenmesi.....	32
2.3.1.Sanat Eğitiminde Bauhaus Örneği.....	36
2.3.2.Görsel Biçimlemeler Açısından Sanat Eğitiminde 1945 Sonrası.....	38
2.3.3. R. Pfennig ve Gunter Otto Görsel Yoğrumsal Düşünme Biçiminin Eğitimi Üzerine.....	40
2.4. Ülkemizde Sanat Eğitimi Tarihsel Sürecinde Görsel Biçim Dilleri.....	41
2.5. İlgili Kavramların Güzel Sanatlar Fakültelerindeki Yeri ve Önemi.....	44

2.6. Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümünde İlgili Kavramların	
Kullanımı ve Uygulanması.....	47
2.6.1. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Ders	
Planı ve İçerikleri.....	48
2.6.2. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü	
Ders Planı ve İçerikleri.....	61
2.6.3. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Ders	
Planı ve İçerikleri.....	68
2.7. Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım ve Eğretilme Kavramlarının	
Uygulamalı ve Kuramsal Derslerde İşlenişine Yönelik Durum Tespiti.....	77
2.8. İlgili Araştırmalar	79
2.8.1. Modern Resimde Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım Sorunu ve	
Uygulamalar Yüksek Lisans Tezi.....	79
BÖLÜM III	
3. YÖNTEM.....	80
3.1. Araştırmanın Modeli	80
3.2. Çalışma Grubu.....	80
3.3. Verilerin Toplanması.....	81
3.4. Verilerin Analizi.....	83
BÖLÜM IV	
4. BULGULAR VE YORUMLAR	82
BÖLÜM V	
5. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	102
5.1. Sonuç	102
5.2. Öneriler.....	101
KAYNAKÇA.....	107
EKLER.....	111
Ek-1 Görüşme formu.....	111

RESİMLER LİSTESİ

Resim1: Pablo Picasso “Ağlayan Kadın 1937”	22
Resim 2: G. Braque “Gitarlı Kadın1913”	22
Resim 3: Piet Mondrian “Mavi Ağaç 1909,	23
Resim 4: Gri Ağaç1911”	23
Resim 5: Piet Mondrian “Çiçek Açan Elma Ağacı 1912”	23
Resim 6 : Emil Nolde, “ İsa’nın Yaşamı, Çarmıha Gerilme Detayı”,1912.....	26
Resim 7: Pablo Picasso, “Avignon’ Kızlar” 1907.....	27
Resim 8: Eduward Munch “Çılgılık” 1895.....	27
Resim 9 : Francis Bacon, “ Papa X. Innocentius Portresi üzerine çalışma” 1953...	27
Resim10: Emil Nolde, “Altın Buzağı Çevresinde Dans” 1910.....	28
Resim 11: Fikret Mualla “ Sokak”, 1955.....	28
Resim12: S. Dali, “Millet’in Dua’ sına Arkeolojik Anımsamalar 1935”	29
Resim13: S. Dali, “Belleğin Devamı”, 1931.....	29
Resim14: Giuseppe Arcimboldu, “Kış”,1573.....	30
Resim15: M.C. Escher, “Gece ve Gündüz”, 1938.....	30
Resim 16: Pablo Picasso, “Boğa Başı”,1942.....	30
Resim19: R. Magritte, “Sözcüklerin Kullanılışı”,1929.....	33
Resim 18: “Kayadaki Kale”, 1961.....	33
Resim19:Giorgio de Chirico “The Archaeologists” 1918.....	33
Resim 20: R. Duchamp- Villon, “BüyükAt” 1914.....	33
Resim 21:Giuseppe Arcimboldo, “Yaz”, 1573.....	33

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo1. Temel Sanat Eğitimi I Ders Konuları.....	49
Tablo 2. Temel Sanat Eğitimi II Ders Konuları.....	50
Tablo 3. Sanat Kavramlarına Giriş II Ders Konuları.....	52
Tablo 4. Çalışma Grubuna Yönelik Mesleki Özelliklerin Dağılımı.....	81
Tablo 5. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların; GSF ders programlarında işleniş (içerik-hedef) niteliğine ilişkin görüşleri.....	85
Tablo 6. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların; GSF ders programlarında işleniş (içerik-hedef) niteliğine ilişkin görüşlerin Üniversitelere göre dağılımı.....	88
Tablo 7. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramlar işlenirken, fiziki ortam ve teknoloji kullanımı yeterliliğine ilişkin görüşleri.....	91
Tablo 8. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramlar işlenirken, fiziki ortam ve teknoloji kullanımı yeterliliğine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı.....	92
Tablo 9. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların uygulama derslerinde öğrencilerin yaratım sürecindeki etkisine ilişkin görüşleri.....	94
Tablo 10. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların uygulama derslerinde öğrencilerin yaratım sürecindeki etkisine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı.....	95
Tablo 11. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların öğrencilerin kuramsal dersleri anlamadaki etkisine ilişkin görüşleri.....	97
Tablo 12. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların öğrencilerin kuramsal dersleri anlamadaki etkisine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı.....	98
Tablo 13. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların derslerde işleniş süresinin yeterliliğine ilişkin görüşleri.....	100

BÖLÜM I

GİRİŞ

Çağdaş sanat eğitiminde hedef sanatın öğretimidir. Bu da ancak sanat kavramlarının öğretimi ile gerçekleşir. Sağlam bir sanat öğretiminden sonra yeni denemelerde bulunulmalıdır. Yaratıcı bireylere bugün dünden daha çok gereksinim vardır.

Sanat eğitimi alan bireyin kalıplaşmış modellerle özgün ve özgür bir ürün ortaya çıkarabilmesi mümkün değildir. Sanat eğitimi yıllar içerisinde farklılık göstermiş, sanat eğitimi sistemi de bulunduğu çağın gereklerini yerine getirebilmek için değişikliklere uğramıştır. Bu demektir ki tüm zamanlar için geçerli olabilecek bir sanat eğitimi mümkün değildir. Sanat eğitiminin verimli olabilmesi, öğrencinin farklı ve yeni çalışmalar ortaya çıkarabilmesi için belirli formüllere indirgenmiş eğitsel anlayışın dışına çıkılmalıdır.

20. yüzyıl büyük değişimlerin ve dönüşümlerin yaşandığı bir dönemdir. Yaşamda ve teknolojik alanda meydana gelen hızlı ilerleyiş, sanat alanında da etkisini göstermiştir. Bu dönemde sanatsal gerçeklikler tartışılırken, sanata da sürekli bir hareketlilik kazandırılmıştır. Ayrıca değişen değer yargıları ve gereksinimlerinden dolayı sanatçı, sanatsal anlatım ve yaklaşımlarına karşı tek yönlü bakış açısını bir kenara bırakarak yeni biçim dillerini oluşturmuştur (Çatalbaş,2003,s.2).

Bu araştırma günümüz sanat eğitiminde öğrencinin kendine özgü biçim dilini oluşturmadaki yetersizliği ve gözlemlediğimiz eksikliklere göre önerilmiştir. Sanat eğitimini süresince öğrenci soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarını uygulamalı ve kuramsal dersler bağlamında yeterince iyi öğrenebilirse daha öncede belirttiğimiz kalıplaşmış modellerin dışına çıkarak kendi özgür ve özgün dilini daha net ortaya koyabilecektir.

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem

Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramlarının ders programlarında yeterince yer almaması görsel malzeme kullanımının yeterli olmaması gibi sorunlar, özgün ve yaratıcı eğitimin önünde engel teşkil etmektedir. Eğitim programlarının genellikle öğrencileri ezberciliğe yönlendirdiği açıktır.

Güzel sanatlar eğitiminde öğreticinin fonksiyonunu esas alan fakat öğrenene ancak öğreticinin izin verdiği kadar bir alan bırakan sistemlerin dönüşüm periyodunun da 20. yüzyılda yaşam alanı bulduğu gözlemlenmektedir. Dünyada sanat alanında atılan adımların etkileri sanat eğitimi alanında da kendisini göstermiş, kalıbını zorlayan yeni açılımlar gündeme gelmiştir. Bu açılımlarda önemli nokta öğrencinin inisiyatif kullanması veya başka bir deyişle öğrencinin öne çıkmasına olanak sağlayan sistem önerilerinin gündeme gelmesidir.

Bu uygulama önerilerinden önemli birisi de ülkemizde de uygulama alanı bulmuş olan “Bauhaus” tecrübesidir hiç şüphesiz (Tatbiki Güze! Sanatlar Okulu). Bu örneğin önemi, tüm dünya ve Türkiye’de uygulama alanı bulmuş ve birer sonuç çıkarılabilecek bir tecrübenin ortaya çıkmış olmasıdır. Bu tecrübeden hareketle bugünün güzel sanatlar eğitimi üzerine öneriler konusuna daha rahat yaklaşılabilir. 1920’den itibaren tekniğe bağlı form düşüncesi, aşırı süslemelerden kaçınma, makine ile üretim esasına göre form tasarlama (şekillendirme), gibi prensipler popüler hale gelmeye başlamıştır (Türkdoğan, 2002, s.152).

Bauhaus Okulu’nda amaç eğitim ile öğrenciye verilmek istenen kültür tecrübeleri değil, öğrencinin kendi kişisel arayışlarına uygulama imkanı sağlamaktır (Erbay,1997, s.103). Bu da en iyi öğrencinin farklı biçim dillerini tanıyarak kendini geliştirmesiyle mümkün olacaktır.

“Görsel algılamaya dayalı olan sanat eğitimi; salt taklitçilik değil, tam tersi, yaratıcı düşünce gücünü geliştirmeyi hedef alan araştırma ve denemelerle doğayla kurulan çok yönlü ilişkileri sezdirebilecek, görme alışkanlığı kazandıracak, görsel dilin öğretimidir”(Atar, 2005, s.1). Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları sanatçı adayının görsel dilini araştırıp, geliştirirken yaralanabileceği biçim dilleridir.

Sanat tarihi incelendiğinde günümüz sanatına gelinceye kadar ki süreçte üretilen ürünler içerisinde soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarını kapsayan eğilimlerle zaman zaman karşılaşmıştır. Fakat sanat akımlarının birbirine olan tepkileri ile oluşan değişim sonucunda bu ifadeler bir biçim dili olarak ancak yüzyılımızın başında plastik sanatlar alanında kendilerini göstermiştir. Natüralizm geleneğinin yıkılışı ile ortaya çıkan ve yeni bir dönemin başlangıcı olarak görülen soyutlayıcı sanatlar arasındaki köklü değişimler ise sanat tarihçileri tarafından 1900’lerin başı olarak kabul edilmiştir (Çatalbaş,2003,s.2).

Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları gerek uygulamalı gerekse teorik dersler bağlamında yeterince öğrenilmediği takdirde o eğitim süreci tamamlanmış sayılmaz. Bu kavramların göz ardı edilmesi yetiştirilen öğrencilerin tasarım yetilerinin gelişmemesi, yeteneklerini geliştirememeleri ve donanımlarını tamamlayamamalarına yol açmaktadır. Bu nedenle; resim sanatı eğitiminde bu kavramları bütünsel olarak anlayan, yorumlayan, uygulayan, çağdaş, bilimsel, aydın, mesleki ve insani donanıma sahip bireyler yetiştirilebilmesi için bu bilimsel araştırmaya gerek duyulmuştur.

Sanat eğitimi açısından, yaratıcılık, bireyi girişim ve deneylerle uyarmak, alışılmamış yollarla, imaj ve fikirleri bir araya getirmektir. J.J. Gordon’a göre yaratıcılık, farklı birimleri birleştirip olağanüstü yeni düzenler meydana getirmektir. Bu araştırmanın problemi 20. y.y. dan itibaren Resim Eğitimi tarihi boyunca yaratım sürecinde büyük önem taşıyan biçim dillerinden soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü derslerinde ne düzeyde ve nasıl işlenildiğidir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın genel amacı; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü dersleri bağlamında incelenmesidir.

Araştırmanın genel amacına yanıt aramak için geliştirilmiş alt amaçlarda şunlardır;

GSF’ de görevli öğretim elemanlarının, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının;

1. GSF ders programlarında işleniş (içerik- hedef) niteliğine
2. işlenirken fiziki ortam ve teknoloji kullanımı yeterliliğine
3. uygulamalı derslerde öğrencinin yaratım sürecindeki etkisine
4. öğrencilerin kuramsal dersleri anlamadaki etkisine
5. derslerde işleniş süresinin yeterliliğine

ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

1. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının öğrencilerin yaratıcılığının açığa çıkarılması, geliştirilmesi, yönlendirilmesi, biçimlendirilmesinde ve düşünsel alt yapısının derinleştirilebilmesinde büyük bir paya sahip olması bu tezin önemini arttırmaktadır.
2. Bu araştırma soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü lisans ders programlarındaki işlenişinin incelenip sorgulanması açısından da önem taşımaktadır.
3. Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümüne devam eden öğrencilerin eğitim şekillerini tespit ederek, bu kavramların öğretilmesindeki problemler, karşılaşılan güçlükler ortaya çıkarılacaktır.

4. Dört yıllık eğitim sürecinde araştırmaya konu olan kavramların kazandırdıkları değerleri ve öğrencilerin sanat eğitimi sürecine etkileri tespit edilerek uygulamaların geliştirilmesinde ilgililere ve gelecek yıllardaki çalışmalara ışık tutmaya çalışılacaktır.
5. Kavramların uygulamalı ve kuramsal bağlamda işlenişiyile ilgili daha gerçekçi değerlendirmeler yapabileceği ve yeni araştırmalara yol açabileceği düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu çalışma; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü Dersleri Bağlamında İncelenmesi konusundaki literatür çalışması ve öğretim elamanlarının görüşleriyle sınırlıdır.
2. Araştırmada temel bilgi toplama aracı olarak “görüşme formu” uygulanmıştır. Bu nedenle, bilgi toplama aracının doğasından gelen sınırlılıklar bu araştırma için de geçerlidir.

1.5. Tanımlar

Sanat Eğitimi: “Bireyin, bedensel, duygusal, algısal ve zihinsel gelişimi adına, sanat yoluyla gerçekleştirdiği tüm eğitim çabasıdır. Yaşam ve evreni aynı kavrayıp, yansıtma, yaratma ve bir dünya kurma sürecidir” (Timuçin, 2000, s. 197).

Öğretim elemanları: Yüksek öğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve yardımcı doçent, öğretim görevlisi, araştırma görevlisi ve uzmandan oluşur.

Soyutlama: “Gerçek varlıklara gönderme yapan betimlemelerin tanınmayacak şekilde yalınlaştırılmasıdır. Ayrıca soyutlaştırma tümü ile bireysel bir etkinliktir. Yani biçimsel olarak doğa görüntülerinin biçimlerinden uzaklaşmasıdır”(Çatalbaş, 2003, s.5-6).

Biçimbozma: “Sanatçının ifade sürecinin zorunlu bir sonucudur. Sanat tarihinde biçim bozma olgusu estetik görüş doğrultusunda zaman zaman bir takım formları ve figürleri abartmak, idealize etmek amacıyla, zaman zaman da içsel olan estetiğin bir sonucu olarak ortaya çıktığı gibi bazen üslup oluşturma kaçınılmaz bir sonucudur. Sonuç olarak her tip sanatsal oluşumun temelinde doğayı subjektif bir algılama ve ifade etme çabasının ürünüdür ”(Ersoy, 1998, s.48).

Başkalaşım: “Bir üründe ifade edilen gerçekliğin, nesnenin nitelik ya da niceliksel olarak değişime uğramış halidir. Sanatçının yaptığı gördüğünü ya da görmek istediğini kendi tekniğinin yarattığı koşullara çevirmektedir”(Çatalbaş,2003,s.8).

Eğretileme: “Farklı nesnel kavramların biçimsel yapılarını kaybetmeden, görünümünü koruyarak ve açıklanmak istenilenin bir parçası olarak, bir gerçekliği ifade edebilmek için bir araya gelmesine eğretileme denir” (Çatalbaş, 2003,s.43-44).

Uygulamalı Dersler: “Güzel Sanatlar Fakültelerindeki öğrencilerin özgün bir dil oluşturabilmelerine yardımcı, değişik malzeme ve dil olanakları konusunda bilgi verilerek, öğrencinin eğilimi doğrultusunda tasarım ve çizgisel anlatım yeteneğini geliştirmek amaçlı sanat eğitiminde yer alan derslerdir. Uygulamalı derslerde öğrenci; görsel kaynaklar ve düşüncelerle desteklenerek, görsel öğeler üzerinde çeşitli değişiklikler, düzeltmeler ve düzenlemeler yapabilme imkanı bulur. Temel Tasarım, Desen, Deneysel Sanat Uygulamaları ve Resim derslerini uygulamalı dersler başlığı altında sayabiliriz.

Kuramsal Dersler: Güzel Sanatlar Fakültelerinde sanatın temel kavramlarını, sanat tarihini, kuramlar, akım ve idealleriyle birlikte eleştirel bir bakışla; analitik yaklaşımlarda bulunarak ve güzel sanatların, yaratım sürecine etkileri üzerinde durarak inceleyen dersleri kuramsal dersler başlığı altında toplayabiliriz. Sanat

Tarihi, Sanat Eleştirisi, Sanat Felsefesi, Araştırma Teknikleri, ağdaş Sanat Kuramları dersleri kuramsal derslerdir.

1.6. Kısaltmalar

GSF: Güzel Sanatlar Fakültesi

MSGSÜ: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi

BÖLÜM II

2.1. SANAT EĞİTİMİNİN KİŞİLİK VE ÖZGÜN DİL GELİŞİMİNE KATKISI

20. yüzyıl sanatın kabuk değiştirdiği, sanatsal anlatımların, teknolojik gelişmelerin ve sanatçının kendi iç dünyasının sorgulandığı bir dönemdir. Bu dönemde sanatçılar, sanatsal ifadelerinde farklı bakış açıları geliştirerek yeni biçim dillerini oluşturmuş ve bu biçim dilleriyle ifade güçlerini kuvvetlendirmişlerdir. Elbette ki modern sanattaki bu köklü değişim ve dönüşümler sanat eğitimi de etkileyecek, sanat eğitimi alan bireylerin kendi anlatım biçimlerine katkı sağlayacaktır. Buna bağlı olarak sanat eğitiminin önem ve gerekliliğinin kavratılması boyutunda sanat eğitimi;

20 yy başından bu yana sanat eğitimi kavramı kaplamsal ve genel anlamda, güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı sanatsal eğitimi tanımlamaktadır. Sanat eğitimi, daha çok plastik sanatlar alanında verilen eğitim biçiminde anlaşılmakla beraber yetişkin eğitiminden çok yetişmekte olanların genel eğitim süreci içinde ele alınmaktadır (San, 2003, s.19).

“Sanat eğitimi, sanat uğraşısında bulunan kişide ve sanat eseri ile karşılaşp, onu değerlendirende harekete geçen tüm zihinsel yeti ve süreçleri, duygu, algılama, imgeleme, düşünme, anma ve çağrışım gibi güçleri eğitmektir” (Balamir,1996, s.16). “Sanat eğitimi biçim oluşturan düşünme etkinliğidir” (Gökaydın, 1996, s.27).

Sanat eğitiminin amacı, kendine güvenli, kendini doğru anlatabilen, uygar, yaşamını anlamlı kılabilme becerisine sahip bireyler yetiştirmektir. Bir başka deyişle, sanat eğitimi sayesinde insan yaşamı daha yoğun daha mutlu ve daha verimli hale sokabilir. Önce kendilerini tanıyıp daha iyi analiz edip, sonra da çevrelerine bu yöntemi, bu tutumu aşılayabilirler. Sanat eğitimi aracılığıyla insan ve insana bağlı değerler daha kolay kavranabilir ve bunun sonucunda da hem bugüne bakış hem yarını algılayış daha anlamlı olabilir. Sanat eğitimi, insanlarda duyarlılık

sınırlarını zorlar, o sınırın daha genişlemesini olanaklı kılar. Bu yolla insan kendini bir kez de bu yönü ile tanıma olanağı bulur ve ‘Kişi’ olma, olabilme yolunda daha bilinçli ilerler.

Sanat eğitimi, sanatçı eğitiminden ayrı düşünmek olanaksızdır. Bununla beraber sanat eğitimi genel eğitim içinde de olmalıdır, oysa sanat eğitimi meslek okulları içinde yoğunlaşır. Sanatçı eğitimi, sanat eğitimi içerir; ama sanat eğitimi, sanatçı eğitimi değil, sanat eğitimi hedefler.

Çağdaş toplumların nitelikli insanları, okuyan, araştıran, sorgulayan, tartışan, karşılaştıran, bilimsel düşünceye inanan; duygularını düşüncelerini, aklını başkalarının ipoteği ve güdümüne bırakmayan; kendini, içinde yaşadığı doğayı ve toplumu tanıyan, anlayan; duygularını, duyularını çeşitli ifade yolları ile özgürce anlatan, yaratıcı güçlerini özgürce ortaya koyan, estetik duyguları gelişmiş, insani değerleri yücelmiş, her yönü ile paylaşımcı niteliklerle donanımlıdır (Pekmezci, 2002, s.36).

Sanat eğitiminin “nitelikli insan” olabilme, bireyin kültür ve değerlerine sahip çıkabilen kişi olarak yetişmesinde önemli bir rolü vardır. Sanat eğitiminde birey kendi yeteneklerinin ve ilgilerinin farkına varabilir ancak yukarıda da bahsettiğimiz gibi asıl amaç yaşamdan zevk almayı bilen, aydın bireyler yetiştirebilmektir. Yani sanat, eğitimi çağdaş ve çağcıl insan anlayışına uygun nesiller yetiştirmeyi, insanı kendi değerleri içinde var etmeyi amaçlar. Bu her bir insanın sonsal amacı olarak kabul edilen “Aydın insan olma” ilkesine uygundur, hatta uygunluktan öte eşanımlıdır(Erinç, 2004, s.32-37). Hausmann sanat eğitiminin birey için önemini şöyle tanımlar;

Sanat eğitimi; bireyin duygu düşünce ve izlenimlerini anlatabilme yetenek ve yaratıcılığını estetik bir düzeye ulaştırmak amacıyla yapılan çabadır. Sanat eğitimi; gençlere, estetik yargı yapabilme konusunda yardımcı amaçlarken, yeni biçimleri hissedip eğlenmeyi ve heyecanlarını doğru biçimde yönlendirmeyi öğretir (Erbay, 2000, s.24).

Bu yönlendirme, sanatçının her bir yapıtının hedeflediği potansiyel alıcıda estetik bakış açısı geliştirerek, insana ve insana bağlı değerler, bugünü, yarını algılayış üzerine bir mesaj vermektedir. Eserine böyle bir işlev yükleyecek sanatçı ve

bu işlevden nasiplenecek alıcı da ancak sanat eğitimiyle yetişebilir, yetiştirilebilir.

Güzele eğilim insanlarda doğuştan getirilenlerden sayıldığından kimi insanlar, bu ilkel güdülerinin; sanat eserlerini çözümlemelerinde ve kendi sanatsal uygulamalarında yardımcı olabileceğini zannederler, hatta buna inanırlar. İşte sanat eğitimi, bu inancın gelişmesini engeller, bu tür zanların zararlarından tehlikelerinden insanı korur.

Bütün bu ifadeler çerçevesinde genel olarak, çağdaş sanat eğitimi bağlamında çağdaş insan; bugünü anlayan geleceğe bakabilen, sanat tarihi, estetik ve günümüzün sanatı hakkında bilgi sahibi olup eleştiri yapabilen insandır. Sanat insan yaşamıyla bütünleştiğinde, bireylerin daha bilinçli ve duyarlı olacağı, farklı bakış açılarından olaylara ve durumlara bakabileceği, yaratıcı kişiliğe yatkın ve güzeli algılama yetilerinin gelişmiş olacağı bilinen bir gerçektir. Dolayısıyla çağdaş insanın yetişmesinde sanat eğitimin önemli bir rolü olduğu artık kabul edilmelidir.

Sanat eğitimi sadece bilgi donanımıyla gerçekleşebilecek bir eğitim değildir. Öğrencinin üslubunu geliştirmesine fırsat vermeli, öğrencinin bireysel gelişimine ağırlık vererek kendi biçimini, yorumunu oluşturabilmesi için öğrenciye katkı sağlamalıdır. Çünkü sanat bireyseldir. Yapıtta bireysel ifade farklılığının ortaya çıkmasına, biçimsel ayrıntılardaki vurgular yardımcı olmaktadır. Bu biçimsel ayrıntılar sanat eğitimi alan bireyin üslubunu oluşturur. Kişi ancak öznel yaşanmışlıklarını, öznel yorumuyla dışa vurabilirse kendisi olur. Sanatçıdaki kişilik özellikleri, objeyi görme, algılama, ışığın düzenlenişi, renk armonisi, çizgi türü, kompozisyon şekli gibi plastik öğelere ilişkin farklılıklara neden olmaktadır.

Özgünlük, sanatçının üslupsal farklılıkları bireysel bakış acısı ve kimliği ile de ilintilidir. Sanatçının öznel tavrına gösterebilecek en belirgin örnek; bireyin tüm davranışlarında gösterdiği farklılıklardır. Konuşma, gülme, yürüme gibi günlük eylemler her bireyde farklılık göstermektedir. Ancak bu öznel yaklaşımın temellerinden biri olarak öğrenme ve kavrama yetisi, sanat yapıtının oluşum süreci için önem taşımaktadır. Bireyin yaşamdan neyi ne kadar aldığı ve ne kadarını geri iade ettiği, aynı zamanda sanatçının yapıtı ile ilişkisini de sorgulatmaktadır. Sanatçının çevresine öznel bakış açısına sahip olması ve öznel

plastik bir anlatıma sahip olması arasında ki ilişkinin varlığı bu anlamda önem taşımaktadır (Karayaka Aydın, 2006, s.6).

Sanat tarihsel süreçteki eğitim sistemine kısa ve yüzeysel olarak bakıldığında; klasik dönemin usta-çırak ilişkiden başlayarak 18.y.y. ve 19. y.y. katı akademi eğitimi kurallarına kadar sanatçı yaratıcılığı ve özgünlüğü sanat eğitiminden etkilenmiştir. Bu günün sanat eğitimi kurumlarında da atölye eğitim sürecinin sanatçı adayının özgün ifadesine büyük etkisi vardır. Bundaki en önemli etken sanat eğitimi veren kurumlarının, okulun mezuniyet sonrası amaçlarına göre atölye eğitim programına ağırlık vermiş olmaları düşünülebilir. Sanatla ne tür ilişki kurulursa kurulursa sanat bireysel aktarımlar üzerine şekillenmektedir. Bu anlamda bireysel ayrıcalıkları keşfederek sanatsal aktarıma dönüştürebilecek sanat eğitiminin niteliği sorgulanmaktadır.

Sanatın toplumdaki kitleleri etkileyen nitelikte bir iletişim aracı görevi üstlenmesi sanatı kurumlarını ideoloji ve devletin ilgi alanına sokmuştur. Sanat eğitimi bireye, düşüncesini özgürce ifade edebileceği ortamlar sağlamalıdır. Gerçek sanat yapının ortaya çıkması özgürlük sonucu ortaya çıkacak özgün düşünceye bağlıdır. Akademik faaliyetler sanatı merkezileştirme eğiliminde olduğu müddetçe sanatçının bireysel yaratma özgürlüğü de tehlikeye girebilmektedir.

Sonuç olarak sanat eğitiminin işlevlerini aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz. Buna göre bireyin:

- Yaratıcılığı geliştirmek.
- Araştırmacı, inceleyici, sorgulayıcı bir kimlik kazandırmak.
- Entelektüel, kültürel bakış açısını geliştirmek.
- Kendine olan güven duygusunu kazandırmak, kendini tanımlamasını olanaklı kılmak
- Eleştirel bakış açısı, eleştirel düşünce ve sezgi gücünün gelişimini sağlamak.
- Sanatsal sorunları çözebilme becerisine işlerlik kazandırmak.
- Görme becerisi, olasılıkları tahmin edebilme gücünün kazandırılması.

- Sağlıklı etkileşim ve iletişim gücünün kazanımına olanak sağlamak
- Taklit ve kopyacılıktan uzak özgün ve yaratıcı bir anlayış geliştirmek
- Teknik, bilgi ve beceri, deneyim kazandırmak.
- Manevi duyuşsal, bilişsel, algısal gücünün gelişimine olanak sağlamak.
- Sorunlarıyla başa çıkabilme, kendini ifade edebilme, deşarj olabilme gücünün, ortamının yaratılması.
- Sosyal ve duygusal gelişimine katkıda bulunmak. Sağlıklı düşünce ve kişilik gelişiminin kazandırılması.
- Modern sanat yapıtlarına karşı bakış açılarının geliştirilmesi, farklı sanat ürünlerine hoşgörü ile bakabilme alışkanlığını kazandırmak.

Kişilik oluşumuna, benlik tasarımına yönelik sanat eğitiminin istendik durumda gerçekleşebilmesi temelde üç koşula bağlıdır. Bunlar:

- Doğru Program
- Doğru Yönetmen
- Doğru Eğitimci (Erinç, 2004, s.83-86).

Bunların birinde olabilecek bir aksaklık ister istemez diğerlerini de etkiler ve sonuç dilendiği gibi gerçekleşemez. Sanat eğitimi sürecinin öğrenciye göre düzenlenmesi öğrencinin hem kişilik gelişiminde hem de özgünlük arayışlarında doğru yol bulmasında olumlu sonuçlar verecektir.

2.2. SANAT EĞİTİMİNDE KAVRAM ÖĞRETİMİ

Sanat eğitiminde her öğrencinin yaratıcı bir yetiye sahip olduğu düşünülerek programlar geliştirilmelidir. Ayrıca Güzel Sanatlar Fakülteleri programlarında yalnızca uygulamaya ya da yalnızca kuramsal derslerde bilgi yüklemesine ağırlık vermek gerçekleşen eğitim sürecinin eksik tamamlanmasına sebep olur. Kuramsal dersler (estetik-sanat tarihi-eleştiri) ve uygulama dersleri birbirinden bağımsız düşünülmez. Çünkü her iki başlığın içeriğinde aynı kavramlar yer almaktadır. Sanat

eğitiminin temelini oluşturan kavramlar, kuramsal derslerde bilgi düzeyinde Çünkü kavramak duyumsamak algılamak kavramlarını da içine alan kaplayıcı bir niteliğe sahipse, her kavrama etkinliğinin içinde duyumsayan ve algılayan birinden söz ediyoruz demektir. Duyumları fizyolojik, duyumsamaları psikolojik özellikleriyle tanımlanırsa algılamak her ikisini de içeren psiko-fizyolojik bir etkinliktir. Kavramak, idrak etmek bilincine varmaktır (Karayağmurlar, 2006, s.102-103). Bu anlamda kavram, bir varlığın bireydeki etkisi ona gösterilen tepki ve bu nedenle gerçekleştirilen eylemler, eylemler sonucun da gerçekleşen işlevlerdir. Bu işlevlerle oluşan biçimler ve bütün bunları içeren şey kavram veya kavramlardır. Sanatı anlamanın, anlamlandırmanın, düşünce ve görüşlerin gelişmesi, sanatsal ifadenin zenginleşmesi en başta kavram öğrenmekle olur.

Sanat, bireyden bireye farklı algılanabilecek sübjektif bir kavram olduğu için; kavram sözcüğünün içerdiği anlam genişliğini göz önüne alarak, sanat eğitiminde kavram öğretimi yönteminin uygulanması diğer yöntemlere göre çok daha uygun olabilir. Çünkü kavramlar, objenin hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenen özelliklerinden oluşur (Ülgen, 1988, s.12).

Bu tanımdan da anlaşılacağı gibi kavramlar somut ve soyut olarak kesin sınırlar taşımamaktadırlar. “Bir kavram, dışımızdaki gerçek obje ve olayların, deneyimlerimize dayalı, algılanabilen özellikleri kadar tanımlanabilir ve bu özellikleri, gerçekle aynı olup olmadıkları her zaman tartışılabilir” (Erden, 1995, s.201). Sanatsal terimler kavramlar gibi gruplandırılabilir, ayrıştırılabilir, ilişkilendirilebilir.

Diğer tüm alanlarda olduğu gibi, sanat veya görsel sanatlar eğitimi alanında da, eğitim ve öğretim bir bütündür. Ne var ki, matematik, coğrafya veya fizik öğretme kavramı ile, sanat öğretme kavramı aynı biçimde değerlendirilmemelidir. Çünkü birinde somut ve kesin olan, bilimsellik içerdiği için öğretilabilir kavramlar; diğer alanda ise değişken, özgün farklı biçimlerde ortaya konmuş ürünlerle örneklenebilen, bireysel farklılıklara dayalı, sezgi ve algı yoluyla kavranabilen kavramlar karşımıza çıkar (Gökbulut, 2002, s.215-225).

Araştırmamızın konusunu oluşturan kavramlar (soyutlama, biçimbozma, başkalaşım, eğretileme) görsel biçimlendirme kavramlarıdır. Kendi içlerinde birbirleriyle bağlantıları vardır. Ayrıca bireysel farklılıklara dayalı, nesneleri görme

biçimlerine göre farklılık gösteren kavramlardır. Gökbulut'un da belirttiği gibi sanat alanında uygulamalı veya teorik çalışmalarını sürdüren pek çok araştırmacı ya da sanatçının “sanat öğretilmez, kavratılır” yargısında birleştikleri dikkate alınırsa, bunun çelişik bir durum olduğu düşünülebilir. Ancak, “öğretim sözcüğü” ile, sanatın kendisinin değil, algılama biçiminin öğretilmesi amaçlanmaktadır.

“Görsel algılamayı güçlendirerek yaratıcı yetileri geliştirmek ve ürüne dönüştürmek, sanat eğitiminin amaçlarından biridir. Plastik sanatlarda verilecek eğitimin temeli, görsel alana ilişkin dilin öğretilmesine dayanmaktadır” (Gökbulut, 2002, s.215-225). Sanat eğitimi alan birey “bu dil” yardımıyla sanat eserini analiz edip uygulamalı çalışmalarında kendi ürününü ortaya çıkarabilmektedir. Sanatçı adayının bilinçli çalışmalar ve görsel algılama gerçekleştirebilmesi, plastik kavramların tanınmasıyla mümkündür. Bu kavramların, ayrı ayrı özelliklerinin ve birbiriyle ilişkilerinin anlaşılabilmesi, yorumlanabilmesi, seçilerek kullanılabilmesi, sanat eğitimi sürecini oluşturur. Bundan da anlaşılacağı gibi kavramsız bir sanat eğitimi, sanat bilinci, sanat eseri oluşması mümkün değildir. Kavram öğrenme öğrencinin eğitim sürecine ışık tutmakta, öğrencinin çalışmalarına (projelerine) konu ve anlatım zenginliği katmaktadır. Genel olarak sanat eğitiminin ayrılmaz bir parçası olan kavramların yararlarına ve özelliklerine bakacak olursak;

Kavramların Yararları

- Kavramlar, fikir ve olayların gruplara ayrılmasını sağlar.
- Mesaj yüklendiği için iletişimi kolaylaştırır.
- Kavramlar arasındaki ilişkiler ilkeleri oluşturur
- Plastik Kavramlar arasındaki ilişkiler de görsellikler'i oluşturur.
- Bilgi sistemini genişletmeye yarar (Erden, 1995 s.20).
- Görsel algılamayı zenginleştirir.
- Okul öğrenmeleri için vazgeçilmez unsurlardır.

Kavramların Özellikleri

- Fikir ve olaylar gibi, kavramlar da gruplandırılabilirler.
- Kavramın türü nasıl öğrenileceğini belirler.
- Sosyal çevreden etkilenir.
- İsimleri ve tanımları vardır
- Kavramların belirli özellikleri KRİTİK ÖZELLİKLERİ vardır. (Ortak özellik) (Gökbulut, 2002, s.219).

Sanat Eğitiminde Kavram öğretimi yönteminin kullanılması, öncelikle “kavram” sözcüğünün içerdiği anlam genişliğiyle bağlantılı olarak düşünülebilir. Çünkü, kavram “Dünyadaki gerçek obje ve olayların, tecrübemize dayalı, algılanan özellikleri kadar tanımlanabilir ve bu özelliklerin, gerçekte aynı olup olmadıkları her zaman tartışılabilir” (Erden, 1995, s.201). Bu durumda özellikle sanat öğretimi sürecinde kavramlar “değişkenlik” gösterebilir. Öğrenci kavramları sorgulamalı, analiz etmeli ve özümlediği bilgiyi çalışmalarına “tecrübe ettiği” kadarıyla çalışmalarına yansıtmalıdır. “Kavramlar, objenin hem doğrudan hem de dolaylı olarak gözlenen özelliklerinden oluşur” belirlemesi de (Ülgen, 1988, s.12-13). aynı paralellikte, sanatsal terimler gibi açıklanmıştır. “Kavram”ların somut veya soyut olarak kesin sınırlar taşımadığını vurgulamaktadır.

Sanatın belirgin özelliklerinden biri olan bireysellik, kavramlar için de geçerlidir. Kavramalar bireyden bireye farklı algılanabileceği gibi çeşitli özelliklerine göre de gruplandırılabilirler. Sanat eğitiminde kavram öğretiminden yararlanmak, uygulamalı çalışmalara ağırlık verilmek öğrencinin kavramların ilişki ve değişkenlikleriyle ilgili yorum gücünü arttıracaktır.

2.2.1. Sanat Eğitiminde Biçim Dillerini Oluşturan Kavramlar ve Tanımları

Modern sanatın değişimleriyle ve gelişimleriyle ortaya çıkan biçim kavramları düşünceleri ve nesnenin algılandığı gibi yansıtılmasını görselleştirmişlerdir. Sanat eğitiminin işlevlerinden bahsederken bireyin yaratıcı, kopyacılıktan uzak, özgün çalışmalar ortaya çıkarabilmesine yardımcı olabilmelidir demiştik. Bu süreçte sanat

eğitimi alan bireyin kendini doğru ifade edebilmesi, öğrendiğini doğru uygulayabilmesi için 20. y.y. sanatının biçim dillerini iyi anlaması ve onlardan yararlanması eğitim sürecini verimli kılacaktır.

Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin etkisiyle 20. yüzyıl sanatında biçim anlayışlarında farklılaşmalar olmuştur. Naturalizmin yıkılmasıyla doğayı taklitten vazgeçen sanatçılar farklı biçim anlayışları edinmişleridir. Bu anlayış içinde çalışan sanatçılar; doğada var olan, belli bir düzen içinde yer alan biçimleri yeni bir bakış açısıyla tasarlamışlardır. Bazı sanatçılar ise var olan biçimlerden yararlanarak eserlerini oluşturmuşlardır. “Bu yeni biçim vermenin, ifadenin objesi, iç dünya, ben dünyasıdır ve bunun da dış dünya, görünüş dünyasıyla hiç bir ilgisi olmayacaktır” (Tunalı, 1996, s.131).

Ancak bu biçimler dış dünyadaki doğa biçimlerinden çok farklıdır. İfade edilmeye çalışılan şey doğa biçimlerinin altında yatan, görülmeyen gerçekliğin yansıtılma çabasıdır. “Burada, artık taklit biter, şimdi estetik biçimi bir başka gerçekliğe, özel tesadüfi olan bir realiteden çok daha derin olan bir evrensel realiteye aktarma başlar” (Tunalı, 1998, s.152).

Biçimin bir yapıt olarak meydana gelmesini sağlayan, dış dünya ya da sanatçının dünyası kısacası ona ilişkin her şey, biçimin nasıl olduğunu etkileyen etmenlerdir. Bu doğrultuda oluşan biçim düşüncelerin, izlenimlerin, duyusun bütünüdür. Böylece Rollo May’ın da dediği gibi; “Biçim tartışmasız başka bir şeyi de ortaya çıkarıyor Gördüğümüz nesne hem sizin özelliğinizin, hem de dış gerçekliğin ürünüdür” (May, 1998,s.124).

Sanat yapıtındaki biçim değişikliği, doğanın sorgulanması, kişisel yorumun meydana getirdiği bir geçiş sürecinin sonucudur. Yaratıcı kişinin düşüncesinin olgunlaşması sürecinde, bu düşüncenin maddi olarak cisimlendirilmesi dışlaştırılması, oluşturulan düşüncenin olgunlaşması sunucunda biçimlendirme kaçınılmaz hale gelir. B Croce ye göre “izlenimlerimizi dışlaştırmakla onlara biçim vermiş oluruz” (Croce, 1983, s.24).

Güzel Sanatlar Eğitimi sürecinde öğrencinin görme, algılama, ölçme konularında yeterli seviyeye gelebilmesi için düşünceyi olgunlaştırması, fikir ve

tasarım yetisinin geliştirmesi gerekmektedir. Bu bağlamda izlenimlerin ya da gerçeğin var olanın ötesine ulaşmak için kişinin kendi imgeleminde dönüştürerek ifade ettiği, nesneleştirdiği “biçim” önem kazanır. “Bir başka deyişle sanat yapıtında kaçınılmaz olan biçimdir” (Sontag, 1998, s.40). “Çünkü sanat, önce, bir biçim sorunudur” (Klee, 2000, s.9).

Sanat kavramlarının oluşturulmasında çalışmaları olan bazı düşünürler estetik açıdan biçimi tanımlamışlardır. Biçim; “Aristoteles” te bir şeyin duyularla algılanabilen dış görünüşü, akılla kavranabilir yapısı. Kant’ta, zihnin bir görüngüde (fenomende) önsel (apriori) olarak kavrandığı şey. Hegel’de ise, bir şeyin derin içeriğinin ona zorunlu olarak kazandırdığı somut, yani dış görünüştür (Şölenay, 1997, s.139). Tanyeli ise biçimi bir şeyin görme ya da dokunma duyusuyla algılanışını sağlayan bir gerçeklik olduğunu söylemiş, bunların yanında çeşitli tanımlamalar da yapılmıştır (Tanyeli, 1994, s.41). “Biçimlendirme tam da, bir sanatçının hiç de kaçınılmaz olmayan o madde - tarz, izlek - biçim ayrımını yaptığı zaman ortaya çıkan şeydir” (Sontag, 1998, s.25). Moran ise biçimi “eserde yer alan bütün öğelerin birbirine bağlanıp örölerek meydana getirdikleri düzen” olarak tanımlamıştır (Moran, 2001, s.167).

Modern sanat anlayışıyla sanatçının iç dünyası, teknoloji ve bilimsel gelişmeler ve bunların toplum üzerindeki etkisi sanatçıları etkilemiştir. Çatalbaş’ın da belirttiği gibi;

20.yüzyıl resminde sanatsal gerçeklikler, nesneler dünyasından uzaklaşarak sanatçının iç dünyasına yönelir. Dış dünyayla ilgili olan gerçeklikler ve onların nasıl göründüğünün önemini yitirmesi, sanatçıyı zihinsel değerleri ifade etmeye yönlendirmiştir. Sanatın, insanın iç dünyasına yönelerek sanatçının, öznel karakterini ön plana çıkarması, sanatçının özne- nesne ilişkisi üzerinde de belirleyici etken olmuştur. Öznenin nesneyle girmiş olduğu ilişki, insanın soyutlayıcı karakterini etkileyerek çağdaş akımlarda, sanatçının soyutlama ve biçimbozma istemini arttırmıştır (Çatalbaş, 2003, s.1-4).

Daha çok 20. yüzyıl ve sonrasında görölen biçim sorununa tarihsel süreç içinde bakılacak olursa, var olanlar üzerine bir karşıtlık oluşturma çabasıyla biçim

sorgulanmaya başlamıştır. Bu gelişmelerin başlangıç aşaması olarak Cezanne’ın doğayı silindir, küp ve konilere dönüştürmeyi önermesi sonucu, soyut sanatın somutluk kazandığını söyleyebiliriz. Tunalı’ya göre “Cezanne’ın doğayı geometrik biçimlere dönüştürmesi bu dönemin sanatçılarının yeni biçimlere ulaşabilmeleri için itici güç olmuştur” (Tunalı, 1996, s.24). Bu anlayışla sanatçılar için biçim dili açısından yeni kapılar açılmıştır.

Bu yeni dönemde doğa biçimlerini parçalayarak yeni biçim vermeye gidilmesi ile birlikte Kübist tavır ortaya çıkar. Bu dönemin öncülerden olan Picasso’ya göre “bir resim; yıkımlardan oluşan toplamdır” (Berger, 1989, s.31). Picasso, bu sözyle dönemin biçimleme anlayışını ifade etmiştir. Kübizm ile birlikte nesneleri parçalayarak , doğadaki görünümünden uzaklaşan sanatçı, yapının biçim dilinde sanat adına önemli bir değişiklik sergilemiştir. “Picasso’ya göre bu değişiklikler gelişme manasına gelmez. Eğer sanatçı kendi anlatım biçimini değiştirirse bunun manası, onun düşünce tarzını değiştirdiği anlamına gelir” (Turani, 1994, s.584). Picasso’nun yapıtları, biçimin sanattaki asıl uyarıcı rolünü, en üstün şekilde yerine getiren örneklerdir. “Picasso’ da biçimin, tüm verileri ve dönüşümleri, algı ve bilinci deviren, insanın yaşamı, temel güçleri ve karşıtlıkları ile ilişkiye sokan nitelikleridir” (Erzen, 1983, s.26).

Sanatın tarihsel gelişimine bakıldığında, her dönemdeki sanat anlayışı, her bir akım kendi biçimini oluşturmuş ve ortaya koymuştur. Kandinsky’e göre “her sanat eseri, zamanının çocuğudur... Böylece, her kültür dönemi kendine özgü, artık tekrarlanamaz bir sanat yaratır” (Kandinsky, 1993, s.21). Değişen sanat anlayışları içerisinde sanatçıların kendi ifadeleri doğrultusundaki biçimlemeleriyle farklı üslup hareketleri öne çıkmıştır.

Bir ifade dili olarak sanat, farklı biçim arayışları bulmaya çalışırken soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme gibi biçim dillerinden yararlanarak ürününü meydana getirir. Bu dört kavram farklı sanat akımları içerisinde ifade edilseler de, hiçbir zaman tam anlamıyla birbirinden ayrı düşünülemez. Birbirleriyle yakınlık ve benzerlik gösterebilirler.

Bu biçim dillerinden yaralanılarak oluşturulan biçim; düşüncenin, duyumun dışı vurumudur. Biçim düşünceyi tamamlayan unsur olarak var olur. Düşüncenin ifadelenişinde, somut aktarım olarak biçim her şey demektir. “Biçim, yaratıcı için esas yapı ve sınırlarını sağlar” (May, 1998, s.123). Bu bağlamda biçim, sanat eğitiminde de düşünceyi tamamlayan unsur olarak var olur. Güzel sanatlar fakültelerinde resim eğitimi alan öğrencilerin de özellikle uygulamalı derslerinde biçim kurgulamaları yapmaları sanat eğitiminin önemli bir parçasıdır. Doğadaki izlenimlerinden yola çıkan genç sanatçı adayları, kişisel yorumlarına göre maddeyi şekillendirerek biçimi oluşturmaktadırlar. Öğrenci düşüncesini kendi üslubuyla somutlaştırırken elbette biçimden yaralanacaktır. Kandinsky’nin de belirttiği gibi, “İnsan kendini yanılsamak, kendi hayatını sanatsal olarak dışı vurmak ister ve sadece kendine, ruhça akraba biçimler seçer” (Kandinsky, 1993, s.64).

Sanat eğitiminde öğrenci kendini ifade ediş biçimi, dilini kullanış yöntemi, biçimleme üslubu oluşturarak ortaya koyduğu çalışmalarında kendisine özgü bir tavır beraberinde getirir. Bu bağlamda oluşturulan biçim ifade edilirken soyutlama, biçimsel bozulma, başkalaşım ve eğretileme kavramları ortaya çıkmaktadır.

Sanat eğitiminde bireyin yaratım sürecindeki biçim sorgulamaları, yaratım sürecindeki sürekli alternatifler oluşturma çabasının bitmez tükenmez bir enerjiyle devam etmesi, sürekliliğin sağlanması açısından oldukça önemlidir. Kişinin sürekli olarak var ettikleri üzerine yenilerini koyabilmesi için biçim dillerinden yararlanması şarttır. Sanatçı adayının amacı edinimlerinin, duygularının nesneleşmesi yani nesnel alanın içselleştirilerek yeniden var edilmesi, biçim dillerinden yararlanarak özgün yeni bir biçim yaratabilmesidir. “Hangi ucundan bakılırsa balıksın, bir nesne elbette birçok güçlere sahiptir. Sanatçının, bu nitelikleri ortaya çıkarma kararı, sanat eserinin biçimini etkiler” (Lowry, 1971, s.1551). “Yetkinliğe ulaşma, ancak biçim vermekle gerçekleşecektir. Bir yapıta biçim sanat niteliği kazandırabilir. Rastgele, gelişigüzel gereksiz bir şey değildir biçim, biçimin yasaları ve kuralları insanın madde üzerindeki üstünlüğünü gösterir” (Fisher, 1993, s.49).

Fisher'in biçimin yasaları ve kuralları olarak bahsettiği, görsel sanatın plastik unsurlarını nesne üzerinde doğru uygulayabilmektir. Biçimi oluştururken de sanatçı ifade etmek istediği düşünceyi özgün bir biçimde vurgulamalıdır. Bu da ancak doğru uygulanan bir sanat eğitimi programıyla mümkün olacaktır.

2.2.1.1. Soyutlama

Soyutlama eğilimi, insanın bilgi edinme sürecinde, şeylerin özünü kavramada önemli yer tutmaktadır. Bu bilgi edinim sürecinde dış görünüş ile ilgili olanlar, genelde öze ilişkin şeylerin soyutlanmasıyla oluşturulur. Daha sonra ise mantıksal kategorilere dayanan, teorik bir sistem içinde düzenlenip duyularla algılanan şeyler kavramlaştırılır. Dolayısıyla insan aklının işleyişinde soyutlamanın önemli yer tuttuğu görülür.

Adem Genç'e göre; "Sözcük bir şeyi yerinden kaldırma, soyma, çıkarma, bir şeyin bir tarafını sıyırma anlamlarına gelmektedir. Fiil olarak soyutlama, bir şeyi bir başka şeyden ayırma ya da edilgen olarak ve biraz da kendi iradesi dışında bir şeyden ayrılma anlamındadır"(Genç ve Sipahioğlu, 1990, s.179). Ayrıca Genç ve Sipahioğlu, fiil olarak soyutlamayı, "Bir şeyi başka bir şeyden ayırma ya da edilgen olarak ve biraz da kendi iradesi dışında bir şeyden ayrılma" anlamında tanımlamaktadır. Psikoloji kurumlarında ise "Soyutlama, duymasal veriler üzerine kurulu bir sürece verilen addır" (Genç ve Sipahioğlu, 1990, s.179). Hançerlioğlu'na göre soyutlama;

Bir nesnenin herhangi bir yanını öbürlerinden ayırarak tek başına ele alan ansal işlemdir. Bir bilgi yöntemi olarak, insan zihninde yapılır. Gerçekte yeniden somuta varmak ve somut bütünü parçalarında da birbirleriyle olan ilişkileri içinde,tümüyle kavramak için kullanılan bir yöntem, bir araçtır (Hançeroğlu, 1989, s.381).

Soyutlayıcı sanat, doğa biçimlerinden hareket eden sanattır. Soyutlama, doğadaki bir nesnenin biçiminin giderek genelleştirilmesi ve artırılmasıyla elde edilebilir, ancak ortaya çıkan biçim nesnenin ilk halini çağrıştırmaktadır. Dolayısıyla

oluşan biçim için soyut yerine “soyutlama” terimini kullanmak gerekir. Soyutlamada başlangıç noktası doğadır, ‘gerçek’ dünyadır; sanatçı, bir form seçer ve bu formu, ilk baştaki haliyle pek az bağlantısı kalıncaya kadar yalınlaştırır ya da değişime uğratar, sonunda ise doğadan uzaklaşmıştır. “Soyutlama, görünenin anlamını daha kuvvetli bir hale getirebilmek üzere sadeleştirilmesidir; yan anlamları ortadan kaldırmaktır” (Kalkan, 2006, s.4). Soyutlamanın amacı, nesnenin özünü ortaya çıkarmak, sadeleştirmek doğasal formları yorumlamaktır. Worringer’e göre; “Zihinsel bilgisinden ötürü, insan dış dünyanın görünüşüyle ne denli az dost ve senlibenli ise, onu en yüksek soyut güzelliğe götüren güç, o derece büyük olur”(Worringer,1985,25). Sanatçı soyutlamayı gerçekleştirirken doğanın gerçek görünüşüne mümkün olduğunca az bağlı kalmalıdır. Böylece kendi biçimini en özgün şekilde oluşturmayı başaracaktır.

Locke’e göre; “Soyutlama; dış dünyaya ilişkin belirli nesnelerden gelen, belirli fikirleri alıp ve onları gerçek varoluştan (Zaman, mekan ve bunlara ilişkin tüm fikirlerden; ayırır... Ve akılda çok keskin ve çıplak görünümeler oluşur” (Genç ve Sipahioğlu, 1990, s.180). Soyutlama; tasarım olarak bir bütünlük oluşturan, ayrılması imkansız olan bir öğeyi, düşünce yoluyla ayırıp tek başına göz önüne almaya dayanır. Sanatta farklı biçimlemeler, biçimsel bozulmalar ile birlikte soyut sanat da kendini göstermiştir. Bu anlamda doğadaki biçimin dönüştürülmesi, biçimin bozulması, soyut sanat ya da soyutlamacı anlayışı doğurmuştur. Paul Klee ise Modern Sanat Üzerine isimli kitabında şöyle der;

İnsanı olduğu gibi sunmak isteseydim eğer, öylesine şaşırtıcı bir çizgi karmaşası kullanmak zorunda kalacaktım ki, saf ögesel anlatım imkansız olacaktı. Sonuç, kavramın ötesinde belirsizlik olacaktı. Zaten olduğu gibi değil olabileceği gibi göstermek istiyorum. Ve böylece yaşam görüşümle saf sanatsal ustalık arasında oluşacak mutlu beraberliğe ulaşabilirim (Klee, 2002, s.5).

Sanat eğitiminde de soyutlama öğrencinin doğadan yola çıkarak kendi yorumuyla nesneyi sadeleştirilerek özünü yakalamasını sağlayacaktır. Öğrenci dış dünyadan ayrılıp kendine dönüş, yani dış gözleminden iç gözleme geçiş yapacak ve özgün dilini oluşturma çabası içine girecektir. Sanatçı adayı nesnenin kendinde

uyandırdığı içsel görüntüsünü resmederken, nesnenin özelliklerinden herhangi birini ayırıp, vurgular. Yani nesneyi eksiltilmiş, sadeleşmiş, özetlenmiş bir biçimle sunar. “Soyutlama düşünmüş doğanın karşılığıdır”(Kalkan, 2006, s.7). Sanat eğitiminde uygulamalı derslerde öğrenci soyutlamayı, nesnenin biçimini parçalayarak ve parçaları kendi yorumuyla bir araya getirerek özgün soyutlanmış bir biçim ortaya çıkarmaktadır.

1910 dolaylarında, Avrupa’nın değişik ülkelerinden farklı sanatçılar, her biri betimlemenin sanatta artık yeri kalmadığı düşüncesini kendince yorumlayarak, soyutlama deneylerine girişmişlerdir. Endüstri ve teknolojinin gelişimi ile resimde biçimler parçalanmaya başlar. Cezanne’ın doğadaki nesneleri küreye, koniye ve silindire göre biçimlendirme fikrini empresyonistler daha da ileri götürmüşlerdir. Cezanne’ın yarattığı etkiyle Kübizm başlamış, akımın öncülerinde Picasso biçimi uç noktaya taşımıştır. “Picasso, son eserleriyle nesnenin mantıksal yıkımına ulaşmıştır. Fakat, bu yıkımı, yok etme yoluyla değil nesneyi farklı bölümlere ayırma ve bu bölümleri, yapısal bir biçimde tuvalin üstüne dağıtmayla elde etmiştir” (Kalkan, 2006, s.44).



Resim1: Pablo Picasso “Ağlayan Kadın 1937”



Resim 2: G. Braque “Gitarlı Kadın1913



Resim 3: Piet Mondrian “Mavi Ağaç 1909,



Resim 4: Gri Ağaç 1911”



Resim 5: Piet Mondrian “Çiçek Açan Elma Ağacı 1912”

Mondrian bir doğa nesnesinden, ağaçtan hareket ederek bunu geliştirmiş soyutlamalar yapıp, son aşamasında ise soyut bir resim ortaya çıkarmıştır. Ağaç nesnesi görünür gerçekliğinden uzaklaştırılarak, sadeleştirilmiş eksiltilmiş ve biçimi bozulup, soyutlanmıştır. Güzel sanatlar fakültelerinde soyutlama çalışmaları teknolojinin gelişimi ile farklı boyutlara ulaşmış, öğrenciler farklı görsel malzemeler kullanarak veya bilgisayar ortamında formları soyutlanmış biçimlere dönüştürmüşlerdir.

2.2.1.2.Biçimbozma (Deformasyon)

Biçimbozma, bir sanat ürününde yer alan beti ya da betilerin gönderme yaptıkları dış gerçekliğin tanınabilir kalmasıyla birlikte, biçimlerin doğada rastlanmayacak nitelikte değiştirilmesi olarak tanımlanır. “Güzel Sanatlarda ise, Verilerini doğadan alan ve belirli normların ya da olağan biçimlerin bulunduğu kabul edilen görüntülerde, biçimi abartarak sunma, “normal” in göstergelerini tümüyle yok etmeden değiştirme olarak tanımlanır” (Erzen, 1997, s.240).

Sanatın gelişimi içinde biçim bozma, biçimlendirme anlayışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu anlayış, görünenin altında yatan gerçekliğin aranması isteği ile gündeme gelmiştir. Bu istek, sanatçıyı nesnenin değişik yönlerinden bakmaya zorlamıştır. Nesneye çok değişik yönlerden bakıldığı, zaman her şey olmadık renklere ve biçimler altında görülmeye başlar. Böylece sanatçı var olan biçimin sınırları dışına çıkar ve biçim değişime uğrar (Timuçin, 1984, s.10).

Sanat eğitiminde en önemli hedeflerden biri de öğrencinin bireysel biçimini ön plana çıkartabilmektir. Sanatçı adayı kendi biçimini, doğadaki görüntüleri çarpıtarak, karikatürsü bir anlayışla kendince başkalaştırarak ve yorumlayarak, kısaca biçim bozmayı kullanarak resimsel bir bütün oluşturur. Turani’nin de dediği gibi “biçim bozma, sanatçının çevresinde algıladığı nesne ve figürlerin sanat yapıtında görülen nesne ve figür biçimlemeleri haline getirilmesi ile ilgili işlemi içermektedir” (Turani, 1985, s.97). Bu anlamda biçim bozma, sanat eğitiminde öğrencinin kendisini ifade edeceği biçimi oluşturmalarında bir araç görevini görür. Bu noktada biçim bozma, sanat eğitiminde sanatsal yaratımındaki sürecin tanımlanmasında temel bir rol üstlenmektedir.

Bugünün sanat eğitiminde sanatın, yalnızca bir el becerisi olmadığı, aynı zamanda düşüncenin vurgulaması ve bu düşüncenin görselleştirilmesinin gerekli olduğu kabul edilmektedir. Sanatta biçim arayışları, kişiye özgü yaratıcılığı ve ayrıcalığı gerektirmektedir. Bu doğrultuda sanat eğitiminde de sınırların ortadan kalkması ve öğrencinin ifade ettiği nesnel alanın kişiselleştirilmesi söz konusudur. Sanatçı adayı doğa içerisinde var olan biçimleri, duygu ve düşüncelerinin seçiciliği

ile çalışmasına aktardığında, ifade edilen biçim öznel bir alanı temsil eder. Böylece öğrenci biçimi bozarak yeni ve kendi biçimini oluşturur.

Biçim bozmayı gerekli kılan nedenlerin başında, sanatçı adayının beslendiği tabiattan uzaklaşarak, bir başka deyişle var olan gerçekliğe tepki göstererek kendi yarattığı alanın varlığını dile getirmek istemesidir. Bu düşünme ve araştırma sürecinde sanat eğitimi alan birey, biçim ve biçimleme sorunsallarının şekillenmesi sonucunda bir ürün elde edebilir. Düşüncenin nesnelleşmesi ile sonsuz biçimleme seçenekleriyle dolu olduğu gözlemlenmektedir. Kişisel olarak ifade bulan biçimlemeler ve sürekli değişen, dönüşen düşünce ile desteklenen deneylerin oluşturulma çabasıdır.

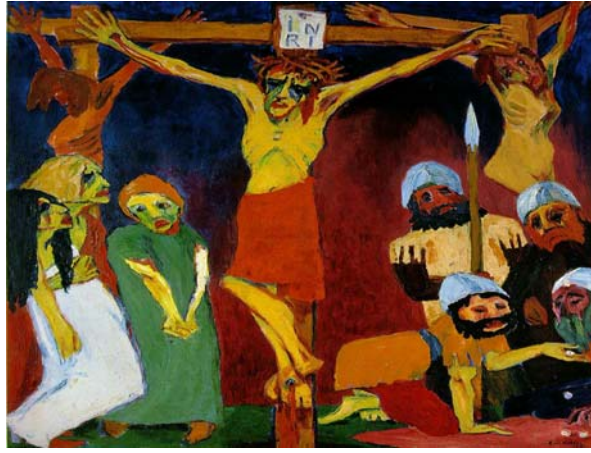
Biçimbozmanın örnekleri sanatçı eserlerinde 20. yüzyıla kadar zaman zaman görülmüş olsa da esas olarak 20. yüzyıla beraber Dışavurumcu sanatta kendini göstermiştir.

Bu yeni sanatsal alanda biçim bozma sanat eserinde önem kazanmakta, sanatçılar doğadan algıladıklarını iç dünyalarında yeni bir biçime dönüştürerek yapıtlarını gerçekleştirmekteydiler. Bu dönüştürmede doğadaki nesneler, olduğundan bir başka biçime ya da duruma girmektedir. Bu dönemin sanatçılarından Kirchner ve arkadaşları anıksal güçlerin önemini saptamaya, salt biçimle ilgilenmeye, doğanın derin varlığını abartmaya çalıştılar (Richard, 1999, s.16).

Modern sanat ortamı içinde ortaya çıkan Dışavurumculuk akımı ile birlikte sanat anlayışının ve sanatın bakış açısının değiştiğinin ilk izleri görülmeye başlanmıştır. Sanatçı doğayı kendi anladığı ve tanımladığı şekliyle yorumlama çabasıydı. Değişen sanat anlayışıyla sanatçı, var olana müdahale ederek, görünenin ötesinde bir şeyler ortaya koymaya çalışmıştır. Ancak bunu yaparken de doğadan kopmayı hedeflememiş, aksine dış dünyanın, nesnelerin özüne inmeye çabalamıştır.

Romantikler ve izlenimcilerle başlayan doğayı ve çevreyi algılamadaki farklılaşma sonucunda sanat anlayışında önemli değişimler gerçekleşmiştir. Ancak tüm bu yeni akımlar sonucunda ifade edilen yeni biçimleme anlayışları dışavurumcu akımın oluşmasına engel olamamıştır. Çünkü ortaya konan biçimlemeler yeterli değildi. Bu bağlamda biçimleme

anlayıştan değişen ya da biçimi dönüştürülmeye, bozulmaya çalışılan nesnel alan öznel bir yaklaşımla, kişisel, düşünselliği ifade eden bir şekle sokuluyordu. Biçim bozma anlayışı ile birlikte kişinin iç dünyası ya da bilinmeyen bilinçdışı, gizli içeriğin dışavurulmasını sağlamaktaydı. Bu bağlamda “yapıt artık dış dünyanın gerçeğini konu etmiyordu, başka bir gerçeği, yani sanatçının gerçeğini savunuyordu” (Richard, 1999, s.9).



Resim 6 : Emil Nolde, “ İsa’nın Yaşamı, Çarmıha Gerilme Detayı”,1912

Dışavurumcu akımda İsa’nın yaşamına ilişkin betimlemeler de, çarmıha gerilmiş İsa’nın çekmiş olduğu acıyla, tüm insanlığın çekmiş olduğu acılarda biçimbozmalarla ifade edilmekteydi. Emil Nolde bu eserinde konuyu dramatik hale getirme, şiddetini ve ürkütücülüğünü öne çıkarmak, acıyı belirgin hale getirebilmek için figürün biçimini bozma yolunu seçmiştir.



Resim 7: Pablo Picasso, “Avignon’ Kızlar” 1907 Resim 8: Eduward Munch,
“Çığlık” 1895



Resim 9 : Francis Bacon, “ Papa X. Innocentius Portresi üzerine çalışma”. 1953

Bacon bu yapıtında Innocentius’ sun portresi üzerine müdahale ederek, biçimbozmaları gerçekleştirir.



Resim 10: Emil Nolde,
“Altın Buzağı Çevresinde Dans”,1910



Resim 11: Fikret Mualla “ Sokak”, 1955

2.2.1.3.Başkalaşım(Metamorfoz)

“Latince ‘meta’ arkadan, geç gelen anlamındadır. Morphose ise, şekil, biçim demektir. Şekil olarak geç gelen şekil açıklaması verilebilirse de burada başkalaşımın dönüşümün ardından gelen, dönüşen şekli anlaşılır”(Satır, 1999, s.38). “Güzel sanatlarda ise, bir yapıtta yer alan betinin gerçek doğadaki varlık ya da nesneye gönderme yapan biçimden ve tanınabilir olanından uzaklaştırılmış bir oluşumu ifade etmesidir” (Çatalbaş, 2003,s.72-73).

Sanat eğitimi atölye uygulamalarında öğrenciler, çalışmalarında yansıttıkları nesnelerle birlikte o nesnelere yüklenen anlamı da yansıtmaktadırlar. Sonuçta yapıtı yapıt yapan içeriğindeki algılanan imgedir. Başkalaşım sanatçı adaylarının resimlerinde görünen biçimin dışında o biçime yüklediği anlamı yansıtan bir araçtır. Sanatçının ifadesini güçlendiren ve genişleten bir yardımcıdır. Başkalaşımda nesneler biçimsel yapısını değiştirirken, kendisinin anlamı dışında bir anlam taşıması yoluyla oluşturulur. Böylece nesne iki anlam taşır. Ancak nesnenin biçimsel yapısı değiştirilmeden nesneye var olan anlamının dışında farklı anlamlar yükleyerek de başkalaşım gerçekleştirilebilir.

Başkalaşım özellikle 20. yüzyılda Sürrealistlerin yapıtlarında kendini göstermiştir. Sürrealistler birbiriyle ilgisi olmayan biçim ve nesneleri bir araya getirerek bir bütün oluşturmuş ve bu yöntemle ifadelerini zenginleştirmişlerdir.

Bu durum düşünsel başkalaştırmayı geliştirir. Sürrealistlerde, her gerçeklik, var olan görünüşünü kaybetmeden farklı bir gerçekliğin ifadesi, simgesi haline gelir. Sürrealistler kullanmış oldukları nesnelere anlamalar yükleyerek, simgesel işlevlere sahip nesnelerle betimlemeler meydana getirmişlerdir. Örneğin canlı maddeleri veya nesneleri makinelere, insanları hayvanlara, ya da eşyalara indirgeyip, simgeleştirerek düşünsel imgelerini somutlaştırırlar (Çatalbaş, 2003, s73).



Resim12: S. Dali, “Millet’in Dua’ sına Arkeolojik Anımsamalar 1935”

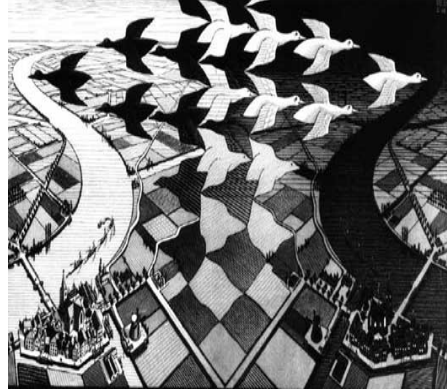


Resim13: S. Dali, “Belleğin Devamı”, 1931.

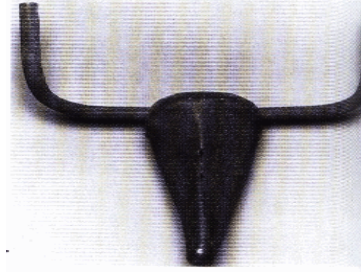
Sürrealistler bu anlayışlarıyla nesnelerin yeniden yorumlanmasını sağlamış, hayal ile gerçeği kaynaştırarak, görünen gerçeğin farklı bir boyutta algılanmasını amaçlamışlardır. Dali’ ye göre; “En küçük bir mekanik işlev görmeye elverişli olan bu nesneler, bilinçsiz edinimlerin gerçekleştirilmesinden kaynaklanabilecek hayaller ve tasarımlar üstünde temellenir” (Batur,1997, s340).



Resim14: Giuseppe Arcimboldo, “Kış”,1573



Resim15: M.C. Escher, “Gece ve Gündüz”, 1938



Resim 16: Pablo Picasso, “Boğa Başı”,1942

Picasso, bu çalışmasında bir bisiklet direksiyonu ve bisiklet oturağını birleştirerek boğa başını oluşturur. Burada bisiklet parçaları kendi asıl anlatımının dışında başkalaşıma uğrayarak boğa başına dönüşmüştür.

Güzel sanatlar eğitiminde öğrencinin kendi yorumunu iletmesine yardımcı olan görsel biçim dillerinden başkalaşım, öğrenciye nesneyi anlamaca ve biçimce değiştirerek başka bir varlığı ifade edebilme olanağı sağlamaktadır.

2.2.1.4.Eğretileme (Metafor)

Sanatsal imgenin oluşturulmasında başvurulan işlemlerden birisi olan eğretileme; İngilizcede metaphor benzetme, Yunancada metapherein bir yerden bir

yere taşınma anlamındadır. Hançeroğlu eğretilmeyi; “Bir şey anlatmak için ona benzetilen başka bir şeyin adını iğreti olarak kullanmak” olarak tanımlamıştır (Hançeroğlu, 1993,s.32). Eğretilme; iki kavram veya sözcük arasında uzak-yakın ilgi (benzerlik, nitelik, işlevsellik vb. yönlerden) bulunarak bunlar arasında bağdaştırma yoluyla ilişki kurarak, birinin adını diğerine eğreti olarak aktarma yönelimi sonucunda oluşan bir olgudur.

Edebiyatta olduğu gibi, plastik sanatlarda kullanılan eğretilmelerde de dil temel bir olgudur. “Metaforlar çoğu zaman farklı deneyim alanlarından çıkarılmış iki dizge gerektirir. Temelde bağdaştırılmaz olmalarına karşın bu iki dizge evliliklerini sürdürebilirler, çünkü biri öbürüne model oluşturur” (Tourangeau, 1997, s. 71). Eğretilme de bir nesne başka bir nesneye benzetilir. Yani bir nesne, betimlenmek istenen diğer nesneyi açıklayan ve ona biçim verendir. Eğretilme de başkalaşımdan farklı olarak nesne biçimini kaybetmez.

İki farklı dizgenin birleşimi; nesneye yeni bir varoluş durumu ve konumu kazandırır. Bu konum ve varlık durumu, gösteren ve gösterilenin birleşimi ile oluşan sanatsal alandır. Güzellik ideasının bu sanatsal alanda artık temel bir göreve sahip olmaması anlatım gücünü başka kavramlara ve malzemeye yüklemeyi getirmiş ve etki yaratma edimi, güzellik ideasının biçimsel varlığından çıkıp imgeye, kavrama ve dile yönelmiştir. Bu etki alanı, anlatımın doğasını değiştirir ve canlandırır. Artık optik betimlemeden çok imgelerin ve kavramların derinleştirdiği bir anlatım gücünden söz edilebilir. Görsel biçimlenişin arka planında var olan, hatta bu görüntüyü var eden bu malzemelerin kendisi, soyutlamanın vazgeçilmez unsurlarıdır ve bu sanat alanının varlık durumunu oluşturur. Hartmann'a göre “Sanat söylemez gösterir” (Hartmann, 1953, s181).

Eğretilmede anlam sezgisel bir kavrayış içerir. Sanatçının ürününü ortaya çıkarırken ki sezgileri kadar izleyicinin de sezgisel kavrayışı yapıta değer kazandırır. Sanat eğitiminde öğrenci eğretilmeyi, farklı malzemeler ve nesnelerle yeni bir nesne oluşturarak meydana getirir. Böylece sanat eğitimi alan birey, sanatsal imgenin birbirine karşıt anlam ve nitelikleri aynı anda içerebileceği görüşünü benimseyen bir bakış açısına sahip olur. Burada sanatçı adayı herkesin bakıp geçtiği bir nesneye veya nesnelere yeni bir anlam kazandırmayı öğrenir.

Yirminci yüzyıl başlarına tarihlendiği dikkat çeken ve aralarında J. Epstein, C. Brancusi, R. D. Villon gibi isimlerin olduğu bir grup sanatçının yapıtlarında eğretileninin oldukça önemli bir kategori haline geldiği görülmektedir. Bu durumun modern heykel adına yaratılan yeni açılımlar içinde eğretilmeli yaklaşımın sunacağı boyutların keşfedilmesi heyecanı ile bağlantılı ele alınabileceği düşünülmektedir. A. Elsen'in modern heykelde eğretilmeyi tanımlarken kullandığı ölçütlerin genelde modern sanatın karakteristikleri olması dikkat çekicidir; Bu ölçütler kısaca “doğanın taklidi olmaktan kurtulmuş”, “sınırlayıcı edebi ya da toplumsal kaynaklardan bağımsız”, “açık uçlu yorumlanabilir” olmaktadır (Sağlam, 2001, s 85).

Plastik dilde eğretilme işlev ve tanımlama bakımından sembolik anlatımla çok benzerlik gösterir. C. Oldenburg'un çalışmaları aracılığı ile değinilmiş olan bu özellik nedeniyle pek çok imgenin eğretilme mi simge mi olduğu konusunda çok net ayrımlar yapılamadığı söylenebilir. Tek bir ürünün çok sayıda anlamsal hareket yaratabildiği görülmüştür. Eğretilmeli anlatımda bu tür anlam farklılıkları doğal olarak kabul edilmiş, ayrıca yapılan birçok çalışmada bu özellik gözlemlenmiştir.

Eğretileninin yapısal özellikleri ile tek tek ele alınan örneklerden edinilen veriler birlikte değerlendirildiğinde, sanatsal imgenin eğretilme olarak işlev görmesi için bazı temel özellikleri taşıması gerektiği görülmektedir;

- birden çok anlam kümesinin varlığı,
- başarılı bir eğretilme yaratılabilmesi için bu anlam özelliklerinin
- normalde birbirine karşıt ya da uzak görünen alanlardan seçilmiş olması,
- bu anlam özelliklerinin benzerlik ilişkisi içinde birleştirilmiş olması ve
- bu birleşimin başka bir şey yerine kullanılması (Sağlam, 2001, s. 87).

Ele alınan bazı örnekler (örn. P. Picasso, R.D. Villon, R. Deacon, T. Cragg) eğretileninin plastik dilde ne denli başarılı sonuçlar verebildiğini göstermektedir.



Resim19: R. Magritte, “Sözcüklerin Kullanılışı”,1929



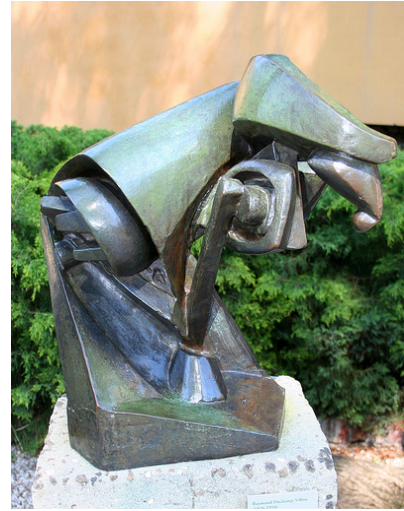
Resim 18: “Kayadaki Kale”,

1961



Resim19:Giorgio de Chirico “The Archaeologists”

1918



Resim 20: R. Duchamp- Villon,

“BüyükAt” 1914



Resim 21:Giuseppe Arcimboldo, “Yaz”, 1573.

Yine başkalaşım da olduğu gibi eğretilen de Arcimboldo'nun resimlerini örnek verebiliriz. Resimde açıklanmak istenen şey insan yüzüdür. Bitkisel tasvirlerle açıklanmıştır. Bu resim eğretilenin başkalaşım ile ilişkisine de bir örnek oluşturur. Kullanılan bitki etütleri eğretilmeyi oluşturur.

2.3. BATIDA GÖRSEL BİÇİM DİLLERİNİN SANAT EĞİTİMİ GELİŞİMİNDE DÖNEMLER İTİBARI İLE İNCELENMESİ

Batı'da tarihsel süreç incelendiğinde, kültürel bilinçlenmeler artıkça, sanat eğitiminde yaratıcılığın, bağımsız ve üretici düşünmenin, bireyin kendi biçimini kendi anlatımıyla ortaya koyabilmesinin önemi anlaşılmıştır. Sanat eğitimciler, çocuğun veya gencin, sanatı sadece uzaktan bakarak anlayabilecekleri bir olgu değil, bizzat yaparak, eleştirerek, değerlendirerek sanatsal biçimlendirme eylemlerine katılarak, sanatta etkin ve bilinçli olabileceklerine inanmışlardır.

Sanat eğitimi ile ilgili Rousseau kişinin kendi öz varlığını geliştirmek için doğal ve yaratıcı sanatsal uğraş ve etkinliklerin bir araç olduğu savunmuş, Humboldt ise resim çizme etkinliğini bir dil olarak görmüştür. Schiller ise yaratıcı gücünü, kendiliğinden kullanabilen insanın, daha iyi bir düzenin, “estetik duygular krallığının” gerçekleşmesinde zincirin ilk halkasını oluşturacağını ve herkes için özgürlük ve eşitliğin bu yoldan sağlanabileceğini savunmuştur (San, 2003, s.54-55).

19. y.y da sanat eğitimi kavramı ve form, biçim gibi kavramlarının sanat eğitimi programları içerisinde hangi yöntem ve tekniklerle anlatılacağı konusu sorunsal sık sık tartışılmıştır. Bu tartışmalar, sanat eğitiminin nasıl anlaşılabileceğinin, amaç ve görevlerinin neler olması gerektiğinin de belirlenmesinde yardımcı olmuştur. 19.yy. da Almanya'da politik olaylar sonucunda ulusal eğitimin gerekliliği ortaya çıktığında, Humboldt'un da katkılarıyla sanat eğitiminde kapsamlı değişiklikler yapılmıştır (San, 2003, s.56-57).

Pestalozzi'nin öğretisi ve ilkeleri çerçevesinde öğretim programlarında yer alan resim ve çizim dersleri, belli aşamalar içinde çocuğun etkin olmasını ve çocuktaki karanlık ve karmaşık görüşlerin açık seçik, berrak kavramlara dönüşmesini sağlaması için konmuştu. Temel gereçler sayı, form ve dildir, ikinci sırada yer alan form ölçülere dayanarak geliştirilir. Dörtgenlerin kullanımıyla ölçme kolaylaştırılır. Yatay ve dikey çizgiler, açılar ve eğriler arasındaki ilişkiler üzerinde durulur. Resim derslerinin gözü ve eli eğittiğine inanılmaktadır. Nihayetinde göz ölçmeye alışmıştır, serbest biçimle yetkin bir doğrulukta çizimler yapılabilir. Bu dönem için de söz konusu olan, pedolojinin sanata üstün gelmesi olayıdır (San, 2003, s.57-58).

Almanya'da sanat eğitimi üzerine birçok farklı sistem öne sürülmüş ve denenmiştir. Her yeni gelen kuşak resim ve sanat dersleri için yeni yollar aramış ve denemiştir. 1810'larda temel çizimler, taklit-kopya yöntemleri geçerli iken yüzyılın ortalarında resim derslerinin durağan ve duruk adeta kalıplaşmış kurslar haline dönüştüğü, 1870'lerden sonra da Stuhlmann ile yöntem yönünden yalnızca ussal kavramsal ve soyut olanın öğretilmesine vardığı söylenebilir. Özellikle 1990'ler sanat derslerinin eğitimde yaygınlık kazandığı yıllar olup, sanat eğitiminin ergenin gelişim düzeyine göre olması gerektiği savunulmuştur (San, 2003.s.55-62).

Dresden'deki sanat kongresinde Konrad Lange'nin yaptığı "sanatsal eğitimin özü" adlı konuşma doruk noktasına çıkmaktaydı. Nitekim Lange'nin özellikle üzerinde durduğu "çocuğun duyarlılığının eğitilmesi" dir.

Sanat bugün anladığımız anlamda, doğanın yeniden kurulması ve betimlenmesi ya da bir duygunun, bir ruh durumunun, bir enerji ya da devrimin tasarımının biçimlere dönüştürülmesidir. Sanatta görünen her yol doğadan geçmektedir (San, 2003, s.66).

Nitekim Lange'nin özellikle üzerinde durduğu "çocuğun duyarlılığının eğitilmesi" dir. Böylece resim derslerinde çocuğun dünyası ve kendini ifade edişi önem kazanmıştır. Konrad Lange bu dönemde, gençliğin sanatsal eğitimine ilişkin kapsamlı bir program da hazırlamış, Alfred Lichtwark da kamuoyunun sanata ilgisinin artırılması için çalışmıştır. Sanat ürünlerinin tinsel yaşamın birer ileti araçları olduğu ancak farklı ve yeni bir anlatım diline gereksinim duyulduğu anlaşılmıştır. Bu dilde, tıpkı insanın ana dilini öğrettiği gibi öğrenilmelidir. Bu

yüzden öğrenciler, doğayı ve çevrelerini, formlarıyla ve renkleriyle gözlemlemeli ve gözlemlerini sanat yoluyla açık seçik ortaya koyabilmelidir. Litchwark amacını şöyle belirtiyordu. “Sanat ürünlerine bakmak, onları izlemek, seyretmek yetisini geliştirip eğitmek. Sanatın anlaşılması için gerekli olan temel budur”(San, 2003, s.84).

Lichtwark sanat eğitiminde yaşanan dönemin nabzını tutmak gerektiğine nesnelerin öğrenci tarafından uzun süre analiz edilerek, biçimsel ayrımların farkına varabilme yetilerinin gelişmesi gerektiğini savunmuştur. Çağdaş sanat’tan yola çıkan Lichtwark’a göre , “öğrencilerde, bir araya getirilmiş bir görünüşü parçalara ayırabilme yetisini geliştirebilmek”, görsel yoğrumsal malzeme ve içeriğin çözümlenmesinden başka bir şey değildir (San, 2003, s.85).

Lichtwark gençliğin kendi zamanını, ülkesini, doğasını ve koşullarını iyi tanınması gerektiğini, bunun doğanın sanatsal karakterini gösterebilmek için şart olduğunu savunmuştur. Lichtwark, eğit-bilimsel açıdan da nesnelerin kurgusal yapısını önemsemiş, bir nesneyi gerçekten tanımak için, yapının yanı başına giderek üzerinde konuşulmasını önermiştir. Nesnelerin doğru çözümlemelerinin birebir tanıyarak görerek gerçekleşebileceğine inanmıştır. Bu ve buna benzer görüşlerini “Sanat Ürünlerini Değerlendirme Alıştırmaları” adıyla yayınlamıştır. Bu kitapta Lichtwark bir “resim yorumlaması” biçimi ortaya koymuştur. Bu yorumlarda, “sanat ürünü yaşamın sanatla nesnelleştirilmesidir” görüşü temel alınmıştır (San, 2003 s.85).

2.3.1.Sanat Eğitiminde Bauhaus Örneği

Bauhaus okulu Walter Gropius tarafından 1919’da Almanya’da kurulmuştur. Geleneksel yöntemlerin dışına çıkmayı hedeflemiş olan okul, öğrencilerini verilen bir biçim üzerinden yeni biçimler oluşturmaya yöneltmiştir. Bauhaus eğitimi

modern sanatın tüm öğretilerini ve yeniliklerini içinde barındırmış, öğrencinin kendi kişisel arayışlarına uygulama imkanı sağlamıştır.

“Dönemin ünlü sanatçılarından Wassily Kandinsky, Yuhannes Aytin, Lainal Zeinilger, Paul Klee okulun öğretim kadrosunda yer almışlardır. Paul Klee derslerinde doğadaki yaratma sürecini izleyerek, öğrencilerine de bunu aşlamaya çalışmıştır”(Erbay, 1997, s.104). Bauhaus’un sanat eğitiminin temelinde bireyin önce görmeyi öğrenerek, görsel düşünceyi geliştirmesi gerekliliği vardır. Bu düşüncede sanat eğitimi alan bireyi biçimlendirmeye yöneltmiştir.

Okullarda çocuktaki dışavurumcu gücün benimsenip önemsendiği bu yıllarda Bauhaus okulunun (kuruluşu 1918) ‘biçimlendirme öğretileri’ duyulmaya başlamıştı. Bauhaus’un getirdiği renkli çalışmalar, grafik çizimler, atölye çalışmaları gibi pek çok ifade olanağının çocuğun dışavurum biçimleriyle uyushup uyuşmayacağı yönündeydi. Bu denemelere girilişirken önceki dönemin temel çizimleri üzerinde tartışılmış, canlandırma terimi yerine artık biçimlendirme terimi geçerlilik kazanmıştır. Biçimlendirme, iç yaşantılar ve izlenimlerin “kendiliğindenlik”, “birlik” ve “uyum” ölçüleriyle dışa vurulmasıydı (San, 2003, s. 97).

Günümüz sanat eğitiminin esaslarının gelişmesinde büyük rolü olan Bauhaus Okulu, öğrencinin biçimlendirici yaratma gücünü öne çıkarmayı hedeflemiştir. Okulun eğitim sürecinde görme duyusu, form bilincinin geliştirilmesi, deney ve uygulamalar yapma imkanın sağlanması, serbest biçimlendirme alışkanlığının kazandırılması büyük önem taşımıştır. Bauhaus bireye, kendi sanatsal duyarlılığını görsel yoğrumsal olgularla ifade edebilme ve bunlar üzerinde uygulamalı çalışmalar yapabilme şansı veren bir okul olmuştur.

Bauhaus’un önemli isimlerinden J. Itten; sanat öğretimi gören öğrenciler için renk, malzeme, düzenleme (kompozisyon), devinim, ağırlık, ölçü vb. gibi öğelere ilişkin sanatta disiplinlerarası niteliklerin karşılıklar ilişkisi içinde yaşanması, denenmesi ve öğretilmesi üzerinde durmaktadır. Itten’in sanat eğitimindeki çabası, öğrencilerin, öznel yetilerini nesnel biçimlendirme düzeniyle birleştirebilmeleri üzerinde odaklaşıyordu. Itten’in öğretisinde “yaratıcı özü kurmak (inşa etmek),

yaşamın yaşantısal anını yakalamak”, “kişisel ve bireysel gücü ortaya koymak”, “gerçek iş yapmak”, “insanı bir bütün olarak görmek” ve “insanın kendi kendisini bulmasını sağlamak” gibi amaçlar yer alır (San, 2003, s. 101).

Bauhaus Okulu yalnızca bünyesinde ki öğrencilerin sanat eğitimi gelişimini amaçlamamış, aynı zamanda içinde yaşadığı toplumu sanat için daha duyarlı hale getirerek, kitlelerin sorunlarını sanatla dile getirmek ve çözmek istemiştir.

2.3.2. Görsel Biçimlemeler Açısından Sanat Eğitiminde 1945 Sonrası

1945 sonrası Almanya’da sanat eğitimi olgunlaştığı dönemlerdir. Sanat Eğitimbilimi Kongresi, her şeyden önce kendine özgü araçlarıyla yaratıcı güçlerin gelişimini olgun, ergin kişiler yetiştirmesini sağlamak amacıyla bütün dönemlerde bağımsızca varlığını sürdürmüş olan müz’sel akım’a katılıyordu. Ekim 1949’da Batı ve Doğu olarak ikiye ayrılmasıyla sanat eğitiminde de Almanya’da iki ayrı gelişim meydana gelmişti. Batı Almanya’da , örgün eğitimde sanat eğitiminin gerekliliği ve geleceği, yeniden tartışma konusu olmaya başladı (San, 2003, s. 109).

1962’de Trier’de saptanan genel didaktik alandaki düzeltimler sanat eğitimbilimini de etkiledi. Aynı yıl Berlin’de yapılan sanat eğitbilimi kongresinde, özellikle R. Pfennig’in açıkladığı kuram, sorunlarla yüzyüze gelmenin izlerini taşıyordu. Pfennig’in kuramı artık çocuktan hareket etmiyor, güncel sanattan çıkıyordu; çağcıl biçimlendirme ilkelerinin sanat dersi öğretim programlarında ders konusunu oluşturmasını öngörüyor, bu ilkelerin didaktik bakımdan sunulmasını sanat eğitimbiliminin bir görevi olarak görüyordu (San, 2003, s. 110).

Böylece, sanat ve ders kavramları birleşerek, “sanat dersi” ve “temel sanat eğitimi” kavramlarını meydana getirerek, sanat dersin kendisi olma durumuna gelmiştir. Sanat dersleri için yeni bir öğrenme kuramı geliştiren Gunter Otto, sanat eğitimi yaratıcılığı geliştirmek amaçlı (başlıca “Derste bir Süreç Olarak Sanat” eseriyle), yeniden düzenlemeye girişmiştir.

Otto sanat ve toplum ilişkilerinin çözümlemesini yaparken, sanat derslerinde somut öğrenme erekları ve yöntemsel yönden iyi kurulmuş ders içerikleriyle. başarı ve sonuçların, başarı ölçekleri notlar vs. ile, denetlenebilirlik kazanmalarını öngörmüştür.

Yaratıcılığın ve usdışının “muğlaklığının” denetim altına alınmasına yaratıcılığın görelî olan ussal öğelerinin alıştırmalar yoluyla eğitilmesine böylece söz gelimi içtenlik boyutunun ya da biçim değıştirebilme, dönüşümler yapabilme yetilerinin geliştirilmesine önem verilecektir (San, 2003, 110).

1950’li yıllarda Paul Klee’nin “biçimlendirici” ya da görsel yoğrumsal düşünme kuramı sanat eğitiminde yeniden etkili olmuştur. “1960’lı yıllarda ise aynı düşüncelerden çıkan biçimci bir sanat eğitimi, zamanın güncel sanatı ile özellikle soyut resim ile tam bir anlayış birliği durumundaydı” (San, 2003, s111).

1945’den sonraki yıllarda, yüksek sanat akademi ve okullarda bu biçimci (biçime forma dayalı) soyut, kavramsal öğretilerin olduğu sanat eğitimi temel alınmıştır. “O yıllarda yayınlanmış bir kitabın adı bu bakımdan ilginçtir: 1958’ de “Evrensel Bir Dil Olarak Soyut Sanat” adlı kitapta, bu evrensel dil kendine güzelliğı ve deneysel araştırmacı yaklaşımıyla belli bir “hoş”luk taşıyordu; fakat içerik ihmal edilmiştir” (San, 2003, s. 112). Dolayısıyla bu sanatın öğrencilere sunulmasındaki yanlışlıklar ve eksiklikler olduğu düşünülmüştür.

Hans Mayers ise genel kültür veren bir sanat eğitiminin üzerinde durmuştur. “Okuldaki sanat eğitimi süresince, öğrenci kendi uğraşları ve kendi etkinlik ve çabalarında birtakım sanatsal kavramlara ulaşacaktır. Mayers’e göre çocuk bu kavramları “sezgisel kavrama” yolu ile elde eder” (San, 2003, s. 131). Erken yıllarda yapıt yoluyla sanatsal yaşantıların oluşabileceğini mümkün gören Mayers çocuğun biçimlendirme yetisinin, birbirine benzer görsel-yoğrumsal alana ilişkin yoğun ve bilimsel çözümlemeler yapması ve sanat eserlerini inceleyip uygulamaya çalışılmasıyla gelişeceğine inanmıştır. Böylece çocuk estetik bir görüş kazanacaktır.

Çocukta karalama evresi bittikten sonrada, çocuğun yaptığı şey, gerçekliğe egemen olma arayışdır. Nesnelerin çocuk tarafından nesneleştirilmesi bir canlandırma olayı için gereklidir. Bir biçimin algılanması ise, çocuğun ya da yetişkinin onu kendi bedensel duygulanımı içine sokmasıyla mümkündür. Çocuğun içsel devinimi ile görsel tasarımılamaya giren algılaması, söz konusu biçimi sözel olarak canlandırılabilir kılar. Çocuğun renk duygusu ve anlayışı da renk malzemeleriyle uğraşları sonunda doğar. Sanat eğitimi, çocukta erginliğe dek bir oyun olarak sürmektedir. Daha sonra görsel olan,

görülebilen gerçeğin kavranmasındaki gelişmeyi sağlamakla yükümlüdür (San, 2003, s. 133).

20. yüzyılın sanat eğitimbilimini derinden etkilemiş İngiliz sanat tarihçisi ve eğitimcisi Herbert Read, asıl amacının sanatın en geniş anlamıyla pedagojik önem ve ağırlığını vurgulamak olduğunu belirtir. Read, eğitimi “simgesel ifade biçimlerinin bakımı ve korunması” olarak nitelendirmektedir (San, 2003, s.133). “Her sanat ürünü bir kişiliğin ve kişiliğin kendine özgü huyunun (mizaç) ifadesidir. Yaratma da, nedenli özgürce yapılırsa, o kişilik, huy, yani üslup o denli belirgince ortaya çıkar” (San, 2003, s134). Read sanat eğitimbiliminde özgür ve özgün ifade gücünün gelişmesine olanak sağlamak gerektiğini savunmuştur. Çocuk ve yetişkinin, resim ve diğer görsel-yoğrumsal sanatlar, zengin araç-gereçlerle kendisini ifade etmek üzere eğitilmeleri gerektiğine inanmaktadır. Amaç bir şeyleri farklı-değişik anlatım ve ileti biçimleriyle gerçekleştirebilen üretken-yaratıcı-sanatçı kişilikler yetiştirmektir (San, 2003, s.133-135).

2.3.3. R. Pfennig ve Gunter Otto Görsel Yoğrumsal Düşünme Biçiminin Eğitimi Üzerine

Alman sanat eğitimcileri R. Pfennig ve Gunter Otto sanat dersinin amacının görsel yoğrumsal olarak biçimlendirici düşünme biçimine ulaşmak olduğunu savunmuşlardır. 1981 tarihli bir yayınında, Pfennig biçimleyici düşünmenin kendine özgü bir düşünme biçimi olduğunu belirterek şu tanımı verir; “Dolaysız olarak duyulardan gelen ve üzerinde düşünülmeden ve soyutlama meydana gelmeden oluşan düşünme biçimi”.

Pfennig’e göre biçimleyici düşünme bir diyalog biçiminde gelişir ve “yapmak-görmek-içten duymak-bulmak-üzerinde düşünmek-tepki göstermek (tavır almak) - yapmak” biçimindeki bir karmaşık etkileşimle oluşmaktadır. Biçimleyici düşünme sadece görüsel düşünmeyi içermez. Aynı zamanda söylemsel ve duygusal alanda da bulunabilen bir düşünme biçimi olarak görülmektedir. Bu düşünme biçimi, bir mal-zeme ile onu ister eklemleyerek, ister değişime uğratarak olsun uğraşan bireyin, tüm

düşünme süreçlerini, algılarını ve duygulanımını, edim, eylem ve tepkilerini içerir. Biçimleyici düşünmeye göre, sanat dersinde öğrenci, öğrenme süreci boyunca yapma görme ve söyleme (anlatma) eylemlerinde bulunmalıdır. Bu üç etkinlik birbirini tamamlar, birbiri içine girer, ayrılamaz biçimde kenetlenir ve öğrenme denen olay bütününe meydana getirir. Pfennig'in sanat didaktiği anlayışında, öğrencinin yer aldığı sanatsal etkinlik ve uğraş, kendi içinde bir bütün meydana getirir (San, 2003, s. 147-148). Pfennig, sanat eğitiminin, ölçütlerini ya da görsel yoğrumsal ilkelerini zamanın sanatında bulunması gerektiğini savunmuştur. Çünkü sanat, zamanın kültür değerlerini belgeler. Dolayısıyla çözümlemesi yapılacak sanat, çağdaş sanat olmalıdır.

Pfennig'in, çağımızda Kübizm'den başlayarak gelişen modern sanat akımlarında ortak olarak gördüğü altı özellik vardır: İçe geçme (nüfuz) ve saydamlık, soyutlama ve somutlama, dirik (dinamik) denge, anlatım araçlarının bağımsızlığı, yapısalılık, yapma teknikleri. Bu ölçümleri Pfennig çağdaş sanatta kanıtladıktan sonra, her sanat için geçerliliklerini de savunur (San, 2003, s. 148).

Böylece sanat eğitimi alan birey; yaşadığı dönemin sanat anlayışını, getirdikleri yenilikleri, kendi biçimiyle vurgulayabilecektir. Pfennig; bireyin erken çocukluk yıllarının çizimlerdeki biçimlendirici öğelerin, tek bir yüzeyde form, imge tonları, ritimler ve süreçler olarak bir birlik içinde olmaları ilginç bulur. Olgunlaşma çağında ise genç bireyin, çevresindeki imge dünyası için birtakım ölçütler oluşturduğunu belirtmiştir. Bunların niteliksizliği, sanat eğitimsel eylemi plastik sanatlara doğru yoğun ve etkileyici biçimde yöneltmeyi gerektirir.

Sanat derslerinde Kübizmden başlayarak, sanat akımlarındaki sanatsal görsel yoğrumsal biçimlendirmenin gelişimi anlatılmalıdır, bu aynı zamanda öğrencinin kendisinin yapacağı sanatsal etkinlik için bir güdüleme ve yönelim sağlar. Yukarda sayılan altı biçimleyici ilke dersin konusunu oluşturur, “sanat alanında öğretilen olan, biçimci biçimlendirme ilkeleridir”. Böylece aktif olarak sanatı öğrenen genç, ödevlerin çekirdeğini oluşturan biçimlendirme ilkeleriyle hem bağımlıdır, hem de bağımsızca yürütebilir işini: ödevler genellikle öğretmen ve öğrencinin

plânlayacağı, bir çözümlemedir. Öğrenci bir ustadan ders alır gibi, yapıtın kendisinden ders alır.

Pfennig sanat eğitimi sürecinde genç bireyin, Kübizmden itibaren gelişen biçimsel anlayışları araştırıp, ödev olarak hazırlamasını önermiştir. Sanat eğitiminde; biçimleme ilkeleri yeni bir düzenleme içinde ortaya konmalıdır. Bu durumda belli bir sıralamanın önceden saptanması olanağı yoktur ve Pfennig zaten işi biraz da sanatın dinamiğine (dinamiğine) bırakmak istemektedir (San, 2003, s. 151-152).

Gunter Otto da Pfennip'in sanat derslerini günün çağdaş sanat anlayışına uygun olarak düzenlemesini genç öğrenciler için büyük bir hizmet olarak görmüştür. Otto sanat derslerinde, kuramsal ve uygulamalı derslerin bütünleşmesini biçimlendirici etkinliklere yer verilmesi gerektiğini savunmuştur. 1967'de kaleme aldığı bir yazıda, sanat derslerinin görsel- yoğrumsal biçimleyici süreçleri içermesi sorununu enine boyuna tartışır. Otto, öğrencilerin görsel yoğrumsal sorunları bu yolla çözebilme olanaklarını tartışmakta ve bunun için bu süreçlerin ussallaştırılabilirliğini savunmaktadır. Otto'nun bu incelemesinde, biçimleyici süreçlerde, sanat ürününe hem içten duyarak hem de çözümleyerek yaklaşılabileceğini savunmuştur. Amaç, eseri araştırmak, incelemek ya da belki aynı zamanda, ondan zevk almaktır. Fakat aslında biçimleyici araç gereçle biçimlendirici süreçler, sorunlar ve ilkelerle uğraş verme, “tam ve yetkin bir ürün” vermeye yöneliktir (San, 2003, s. 152-154).

Otto, okulda çözümleyici ve özdeşleyici yaklaşımla eserlere yaklaşmak, bu yapıtların yalnızca yapılarını öğrenmek için değil, aynı zamanda ondan zevk almak; ve bu arada o yapıt gibilerini ya da benzer yapıdaki nesneleri değerlendirmek için yöntemler bulmayı da öğrenmek içindir (San, 2003, s.155).

Otto biçimleyici süreçlerin içerisinde yaratıcı sonuçların yer alabileceğini kabul etmektedir. Sonuçta, Otto'nun Sanat Eğitbilimi, ağırlıklı olarak çağdaş sanatın belirleyici biçim sorunlarının ele alınarak uygulamalı çalışmalarla desteklenmesine

dayanmaktadır. Otto biçim değiştirme çalışmalarının sanat eğitiminde öğrenmeyi kolaylaştıracasını ve başarıyı arttıracasını savunmuştur

Gerek Pfening gerek Otto ağdaş sanatı, sanat eğitiminin ayrılmaz bir parçası olarak görmüş, gençlerin ağdaş sanatı sürekli ve yoğunlukla izlemesi gerektiğini savunmuşlardır. Sanat eğitiminde; gençlerin biçimsel çalışmalara ağırlık vererek, sanat yapıtlarının üzerinde düşünme, sanatın iletişimsel olarak anlaşılabilirliği hakkında bilgi edinmelerini öngörmüşlerdir (San, 2003, s. 152-159).

2.4. ÜLKEMİZDE SANAT EğİTİMİ TARİHSEL SÜRECİNDE GÖRSEL BİÇİM DİLLERİ

Sanatçılar ve sanat yapıtları toplumların uygarlık ölçütünü belirlemektedir. Bu açıdan büyük önem taşıyan sanat eğitimi de, tarihsel süreçler içinde değişen ve gelişen , sürekli zenginleşen ve farklı amaçlar içeren sanata ayak uydurmaya çalışmalıdır. Türkiye’de sanat eğitimi ve öğretilimi ile ilgili konulara gereken önem verilmemiş, bu olgular sistemli bir şekilde araştırma konusu olmamıştır.

1860 yıllarında Mithad Paşa’nın açtırdığı sanat okulları ile başlayan sanat eğitimi, sonraları ordu ihtiyaçlarını karşılayacak atölyelerde, ardından da Mühendishane’ye ve Harbiye’ye resim derslerinin konulması ile devam etti. 1956-57 yıllarında İstanbul’da açılan “Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu”, Gazi Eğitim Enstitüsü ve Akademinin eğitim programlarının dışında yepyeni bir anlayış uyguluyordu. Alman Profosör Adolf Schnek okulu kurmuş ve Alman Bauhaus tipi eğitim sistemini hedeflemişti (Çobanlı, 1995, s.31-32). 1955 sonrası sanat eğitiminde yaratıcı olmak için yeni malzemelere dayanan yeni teknikler yaratmanın ve ayrıca sanatsal fantezi için yeni düşünceler üretmenin önemli olduğu anlaşılmış ve Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu da bu mantıkla kurulmuştur. 1982 sonrası da gene İstanbul’da ki Güzel Sanatlar Akademisi ile ayrı Güzel Sanatlar Fakültelerine dönüştürülmüş ve üniversiteler sisteme bağlanmıştır.

Turani'ye göre sanat eğitimi bugüne kadar ki geline süreç içerisinde sanattan uzaklaştırılmış ve bir çeşit akademik katılık içine sokulmuştur. Bunun da nedeni, sanat alanında biçimleme işlemlerinin zamanla akademik teknikler haline getirilmesi yani kalıplaştırılması, bir başka anlatım ile, bunların programlaştırılmasıdır. Böyle bir akademik kıskacın içine girince, esas sorun olan öğrencinin sanatsal alanda, kendi fantezisine, araştırma gücüne ve kendine inanç duymasına dayanan, kendi başına çalışmaya yönlendirilmesinden uzaklaştırılmasıdır. Bu sorunlar yanında YÖK ve üniversiter sistem, güzel sanatlar eğitiminin içinde bulunması gereken coşkulu atmosferi oluşturamamıştır. Aksine onun elini kolunu bağlamış ve sanatçı olmaya gelen öğrenciyi, kredi tutturmaya ve şuradan bir diploma alıp gitsem de kurtulsam mantığına doğru zorlamıştır (Turani,1995, s.110-111). Turani geçmişten bugüne ülkemizdeki biçim sorunu değerlendirmesini şöyle ifade etmiştir; .

1950'ler sonrası Avrupa'da ve giderek bizde, sanatın soyut öğelerle yapılması inancı benimsenince, akademilerde, örneğin resimdeki eğitimin nasıl yapılacağı sorusu gündeme gelmişti. Resim nasıl yapılacak ve örneğin neyin deseni çizilecekti? Ancak kısa zamanda toparlanılır gibi görünmüş ve Kandinsky'nin. "resim, yüzeyler, çizgiler ve noktalardan oluşur" mantığına paralel bir görüşe sarılmıştı. Ancak bunun sonucunda da soyut bir akademizm içine düşülmüştü. Daha sonraları da kah lekeci hareket resmi olanaklarının, kah Picasso'nun alay ettiği geometrik yüzeyler düzenlemesine dayanan ödevlerin öğrencilere verildiği görüldü. Şimdiye değin durum değişmemiştir. Hep Batı'daki akımların akademizmine dayanan bir eğitim, okul programlarının sistemleştirilen malzemesi olup gitmiştir ve gitmektedir (Turani, 1995, s.110-112).

Görülüyor ki Güzel Sanatlar Fakültelerinde öğrencinin özgün biçimini oluşturmaya ve sanatsal heyecanını destekleyen yaratıcılığına, gereken önem verilmemektedir. Biçim kavramları öğretilirken elbette ki bir sanatsal mantığa dayandırılmalıdır ancak bu öğrencinin yeni bir biçimlemeye yönelmesine ve monotonluktan sıyrılmasına engel olmamalıdır.

2.5. İLGİLİ KAVRAMLARIN GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİNDEKİ YERİ ve ÖNEMİ

20. yy sanatçısı; hızla yükselen teknoloji ve toplumsal değişmelerin etkisiyle kendinden önceki dönemlerin hiç birinde görülmeyen sayıda akım yaratmıştır. Bu hızlı yaşam biçimine bağlı olarak sanatçılar yeni ifade biçimleri arayışına girmişlerdir. Buradan da anlaşıyor ki her çağ kendi gerçekliğini de beraberinde getirmiştir. Bu gerçeklik, bütün toplumu ve o toplumu oluşturan bireylerin düşünsel ve görsel bütün değerlerini kuşatmıştır. Sanat eseri de bu kuşatmanın içerisinde yer almıştır.

Kültürel değişiklikler sonucu ortaya çıkan farklılaşmalar, var olan çerçeve içine, yeni isimlerle katılmışlardır. Görme biçimleri değiştikçe, daha doğrusu irdelenen gerçekler ve değer kavramları farklılaştıkça görsel sanat üretimleri ve sanat tarihçilerinin bakış açıları da değişmektedir (Yenişehirlioğlu, 1995, s.127-131).

Sanatçı, doğadan ya da yaşamdan esinlenerek oluşturduğu biçimlerde, esin kaynağının nesnel kalıplarına bağlı kalmayarak, onları kendince değiştirerek yeni biçim kalıplarına sokmaya başlamıştır. kısaca nesnelliği soyutlaştırır. “Cezanne, doğaya baktığında geometrik-yapısal bir düzen şeması görüyordu; bütün sanatçıların da bu asal yapıyı ortaya çıkaracak bir görüş açısı içinde çalışmalarını gerektiğini savunuyordu”(Özsezgin, 1995, s.70). Yani Cezanne nesnelliği soyutlaştırmayı öğütlemişti. Bunun üzerine farklı sanatçılar bu görsel bakış açısı içinde farklı biçim modelleriyle yapıtlarını gerçekleştirerek, kendi akımlarını oluşturdular. Dolayısıyla soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları öğrencinin özgün dilini ve üslubunu oluşturup, geliştirmesi için çok önemlidir. Güzel Sanatlar Fakülteleri öğrencileri soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramalarını uygulamalı ve kuramsal derslerde öğrendiği kadarıyla çalışmalarına yansıtabilecektir. Bu kavramlar, öğrencinin

yaptığı eskizde, çalışmada, taslakta, somut bir ürün ortaya çıkana kadar öğrencinin biçimsel çözümlemelerinde yer alan önemli unsurlardır.

Güzel sanatlar fakültelerindeki eğitimin genel amacı öğrencilerin yaratıcı sanat yeteneklerini geliştirerek, güçlü sanatsal kişiliği ile özgür ve bilinçli yolunda ilerlemesini sağlamaktır. Sanat eğitiminde, öğrencinin görme, algılama, ölçme konularında yeterli seviyeye gelmesi, fikir-tasarım ve düşünce yetisinin gelişmiş olması temel ilkedir. Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme dillerinden soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları, öğrencinin nesneleri kendi algılama, görme şekline göre tuvale yansıtmalarına yardımcı olmaktadır. Bu kavramları öğrenmek, tartışmak, analiz etmek sanat eğitiminde bireylerin estetik bakış açısını geliştirmekte ve kendi yollarını bulmalarına yardımcı olmaktadır. Sanat eğitimi alan öğrenci gözlemi üzerinde düşünmeli biçim araştırmaları yaparken de soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarından yararlanmalıdır.

İnsanlarda en eski anlaşıma aracı, dilden önce görme biçimleriyle oluşmuştur. İçinde bulunduğumuz çevre, çevremizi kuşatan nesneler görme duyumuzla bilinç katına ulaşır. Sanat eğitiminde öğrenci, görsel belleğinde biriktirdiği görüntü ve imge yumaklarını kendi biçim dilini kullanarak çalışmalarında ifade etmelidir. Kişinin düşünce ve inançları, nesneleri görüşünü etkilemektedir, buna bağlı olarak soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları öğrencinin nesnelerle kurmuş olduğu görsel biçimsel ilişkinin belirteçleridir.

Sanatçıların, görünür objede ya da nesnede, görünmeyeni ya da herkesçe görünmeyen olanı yansıtmakta özel bir yetiye sahip oldukları bilinir. Sanatçı, yapıtını tasarımlarken, bu özel yetisini de dışa vurur. Nesnelerin salt biçimlerinin bilincine varmak, kesinlikle içgüdüsel bir yetenek ya da doğanın bir bağıışı değildir. Günlük duyu yaşantımızın bir nesnesi ile onun gerçek biçimini hiç görmeksizin binlerce kez karşılaşmış olabiliriz. Resimde görsel biçimlendirme dillerinden yararlanma bilinçli bir eylem olarak gerçekleştirilmesinin dışında farklı olgulardan

kaynaklı olarak da gerçekleşir. Resim iki boyutlu bir yüzey üzerinde gerçekleştirilmektedir. Oysa sanatçının çevresindeki dünya üç boyutludur (Çatalbaş, 2003, s.67). Sanat eğitiminde bu üç boyutluluk izlenimini öğrenci, desen, çizgi ve leke gibi plastik öğelerle meydana getirir. Gerçekliklerin renk, leke, çizgi gibi farklı normlar olarak algılanması da bu kavramlardan yaralanmayı zorunlu kılan bir unsurdur.

Sanatçı resmetmek istediği biçimi birebir boyutları ile değil de uygun gördüğü oranda aktarır. Dolayısıyla sanatçı modelin optik görüntülerine ait parçaları bir oran kaygısı ile küçültüp, değiştirip, çizerek gerçeği kendi mantığına göre saptar. Bunların yanında sanatçı, önem sırasına göre biçimler üzerinde abartmalar yapabilir, kendi resimsel mantığı çerçevesinde bir takım biçimleri öne çıkarabilir. Bu durum da sanat eğitiminde öğrencinin özgün dil arayışlarına ve üslubunu oluşturmaya katkı sağlamaktadır. Bu nedenle ilgili kavramlar Güzel Sanatlar Fakülteleri öğrencileri için vazgeçilemez biçim dilleridir. Eğitim sürecinde özgün dilini ve üslubunu oluşturup, geliştirmesi hedeflenen öğrenci, uygulamalı ve kuramsal derslerinde öğrendiği kadarını çalışmalarına yansıtabilecektir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları öğrencinin yaptığı eskizde, çalışmada, taslakta, somut bir ürün ortaya çıkana kadar öğrencinin biçimsel çözümlemelerinde yer alan önemli unsurlardır.

Bir yapının biçimi, bir yandan, o yapının içeriğini nesnelleştirirken, öte yandan da sanat yapısının başkalarına iletmek durumunda olduğu estetiksel bir bildirimi kendinde taşır. Bir başka deyişle, “biçim, sanatçının dünyayı şiirsel olarak algılayışında barınan fiili anlamı taşıdığı kadar, insanlığa da sanatçının söylemek istediği bildirimi iletmelidir”(Kagan, 1982, s.421-422). Bunun için bu dört kavram, sanat eğitimi alan bireyin, kendi duygu ve düşüncelerini diğer insanların bilincine sokmasında da etkilidir.

Güzel Sanatlar Fakültelerinde sanat eğitimi alan öğrenciler biçim dillerini oluşturan bu dört kavramı iyi özümserlerse çeşitli dönemlere ait sanat eserlerini

daha iyi analiz edip, yorumlayabilir. Farklı akımların öncüsü olmuş sanatçıları ve eserlerini karşılaştırarak değerlendirebilir.

2.6. GÜZEL SANATLAR FAKÜLTELERİ RESİM BÖLÜMÜNDE İLGİLİ KAVRAMLARIN KULLANIMI ve UYGULANMASI

Bu bölümde biçim dillerinden soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü ders içeriklerinde işlenişi ve programlarda ne kadar önem verildiğine değinilmiştir. Güzel Sanatlar Fakültelerinden üç farklı örnek ele alınmıştır. Bunlardan; Gazi Güzel Sanatlar Fakültesi farklı üniversitelerden gelmiş öğretim görevlileriyle melez bir yapı oluşturmasının yanında, öğrencinin biçimsel ve düşünsel yanını geliştirerek, yeni ve özgün tavır sergileyebilmesine imkan tanımayı amaçlar. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Fakültesi uygulamalı derslere ağırlık veren bir kurumdur. MSGSÜ uygulamalı ve kuramsal derslerde geleneksel ve çağdaş eğitim anlayışını sorgulayan bir tutum içerisindedir. Bir diğeri Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi ise Bauhaus Sanat Okulunu örnek alarak eğitim sistemini sürdüren bir kurumdur. Uygulama ağırlıklı ders programında öğrencilere, tekstil malzemeleri de dahil olmak üzere farklı malzemeleri araştırma ve çalışmalarında uygulama olanağı vermektedir.

2.6.1. Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Ders Planı ve İçerikleri

Temel Sanat Eğitimi I

İçerik: Öğrencinin, eğilimi doğrultusunda tasarım ve çizgisel anlatım yeteneğini geliştirmek. Bu aşamadaki çalışmalar, görsel kaynaklar ve düşüncelerle desteklenerek, öğrencinin görme ve algılama düzeyine, gelişime açık bir biçimde zemin oluşturmak.

Amaç: Öğrencinin, eğilimi doğrultusunda tasarım ve çizgisel anlatım yeteneğini geliştirmek.

Tablo1. Temel Sanat Eğitimi I Ders Konuları

Hafta	Konular
1	Temel tasarıma giriş
2	Örnek çalışmaların incelenmesi
3	Nesne etüdleri
4	Nesne etüdleri devam
5	Seçilmiş nesnelerden çizgi çalışması
6	Seçilmiş nesnelerden leke çalışması
7	Tonlandırma
8	Çizgi, leke ve tonlandırma kullanılarak kompozisyon denemeleri
9	Devam ve değerlendirme
10	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine siyah-beyaz dönüştürme (gerçekçi
11	çözümleme)
12	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine siyah-beyaz dönüştürme (soyutlama)
13	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine siyah-beyaz dönüştürme (başkalaşım)
14	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine siyah-beyaz dönüştürme (biçimbozma)
15	Değerlendirme

Temel Sanat Eğitimi II

İçerik: Temel Tasarımda kalite öğelerini kavramak.Oluşturulacak farklı projelerde, haber fotoğrafları, yazı karakterleri, basılı ilanlar, illüstrasyonlar kullanılması

Amaç: Öğrencilerin görme/algılama düzeylerini geliştirmek.

Tablo 2. Temel Sanat Eğitimi II Ders Konuları

Hafta	Konular
1	Renk skalası
2	Devam
3	Renkli nesne etüdları
4	devam
5	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine renkli dönüştürme
6	(gerçekçi çözümleme)
7	Devam ve değerlendirme
8	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine renkli dönüştürme (soyutlama)
9	Devam ve değerlendirme
10	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine renkli dönüştürme (başkalaşım)
11	Devam ve değerlendirme
12	Doğa biçimlerinden sanat biçimlerine renkli dönüştürme (biçimbozma)
13	Devam ve değerlendirme
14	Serbest teknikte tematik çalışmalar
15	Devam ve değerlendirme

Fotoğraf I

İçerik: Temel Renkli Fotoğraf Bilgileri: Işık ve renk, ışığın fiziksel özellikleri ve renkli duyarlıklara etkisi, farklı ışık kaynakları, doğal ve yapay ışık, aydınlatma biçimleri, film ve pozlandırma, boyutlar, duyarkat farklılıkları, pozlandırma ve poz ölçüm sistemleri; Çekim Amaçlarına Göre Araç ve Gereçler: Dış çekim, doğa-belgesel, spor fotoğrafçılığı, düşük ışık fotoğrafları, reproduksiyon ve yakın plan çekim teknikleri.

Amaç: Tüm kuram, yöntem ve uygulamalarıyla temel fotoğrafçılık tekniklerini öğrenme.

Fotoğraf II

İçerik: Fotoğraf çekim tekniklerinin verilmesi ve fotoğraf uygulamaları. Karanlık oda teknikleri ve sayısal yöntemle fotoğraf işleme.

Amaç: Tüm yöntem ve araçlarla; tüm tasarlama- uygulama projeleri için temel fotografi bilgisini kazandırmaktır.

Desen I

İçerik: Öğrencilere doğayı gözlem yaparak, çizerek uygulama çalışmaları yaptırmak. Her türlü nesnenin optik görüntüsü üzerinden biçim ve kompozisyon araştırmaları, öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik desen çalışmaları yaptırmaktır.

Amaç: Her türlü çizim/çizgisel anlatım tekniklerini uygulamalı olarak yapabilmek.

Desen II

İçerik: Öğrencilere doğayı gözlem yaparak, çizerek uygulama çalışmaları yaptırmak. Her türlü nesnenin optik görüntüsü üzerinden biçim ve kompozisyon araştırmaları, öğrencilerin ilgi alanlarına yönelik desen çalışmaları yaptırmaktır.

Amaç: Her türlü çizim/ çizgisel anlatım tekniklerini uygulamalı olarak yapabilmek.

Sanat Kavramlarına Giriş I

İçerik: Sanatın farklı tanımları; sanatın zanaattan ayrılma süreci; temel kavramların görsel belgeler eşliğinde açıklanması, karşılaştırmalar yapılması.

Amaç: Sanatın temel kavramları ve tarihsel gelişimini kuramlar, akım ve idealleriyle birlikte eleştirel bir bakışla incelemek; kavramların yere ve zamana göre nasıl değiştiğini göstermek.

Sanat Kavramlarına Giriş II

İçerik: Sanatın farklı tanımları; sanatın zanaattan ayrılma süreci; temel kavramların görsel belgeler eşliğinde açıklanması, karşılaştırmalar yapılması.

Amaç: Sanatın temel kavramları ve tarihsel gelişimini kuramlar, akım ve idealleriyle birlikte eleştirel bir bakışla incelemek; kavramların yere ve zamana göre nasıl değiştiğini göstermek.

Tablo 3. Sanat Kavramlarına Giriş II Ders Konuları

Hafta	Konular
1	Biçimsel Elemanlar-I: Çizgi ve Uzay
2	Biçimsel Elemanlar-II: Işık ve Renk
3	Biçimsel Elemanlar-III: Doku, Motif, Zaman ve Devinim
4	Biçimsel Elemanlar-IV: Kompozisyonun İlkeleri
5	Sanatsal Araçlar-I: Çizim, Baskı, Boya
6	Sanatsal Araçlar-II: Üç Boyutlu İşler
7	Arasınan
8	Sanatsal Araçlar-III: Kamera Sanatları
9	Sanatsal Araçlar-IV: Yapı
10	Sanatsal Araçlar-V: Tasarım
11	Tarihsel Süreç-I
12	Tarihsel Süreç-II
13	Tarihsel Süreç-III
14	Bahar döneminin genel olarak değerlendirilmesi

Enformatik I

İçerik: Bilgisayar sistemleri ile ilgili temel bilgiler, bilgisayar donanım ve yazılımına giriş, DOS ve WINDOWS işletim sistemleri, kelime isleme, veri tabanı kullanımı, sunuş hazırlama, tablolar ve grafik uygulamaları.

Amaç: Bilgisayarın yazılım ve donanımın tarihsel gelişimi, bilgisayar ile ilgili temel terminoloji, işletim sistemlerinin tanıtımı, office uygulamalarında kullanılan kelime işlemci, hesaplama tablosu ve prezantasyon oluşturma yazılımlarının incelenmesi.

Enformatik II

İçerik: Bilgisayar sistemleri ile ilgili temel bilgiler, Internet, e-posta ve WWW bilgi ağı kullanımları, HTML ve JAVA programlama.

Amaç: Basit veri tabanı oluşturma uygulamaları, son olarak internet uygulamaları, web sayfası tasarımı üzerine basit örnekler ve HTML uygulamaları.

Seçmeli Atölye

İçerik: Uygulama çalışmaları yaptırılması. Bu ders, öğrenciye gözlem-deney ve bilgi aktarımının birlikte dengelenerek yürütüldüğü ve öğrenciye altyapı oluşturacak değişik tekniklerin verildiği bir çalışmayı içerir. Uygulamalarda, öğrenciye çeşitli tekniklerle oluşturacağı kompozisyonun, düşünce-biçim-boya-renk vb. ilişkilerine sezgisel ve yaratıcı bir boyut kazandırma bilinci hedeflenir.

Amaç: Özgün bir dil oluşturma çabası içerisindeki öğrencilere, değişik teknik ve dil olanakları konusunda bilgi verilmesi, uygulama yaptırılması sonucu, sezgisel ve yaratıcı bir boyut kazandırılması amaçlanır.

Sanat Tarihi I

İçerik: Sanatta, tarihöncesi devirlerden Erken Hıristiyanlık ve Bizans Sanatı kadar geçen sürecin görsel belgeler eşliğinde anlatılması.

Amaç: Ders içeriğinin kavratılması; uygulamalı derslere düşünsel zemin oluşturulması.

Sanat Tarihi II

İçerik: Erken Hıristiyanlık ve Bizans Sanat'ından Rönesans'a kadar geçen sürecin görsel belgeler eşliğinde anlatılması.

Amaç: Ders içeriğinin kavratılması; uygulamalı derslere düşünsel zemin oluşturulması.

Dijital Sanat Uygulamaları I ve Dijital Sanat Uygulamaları II

İçerik: Resim eğitimi alan öğrenci profiline, nokta temelli görüntülerin işlendiği programlar konusunda bilgi vermek, tablet (dijital kalem ile çizim yapma imkanı sağlayan araç) kullanımı, her türlü fotoğraf, görüntü ve çizimin dijital (sayısal) ortamda işlenmesi doğrultusunda deneysel çalışmalar yapmaktır.

Amaç: Öğrencinin dijital ortamda görüntü işlemedeki teknik becerisini geliştirerek, ileride yapacağı bilgisayar destekli dijital çalışmaların desteklemesi amaçlanmaktadır. Öğrencinin ürettiği çok çeşitli görsel öğeyi bu dijital tabanda birleştirerek, değişiklikler, düzeltmeler ve düzenlemeler yapılmasının öğrenilmesi. Bu ders kapsamında plastik öğeler ile dijital öğelerin çarpışmasından çıkan deneysel sonuçların yakalanmaya çalışılması.

Estetik I

İçerik: Bu derste sanat felsefesi ve estetik teorileri tartışılmaktadır. Öncelikle genel olarak sanat, felsefe ve bilimin birbiriyle ilişkisi irdelenmektedir. Ardından,

tarihsel olarak estetiğin kendisine açtığı alanda ele aldığı “sanat,” “sanatçı,” “sanat yapısı,” “estetik deneyim,” “güzel sanatlar” gibi olguların yanı sıra bilişsel, siyasi, ahlaki ve ekonomik alanlarla ilişkisi çerçevesinde irdelenmektedir. Bunun yanı sıra, estetiğin, sanat alanından gündelik hayatın estetiğine varıncaya kadar değerlendirmeye aldığı alanlar açıklanmaktadır. Bu ilk birikimin ardından, kronolojik olarak Antik Yunan’dan Modernite’ye kadar olan felsefi metinler “sanat yapısı,” “sanatçı,” “güzel,” “estetik,” “yaratıcılık” “üretim,” “mimesis,” “katharsis” vb. kavramları irdeleme yönleriyle ele alınmaktadır.

Amaç: Kavramsal sorunsallar çerçevesinde sanatı felsefesini ve estetik teorilerini irdelemek.

Estetik II

İçerik: Bu derste sanat felsefesi ve estetik teorileri tartışılmaktadır. Özellikle, Kant ve sonrası sanat felsefesi ve estetik teorilerine yer verilmektedir. Genel olarak “sanat,” “sanatçı,” “sanat yapısı,” “estetik deneyim,” “güzel sanatlar” gibi olgulara değinilmekle birlikte; sanat felsefesi ve estetik, “modern özne,” “yaratıcı deha” “sanat pazarı,” “kapitalizm,” “ideoloji,” “kültür endüstrisi” gibi olgu ve dinamiklerle ilişkilendirilerek; ekonomik, ahlaki, sosyal, kültürel ve politik alanlarla ilişkisi çerçevesinde irdelenmektedir.

Amaç: Kavramsal sorunsallar çerçevesinde sanatı felsefesini ve estetik teorilerini irdelemek.

Özgün Baskıresim I , Özgün Baskıresim II ve Özgün Baskıresim III

İçerik: Linolium ve ağaçbaskı gibi, baskıresim teknikleri ile proje oluşturma ve uygulama.

Amaç: Başlangıçta linolium ve ağaç baskı olmak üzere öğrencilere baskıresim tekniklerinde kişisel anlatım olanakları vermek.

Deneysel Sanat I, Deneysel Sanat II, Deneysel Sanat III ve Deneysel Sanat IV

İçerik: Bu derste sanatta disiplinler arası ilişkiler, kuramsal ve uygulamalı olmak üzere ayrıntılı olarak ele alınır. Sanatta farklı anlatım biçimlerinin görsel yapılanması, biçim ve düşünce arasındaki ilişkilerin irdelenmesi, yorumlanması hedeflenir. Öğrencinin bireysel kimlik arayışlarına yönelebilmelerini sağlayabilecek tartışma ve proje uygulamaları yapılır.

Amaç: Öğrencilerin çağımız teknik olanaklarından faydalanan sürekli yenilikçi tavırlar sergileyebilmelerini ve gelenekselleşmiş sanat anlayışlarına yeni önermeler getirebilmelerini sağlamaktır.

Modelaj I ve Modelaj II

İçerik: Üç boyutlu bir objeyi ya da düşünsel olarak tasavvur etmeye çalıştığımız üç boyutlu tasarımların malzemeye aktarılması için gerekli olan bilgi, tekniğin öğretilmesi.

Amaç: Öğrencinin üç boyutlu tasarımlarını öznel biçimlendirme yöntemlerini geliştirebilmesini; form ve form organizasyonunda tanımlarını sağlamaktır.

Resim Atölyesi (Seçmeli)

İçerik: Uygulama çalışmalar yaptırılması. Biçim araştırmaları. Renk, Kompozisyon denemeleri. Konulu çalışmalar.

Amaç: Özgün bir dil oluşturma çabası içerisindeki öğrencilere, değişik malzeme ve dil olanakları konusunda bilgi verilmesi.

Modern Sanat I

İçerik: Modern düşüncenin kökeni; sınıfsal, siyasi ve ekonomik koşullar. Bu süreçte, 19. y.y.'a kadar ortaya çıkan sanatsal eğilim ve akımların görüntüler eşliğinde anlatılması, tartışılması.

Amaç: Modern düşünceyle modern sanat arasındaki ilişkinin incelenmesi, eleştirel bir bakış açısının inşası.

Modern Sanat II

İçerik: Modern düşüncenin olgunlaşması; sınıfsal, siyasi ve ekonomik koşullar. 18. y.y.'dan 1930'lara kadar ortaya çıkan sanatsal eğilim ve akımların görüntüler eşliğinde anlatılması, tartışılması.

Amaç: Modern düşünceyle modern sanat arasındaki ilişkinin incelenmesi, eleştirel bir bakış açısının inşası.

Sanat Sosyolojisi I ve Sanat Sosyolojisi II

İçerik: Bu derste sanatın toplumsal bir alan olarak bilim, politika, etik gibi diğer toplumsal alanlardan ayrılarak kendisine nasıl bir yer tanımladığı tartışılmaktadır. Bu derste, “sanat,” “sanatçı,” “sanat yapıtı,” “estetik deneyim,” “güzel sanatlar” gibi kavramlar, “modern özne,” “sanat pazarı,” “kapitalizm,” “ideoloji,” “politika,” “kültür endüstrisi” gibi olgu ve dinamiklerle ilişkilendirilerek; ekonomik, sosyo-kültürel ve politik bağlamlarından koparılmadan, tarihsel-sosyolojik bir bakış açısıyla irdelenmektedir.

Amaç: Kavramsal sorunsallar çerçevesinde sanatı ve estetiği tarihsel-toplumsal bir bakış açısıyla irdelemek.

Özgün Baskiresim IV

İçerik: Linolium ve ağaçbaskı (yüksek baskı), serigrafi, litografi (yüzey baskı), gravür (çukur baskı) gibi baskiresim teknikleri ile proje oluşturma ve uygulama.

Amaç: Öğrencilere baskiresim tekniklerinde kişisel anlatım olanakları vermek.

Batı Sanatı Tarihi I

İçerik: Erken Hıristiyanlık ve Bizans Döneminden başlayarak Batı Sanatının Romanesk, Gotik, Rönesans üslupları mimarlık, resim ve heykel konuları ile incelenir.

Amaç: Batı Sanatının farklı dönemlerine ait üslup özelliklerini öğrenebilme.

Batı Sanatı Tarihi II

İçerik: Maniyerizm'den başlanarak Batı Sanatı'nın Barok, Rokoko, Neo-klasik, Romantizm, Realizm üslup ve akımları mimarlık, resim ve heykel konuları ile incelenir.

Amaç: Batı Sanatının farklı dönemlerine ait üslup özelliklerini öğrenebilme.

Türk Sanat Tarihi

İçerik: Hun'lardan başlanarak Göktürk, Uygur, Karahanlı, Gazneli, Büyük Selçuklu, Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Dönemine ait Türk Sanatı incelenir.

Amaç: Türk Sanatının farklı dönemlerine ait üslup özelliklerini öğrenebilme.

İleri Fotoğraf III

İçerik: Fotoğrafın ileri tekniklerini denenmesi.

Amaç: Uygulamalı dijital fotoğraf denemeleri.

İleri Fotoğraf IV

İçerik: Çağdaş fotoğraf sanatını anlama ve irdeleme. Bol biktarda proje ile fotoğraf ileri tekniklerinin uygulamaya dönüşmesi.

Amaç: Uygulamalı dijital fotoğraf denemeleri.

Heykel I

İçerik: Geleneksel heykel tanıtımı ve uygulamalı çalışmalar yapmak.

Amaç: Heykel sanatının tarihi sürecini teorik ve uygulamalı olarak tanıtmak.

Heykel II

İçerik: Heykel sanatını çağdaş sanatlar gelişimi içerisindeki sürecini tanıtmak, öğrencilerin heykel sanatını çözümleme, analiz etme, dilini anlama ve çağdaş sanatlar söylemi ile diyalog sürecini sürdürebilmeleri için gerekli entelektüel birikimlerini geliştirmelerine neden olacak alt yapıyı gerçekleştirmek.

Amaç: Heykel sanatının tarihi sürecini teorik ve uygulamalı olarak tanıtmak.

Resim Atölyesi V ve Resim Atölyesi VI

İçerik: Bu ders, öğrencinin önceki dönemlerde edindiği sanatsal donanımı, daha bilinçli bir şekilde kullanmasına olanak sağlayacak çalışmayı içerir. Öğrencinin bilgi birikimine, becerilerine, yaratıcı bir boyut kazandırması amacıyla bu ders bitirme projesi ile desteklenerek sürdürülür.

Amaç: Resim sanatının teknik ve düşünsel donanımını öğrencilere kazandırmak.

Çağdaş Sanat I ve Çağdaş Sanat II

İçerik: 1900-1950 arasında, sanatta meydana gelen temel değişimlerin siyasal, ekonomik ve siyasal ilişkileri de gözeterek (modernizm / postmodernizm tartışmaları çerçevesinde), görsel belgeler eşliğinde anlatılması, tartışılması.

Amaç: Dersin içeriğinin kavratılması; eleştirel bir bakış kazandırılması ve uygulamalı derslere katkısının sağlanması.

Sunum Teknikleri I ve Sunum Teknikleri II

İçerik: Bu derste sanat, tasarım ve görsel kültür arasındaki ilişkiler etraflıca incelenmektedir. Her türlü sanat ürününün sunum teknikleri örnekler üzerinden incelenir.

Amaç: Sanat, tasarım ve sunum tekniklerini ilişkilerini incelemek. Sanat, tasarım ve sunum tekniklerini ilişkilerini öğrencilerle tartışmak.

Seçmeli Kuramsal Dersler

Türk Sanatı ve Çağdaş Türk Sanatı

İçerik: Selçuklular'dan bu güne, Türk sanatındaki farklı disiplinlerde meydana gelen temel dönüşümlerin görsel belgeler eşliğinde anlatılması

Amaç: Türk sanatının temel dinamiklerinin öğrenilmesi ve dünya sanatıyla olan ilişkisinin kavranması.

Karşılaştırmalı Yapıt Analizi

İçerik: Bu dersin amacı, sanat yapıtlarına bakış ve kavrama yöntemlerini öğrenciye kazandırmaktır. Bu derste, bir sanat yapıtına eleştirel kuramlar açısından nasıl bakılması gerektiği verilir. Öğrencinin sanat yapıtına yaklaşımını kolaylaştıracak temel kuramsal bilgileri vermek, görüş ve beğeni ufkunu genişletmek amacını taşır. Sanat yapıtlarını incelerken, biçem (üslup) değişimlerini, kompozisyon, biçim, izlek (tema), içerik yönünden ve bunların sanat yapıtındaki yeri ve anlamı üzerinde durulur. Dış gerçeklikle yapıtın ilişkisi, yapıtın çağı ve ait olduğu toplumu, karşılaştırmalı olarak incelenir. Dersler yukarıda belirtilen doğrultuda çok sayıda örneklere dayanılarak sürdürülür. Öğrencilerin araştırma yapmaya özendirilmesi ve önceden saptanan program ve konu dağıtımı esas alınarak seminer yöntemiyle işlenir.

Amaç: Sanat yapıtının teknik, kurgu, biçem, anlam ve düşünsel açıdan ne olabileceğini karşılaştırmalı olarak öğrencilerle tartışmak.

Sinema ve Sanat

İçerik: Sinema sanatının doğuşu; film teknikleri ve yöntemleri; devinimli görüntünün doğası; sinema filminin dili; sinemada akımlar; modern ve postmodern sanat içindeki yeri; fotoğraf, video ve sinema arasındaki ilişki; örnek filmler ve tartışmalar.

Amaç: Ders içeriğinin kavratılması; bir kamera sanatı olarak sinemanın geleneksel sanatsal disiplinlerle olan karşılıklı ilişkisinin irdelenmesi.

2.6.2. Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Ders Planı ve İçerikleri

I. Yıl

Temel Sanat Eğitimi

Eğitimin ilk yılında Temel Sanat Eğitim Bölümü Temel Sanat Eğitimi Anasanat Dalı'nın saptadığı ve uyguladığı program ile öğrenci; doğayı, yaşam çevresini, nesneleri ve sanat eserlerini kaynak olarak ele alır, gözlem-analiz-sentez sistematığı içinde yorumlamaya çalışır. Desen çalışmalarıyla başlayan düşüncenin nesnelleşmesi süreci giderek ışık-gölge, leke-form gibi temel kavramları da içerir ve bu etkenleri, kendi yaratıcılığı çerçevesinde sürekli olarak yeniden bir araya getiren öğrenci, yeni oluşumlara açık bir kompozisyon endişesini içinde taşır. Çalışmalar boyunca; yüzey kompozisyonları, serbest malzemeyle üç boyutlu tasarımlar, desen eğitimi ve sanatsal kavramları irdelleyen konferanslar birbirlerini besleyerek özgün sanatsal tavırların açığa çıkmasını sağlar. Ayrıca, Temel Sanat Eğitimi programında ağırlıklı bir yere sahip olan üç boyutlu çalışmalar, öğrencinin enerjisini ortaya çıkartmasını, sanatsal sezgilerini geliştirmesini ve kurum dışındaki sanatsal aktiviteler ile eğitim arasında kişisel bir birleşim kurabilmesini hedefler.

Sanat Tarihi

Tarih öncesi, Mezopotamya, Mısır, Ege, Yunan, Etrüsk, Roma uygarlıkları ve tarih öncesinden Erken Hıristiyan dönemine kadar Anadolu uygarlıklarının resim, heykel, mimarlık ve diğer sanat dallarındaki ürünleri, sanatsal yaratım ve gelişimleri, adı geçen uygarlıkların tarihsel, ekonomik, sosyal ve siyasal oluşumları temel alınarak, görsel malzeme desteğinde aktarılmaktadır.

Desen

Birinci yıl Desen Atölyesi eğitiminde öğrenciye dolaylı, görmeyi, gözlemi resimsel ve temel kavramlar aracılığı ile farklı dönem ve üsluplardaki usta ve yapıtları tanıtmayı, incelemeyi yine farklı teknik ve malzemelerle pekiştirmeyi esas alır. Sanat eğitimin temelini ve ayrıca başlı başına bir dil olarak adlandırabileceğimiz Desen 'in önemini aktarmak amaçtır.

Mitoloji

Mitolojinin gerçekliği / gerçekle ilişkisi, Antik Mitos yazarları, Mitoslara göre evrenin ve insanın yarattığı, Yunan ve Roma Tanrı ve Tanrıçaları, Anadolu Mitolojileri, Pers, Mezopotamya, Mısır Mitolojisi ve tek tanrılı dinlerde mitolojilerin etkisi bu dersin kapsamı içerisinde örneklerle ele alınmaktadır.

Anatomi

İnsan vücudunu tanımaya yönelik genel kemik ve eklem yapıları, genel kas yapıları, artistik anatomik oranlar bu dersin içeriğini oluşturur.

Perspektif

Bilimsel perspektifin resimsel bağlamda kullanımına ait bilgilendirme ve uygulamayı amaçlayan bir derstir.

Uygarlık Tarihi

İnsanın ürettiği kültürün tarihsel gelişimi; bu gelişimin içinde düşüncenin, bilimin, özellikle de sanatın geçirdiği evrim incelenerek öğrencinin genel kültürünün zenginleşmesi sağlanır.

Resim Bölümünde Sanatsal Formasyon

Resim Bölümü öğrencisi, sanat öğreniminin ilk yıllarında izlemekle yükümlü olduğu Temel Sanat Eğitimi programına ek olarak gördüğü Desen-Atölye Çalışmaları ile meslek yaşamının ilk adımını atar. Bu başlangıç, öğrencinin ikinci yılda, programları bir olmakla beraber, bünyelerinde görev alan öğretim üyelerinin ayrıntı ve çeşitliliklerini belirledikleri beş resim Atölyesinden birini seçmesiyle devam eder.

Resim atölyelerinde, doğanın en karmaşık ve yetkin varlığı olan ve çağlar boyunca sanat eserlerinde baş köşeye oturtulan insan vücudunun biçim, renk ve hareket yönünden incelenip değerlendirilmesi; geleneksel ve çağdaş sanat bağlamında sorunların kavranması, bunların yeni çözümlere kavuşturulması amaçlanır. Resim sanatı geleneği ile bu geleneğe kişilikleri ile katkıda bulunmuş büyük ustaların eserlerinin tanıtılması, incelenmesi ve yorumlanması; çağların ve dönemsel/kişisel üslupların birbiriyle karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesi, öğrencinin algı ve duygu yoluyla yeteneklerinin gelişmesini ve sanat bilincinin oluşmasını sağlar.

Atölye eğitiminin en vazgeçilmez özelliklerinden biri de; öğrencinin içinde yetiştiği çevre ve dönemin, sanatçı adayının duygusal, bilinçsel ve sanatsal yapısını, birbirlerinden farklı kişisel duyarlılıkları davranışlar ve eğilimler oluşturacak şekilde biçimleyen bir etmen olarak işlem görmesidir. Bu etmen öğrencinin sanatçı kişiliğinin geliştirilmesinde, yalnızca biçimsel sorunlarının değil ama aynı zamanda

sanatın özüne ve toplumsal gereksinimine dönük işlevlerinin de sorgulanmasını öngören bir anlam içerir.

Öğrenci atölye eğitiminin ilk yılında canlı-cansız doğa elemanlarını ve insan vücudunu incelemeyi, yorumlamayı, biçimlendirmeyi; sanatın büyük ustalarının yapıtlarıyla ilişki kurmayı ve bu kaynaklardan edindiği verileri değerlendirmeyi öğrenir. Amaç desenin tüm anlam ve ifadelerinin tanıtılması ve öğrenimin desen çizme ve biçimi algılama yeteneğinin geliştirilmesidir. Bu aşamadaki çalışmalar yaratmadan daha çok incelemeye yöneliktir.

Öğrenci, atölyedeki ilk yılın sonu ile ikinci yılın başında yeteneğine göre kademeli olarak desen, biçim, açık-koyu, ışık, renk vb. gibi resimsel değerleri; boyut, mekan-espas, düzen-ritim, hareket ve denge kavramları ve uygulamaları boyutunda irdeler.

Atölyede üçüncü yılın sonu ile dördüncü yılın başlangıcında, öğrenimin, bireysel eğilimlerinin ve sanatçı kişiliğinin eleştirel bir bilinç boyutunda geliştirilmesi önem kazanır. Resim Bölümü atölye programı öğrencinin, yeteneklerini bağımsız olarak yaratıcı bir bireyselliğe yönelttiği diploma çalışmalarının (ve bu çalışmaların açık bir jüri önünde) değerlendirilmesiyle son bulur.

II. Yıl

Sanat Tarihi

Avrupa resim, heykel ve mimarlığının gelişimi, Erken Hıristiyan, Bizans, Erken Ortaçağ, Romanesk, Gotik, Rönesans, Barok ve Rokoko başlıkları altında, tarihsel, ekonomik, sosyal ve siyasiyasa arka plan temel alınarak görsel malzeme desteğinde aktarılmaktadır.

Resim Tarihi

Resim sanatının malzeme, teknik ve tematik gelişimi, tarih öncesinden günümüze, farklı kültür çevrelerinde ayrı ayrı ele alınarak, bazı önemli üsluplara özellikle ağırlık verilerek aktarılmaktadır. Karşılaştırılmalı yöntem kullanılmakta ve dönemin, uygarlığın resim sanatı ele alınırken toplumsal, ekonomik, düşünsel altyapısıyla da ilişkilendirilmektedir. Ağırlıklı olarak Hristiyanlık düşüncesi ve uygulamaları temelinde gelişmiş Batı resmi üzerinde durulmakta ve ikonografik çözümlemelerde yapılmaktadır.

Estetik

Bu derste Çağdaş anlamda Estetik'in yani biçimsel Estetik'in temel kavramları ele alınmaktadır. Bu kavramların incelenmesi özellikle sanat yapıtının nitelikleri ve oluşum koşulları çerçevesinde olmaktadır. Bu arada eski estetik kavrayışıyla yeni estetik kavrayışı arasındaki ayrımlar ortaya konulmaktadır. Kuralsal estetik'in mutlaka yönelişiyle çağdaş laboratuvar estetiğinin deneysel çabası karşılaştırılmaktadır.

III. Yıl

Gravür Atölyesi

Gravür Atölyesi ve Gravür Sanatı disiplini bugünkü koşullar altında geleneksel ve temel öğretileri, deney, teknik, yöntem, kavram, estetik form ve anlayışları öğrenciye kazandırmayı amaçlar. Bu doğrultuda modern, çağdaş gelişim ve uygulamalar ışığında resim sanatının genişleyen ufuk ve boyutlarını içeren araştırma ve yaratma mantığını, eğitim ve öğretime yansıtmayı hedefler.

Litografi

Litografi Atölyesinde Resim Eğitimi kapsamında Litografik Tekniğin kuramsal ve uygulamalı eğitimi yapılmaktadır. Bu eğitimin programı genç sanatçı adayının özgün sanatsal tavrını oluşturup, geliştirmesine olanak sağlayıcı bir programdır.

Serigrafi

Serigrafi Atölyesi, Resim Bölümü'nün genel eğitim yollarıyla birlikte, özel olarak, bir resim tekniği olmak bakımından Serigrafi'nin kendine özgü, plastik verilerini ve estetik değerlerini de kullanarak, öğrencinin sanatsal formasyonuna katkıda bulunmak amacıyla eğitim yapar.

Uygulama Atölyeleri

Vitray Atölyesi

Vitray sanatının teknik ve biçimsel sorunlarını, resim formasyonlarıyla birlikte geleneksel ve çağdaş değerlere dayalı olarak uygulamak ve araştırma olanaklarıyla üretmek; öğrencinin sanatçı kişiliğinin ve yaratıcı gücünün gelişmesine katkıda bulunmak, araştırmacı, deneyci, uygulayıcı ve aydın sanatçı kimliğiyle yetişmesini sağlamaktır.

Fresk Atölyesi

Fresk Atölyesinde öğrenciye duvar resmi teknikleri uygulamalı olarak öğretilerek, resimsel formasyonları doğrultusunda gelişimleri sağlanır. Duvar Resmi ile ilgili genel bilgilerin yanı sıra, sgraffito, mozaik, fresco secco (kuru siva), fresco buono (yas siva) tekniği üretilir ve her konu ile ilgili uygulama yaptırılır.

Halı Atölyesi

Geleneksel ve çağdaş duvar halısının oluşumunda kullanılan uygulama yöntemleriyle sanatsal bağlamda kullanıma ilişkin eğitim öğretim gerçekleştirilmektedir. Duvar halısı uygulamalarında kullanılan araç gereçlerin tanıtımının yanı sıra, öğrencinin kopya çalışması yapması, farklı malzeme ve uygulama yöntemlerini tasarımda kullanması ve öğrencinin kendi sanat anlayışı doğrultusunda bir tasarım gerçekleştirmesi amaçlanır.

Resim Teknolojisi ve Restorasyonu

Resim teknolojisi ve restorasyonunun tarihçesine, gelişimine ait bilgilendirmeyi amaçlar. Resim restorasyonunda kullanılan ilaçlar ve bunlara ek olarak, resmin yardımcı malzemelerinin (boyalar, yağlar, vernikler) kullanımına ve sanat eserlerinin kalıcılığının sağlanmasına yönelik bilgileri içerir.

Çağdaş Sanat ve Yorumu

Avrupa resim, heykel ve mimarlığının 19. ve 20. yüzyıllardaki gelişimi, üsluplar, akımlar, sosyal ve siyasal arka plan temel alınarak görsel malzeme desteğinde aktarılır.

Türk Sanat Tarihi

Türk Sanat Tarihi dersinde İslamiyet öncesi dönemden başlanarak 20. yüzyıl ortalarına kadar uzanan dönemdeki Türk Sanatı genel çizgileri ile tanımlanır. Genç kuşakların kendi kültür ve sanat kökenini, ülkesinin kişi ve eser olarak Kültür ve Sanat Değerlerini daha iyi bir şekilde tanımları amaçlanır.

IV. Yıl

Atölye, Gravür Atölyesi, Serigrafi Atölyesi, Vitray Atölyesi, Fresk Atölyesi, Litografi Atölyesi ve Halı Atölyesi dersleri dördüncü sınıfın ders programını oluşturur.

2.6.3. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Resim Bölümü Ders Planı ve İçerikleri

Resme Giriş 1

İçerik : Cansız objelerden oluşturulan kompozisyonlarda, kağıt üzerine siyah beyaz çalışmalar sürdürülür.

Amaç : Resmin temel elamanlarından yararlanılarak, öğrencinin doğru görme plastik formları doğru tanıyabilme yeteneklerinin geliştirilmesi.

Resme Giriş 2

İçerik: Cansız objelerden oluşturulan kompozisyonlarda, kağıt üzerinde çeşitli malzemelerle kişisel yorumlar doğrultusunda uygulamalar sürdürülür.

Amaç: Resmin temel elamanlarından yararlanılarak, öğrencinin doğru görme plastik formları doğru tanıyabilme yeteneklerinin geliştirilmesi ve farklı yorumlara başlangıç yapabilmesidir.

Resim Sanatı 1

İçerik: Resim sanatı ile ilgili temel malzemelere, tekniklere ve kavramlara giriş yapılır. Resme başlangıç olarak kağıt üzerine siyah –beyaz, canlı ve cansız modelden resim ve yorum çalışmaları yapılır.

Amaç: Öğrencinin plastik yapıyı kavrayarak biçim dünyasını zenginleştirmesi, kurgu kurgulama yetisinin geliştirilmesi, resim teknikleri uygulamaya başlaması.

Resim Sanatı 2

İçerik: Renkle ilgili teorik bilgiler verilerek, tek ve çok renklerle oluşturulmuş kurgulamalar yapılır. Tuval çalışmaları başlatılır. Farklı malzemeler kullanılarak, elemanter çalışmalarla biçim ve renk ilişkileri oluşturulur.

Amaç: Öğrencinin renk bilgisini, deneyimini geliştirmek, renk ve biçim ilişkilerinin kurulabilmesini sağlamak.

Resim Sanatı 3

İçerik: Görsel elamanların biçim ve renk açısından ilişkilendirerek deneysel çalışmalar yapılır. Bireysel eğilimler doğrultusunda deneysel uygulamalar gerçekleştirilir.

Amaç: Öğrencinin düşünsel ve görsel yaratıcılığının geliştirilmesi.

Resim Sanatı 4

İçerik: Plastik anlatımda mekan düşüncesini geliştirme amacıyla görsel elamanların bu mekanda inşasına ilişkin çalışmalar yapılır. Soyutlama yapı-söküm ve yeniden kurgulama düşüncesiyle plastik tasarlama diline yönelik çalışmalar ve araştırmalar yapılır.

Amaç: Öğrencinin düşünsel ve görsel yaratıcılığının geliştirilmesi.

Resim Sanatı 5

İçerik: Öğrencinin kişisel gelişimleri doğrultusunda tüm sanat teknikleri ve dilleri kullanarak resim alanının sınırlarının genişletildiği, kavramların ve sembollerin de katılımıyla tuval resminden performansa, video sanatına öğrencinin seçtiği dillerde özgün çalışmalar yapılır.

Amaç: Çok anlatımlı, çağdaş bir dille, projeler gerçekleştirebilen sanatçı kişiliklerin geliştirilmesi.

Resim Sanatı 6

İçerik: Diploma projesine hazırlık olarak bu derste, sanatsal yaratıları destekleyen bireysel anlatımlarla oluşturulmuş eskizler, maketler ve özgün çalışmalar yapılır.

Duvar Resmi 1

İçerik: Duvar Resmi tarihine ve pratiğine giriş yapılır. Mekan bilgisi doğrultusunda duvar resmi eskizleri oluşturulur. Yüzey çalışmaları yapılarak kompozisyon bilgileri pekiştirilir. Geleneksel duvar resmi tekniklerinden kuru ve yaş fresko tekniklerinde duvar resmi eskizleri yapılır.

Amaç: Öğrenciye plastik elamanlarla mekan değerlendirmesi yapabilecek teknik ve teorik bilgilerin verilerek mekan- boyut- plastik ilişkilerin geliştirilmesi amaçlanır.

Duvar Resmi 2

İçerik: Mimari projeler üzerinde çalışılarak duvar resmi için uygun alanlar ölçeklendirilip fresko ve sigrafitto tekniğiyle uygulamalı çalışmalar yapılır.

Amaç: Mimari projelerin duvar resmi alanı açısından değerlendirmesi amaçlanır.

Duvar Resmi 3

İçerik : Mimaride ışığın duvar üzerindeki etkisini en yoğun aktaran duvar rölyef'i tekniğinde çalışmalar yapılır. Alçı, ahşap, metal, çamur, cam, beton v.s. malzemeler kullanılarak yapılacak çalışmalar ölçeklendirilerek mimari proje dahilinde ölçekli bir detay uygulaması yapılır.

Amaç: Mimari projeler üzerindeki çalışmalarda ışık öğesinin doğru değerlendirilerek uygun duvar resmi projelerinin üretilmesi amaçlanır.

Duvar Resmi 4

İçerik: Cam, ayna, betebe, ahşap, seramik, metal, deri, halı, doğal taş vb. malzemeler kullanılarak geleneksel duvar resmi tekniklerinden mozaik tekniğiyle iç ve dış mekanlar için duvar resmi eskizleri ve ölçeklendirilmiş detay uygulamaları yapılır.

Amaç: Öğrencinin duvar resmi uygulanacak mekanın özelliklerine göre farklı malzemeleri kullanabilme becerisini kazandırmak.

Duvar Resmi 5

İçerik: Günümüzün teknolojik olanakları değerlendirilerek farklı malzeme önerileriyle duvar resmi uygulamaları yapılır. Pleksiglas, paslanmaz çelik, neon vs. kullanılarak iç ve dış mekanlara uygulanabilecek duvar resmi çalışmaları yapılır.

Amaç: Görsel anlatımı zenginleştirebilecek yeni malzemeler kullanarak, yaratıcılığı geliştirmeyi amaçlar.

Duvar Resmi 6

İçerik: Çağdaş duvar ressamlarının çalışmalarını inceleyerek, duvar resminin pratikte yapılışı, renklendirilmesi ve ölçümlendirilmesi konusunda çalışmalar yapılır. İç ve dış mekanlara konulacak üç boyutlu obje tasarımları ve uygulamaları yapılır.

Amaç: Çağdaş mekan ve çevre ilişkisini üç boyutlu çalışmalarla değerlendirebilecek görsel ve psikolojik verileri vermeyi amaçlar.

Malzeme ve Yöntem Araştırmaları 1

İçerik: Kağıt, karton, boya vb. kullanılarak kolaj tekniğiyle deneysel yüzey çalışmaları yapılır.

Amaç: Teknik bilgiler donanımında yüzeysel değerlendirmenim kavratılması.

Malzeme ve Yöntem Araştırmaları 2

İçerik: Yapay ve doğal malzemeler hakkında bilgiler verilir. Bu doğrultuda malzeme araştırmaları ve uygulamalar yapılır.

Amaç: Farklı malzemelerle tasarlama gücünün geliştirilmesi.

Malzeme ve Yöntem Araştırmaları 3

İçerik: Rölyef veya üç boyutlu çalışmalar için uygun olarak seçilecek malzemeler hakkında bilgi verilir ve uygulama yöntemleri tanıtılır. Rölyef ve 3 boyutlu çalışmalarda önemli bir unsur olan ışık- gölge, pozitif negatif biçim ilişkileri kuramsal örneklerle anlatılır.

Amaç: Farklı malzemelerle rölyef ve üç boyutlu çalışmaların sürdürülmesi.

Malzeme ve Yöntem Araştırmaları 4

İçerik: Mimariye katılabilecek, dayanıklı bir teknikte, mekanla bütünleşebilecek çalışmaların oluşturduğu bir program uygulanır. Çeşitli boya maddeleri tanıtılır, teknolojik bilgiler verilir, konuya uygun renk bilgisi verilerek doğru uygulamaların yapılması sağlanır.

Malzeme ve Yöntem Araştırmaları 5

İçerik: Malzeme resminin mimarideki yeri, mekanla ilişkisi irdelenerek, iç ve dış mekanlar için proje eskizleri ve uygulama çalışmaları yapılır.

Amaç: Mimaride sanat ürünlerinin tasarlanması ve uygulanabilmesi ve amaçlanır.

Malzeme ve Yöntem Araştırmaları 6

İçerik: Mimari projeler üzerinde çalışarak renklendirme ve planlama yapılır.

Ayrıca proje üzerinde uygun alanlara farklı metaller, plastik, polyester, neon vb. malzemeler kullanılarak iki boyutlu ve üç boyutlu taşınır çalışmalar yapılır.

Amaç: Farklı malzeme ve uygulamalarıyla öğrencilerin deneyimlerinin geliştirilmesi.

Özgün Baskı Resim 1

İçerik: Çinko, bakır plaka yüzeyler hazırlanır ve çelik uçlarla kuru kazı tekniği uygulamaları yapılır. Bu uygulamalar sonucunda elde edilen kalıplardan deneme, prova ve numaralandırılmış baskılar gerçekleştirilir.

Amaç: Tekniği kavramakla beraber çizginin olanaklarını kullanmaktır.

Özgün Baskı Resim 2

İçerik: Lakla örülmüş çinko ve bakır plaka yüzeylere asitle oyma uygulamaları yapılır. Lak aracılığı ile yapılan bu uygulama çelik uç ve fırçanın sağlamış olduğu çizgisel- lekesele olanaklar denenir.

Amaç: Farklı değerlerde çizgisel ve lekesele yapıları birlikte kullanmaktır.

Özgün Baskı Resim 3

İçerik: Plaka yüzeyine asit ve reçine aracılığı ile tozlama uygulamalarıyla lekesele çalışmalar yapılır.

Amaç: Lekesele çalışmalarla derecelendirilmiş tonlamalar ve modlasyonlar yapmaktadır.

Özgün Baskı Resim 4

İçerik: Dişli bıçak aracılığı ile plaka yüzeylerine, kuru lekesele çalışmalar gerçekleştirilir.

Amaç: Hassas tonlamalarla lokal ve modle edilmiş çalışmalar yapılır.

Özgün Baskı Resim 5

İçerik: Yumuşak lak ve asit aracılığı ile plaka yüzeylerine hassas doku transfer uygulamaları yapılır.

Amaç: Objelerin dokusal yapılarını ayrıntılı olarak resimsel boyuta taşımaktır.

Özgün Baskı Resim 6

İçerik: Geleneksel tekniklerle birlikte bireysel deneyler sonucu geliştirilmiş yöntemlerle uygulamalar gerçekleştirilir. Birden fazla kalıpla baskılar yapılır.

Elyaf Sanatı 1

İçerik: Çeşitli elyaflar, kumaşlar, ipler vb. malzemeler kullanılarak geleneksel halı ve tekstil teknikleriyle geleneksel çalışmalar yapılır.

Amaç: Farklı malzemeler kullanılarak tekniğin öğretilmesidir.

Elyaf Sanatı 2

İçerik: Farklı plastik değerlere sahip malzemelerin birlikte kullanıldığı serbest örgü çalışmalar yapılır.

Amaç: Sanatsal anlatım dilinin geliştirilmesidir.

Elyaf Sanatı 3

İçerik: Geleneksel örgü tekniklerinden yararlanılarak çağdaş yorumlarla halı, kilim, goblen çalışmaları yapılır.

Amaç: Sanatsal anlatım dilinin geliştirilmesidir.

Elyaf Sanatı 4

İçerik: Dokuma tezgahının dışında kağıt ve lifli benzeri malzemeler renklendirilerek yüzey çalışmaları yapılır.

Amaç: Sanatsal anlatım dilinin geliştirilmesidir.

Elyaf Sanatı 5

İçerik : Geleneksel dokuma tekniğinin dışında farklı malzemelerle yeni örgü biçimleri araştırılarak deneysel çalışmalar yapılır.

Amaç: Sanatsal anlatım dilinin geliştirilmesidir.

Elyaf Sanatı 6

İçerik: “Elyaf” kapsamında her türlü malzeme kullanımı ile serbest, bireysel anlatımlar geliştirilir.

Amaç: Sanatsal anlatım dilinin geliştirilmesidir.

Cam Sanatı 1

İçerik: Cam sanatının mimariye katkılarının tartışıldığı bu derste saydam malzemelerin tanınmasıyla başlanır. Cam üzerine boyama ve aşındırma yöntemleriyle deneysel resim çalışmaları yaptırılır.

Amaç: Mimarlık kavramı üzerine bilgilendirme, proje oluşum yöntemler ve saydam malzemelerle mimari arasındaki ilişkilerin irdelenmesi.

Cam Sanatı 2

İçerik: Mekan yapı ilişkileri göz önüne alınarak kurşunlu vitray ve mozaik yapıştırma vb. tekniğiyle çalışmalar yapılır.

Amaç: Saydam malzemenin tanıtılması, kullanım alanları ve tekniklerin irdelenmesi.

Cam Sanatı 3

İçerik: Farklı saydam malzemeler kullanılarak projeler hazırlanır. Işık elamanları kullanılarak İç mekanda görsel etkiler sağlayacak resimsel çalışmalar yapılır.

Amaç: Saydam malzemelerle; ışık hakkında alan bilgileri irdelenerek, özgün anlatım için proje oluşturmak.

Cam Sanatı 4

İçerik: Saydam malzemeler üzerine farklı tekniklerde aktarılan görsel öğelerle kurgular oluşturularak resimsel çalışmalar yapılır.

Amaç: Saydam malzemeler kullanılarak resimsel kurgular oluşturmak ve teknolojik bilgilerin aktarılmasıdır.

Cam Sanatı 5

İçerik: Cam ve farklı malzemelerle birlikte kullanılarak kurgular oluşturulur. Mimarinin yaşamla ilişkileri dikkate alınarak, ışıklı resimler oluşturmak için projeler ve uygulamalar yapılır.

Amaç: Saydam ve diğer malzemeleri birlikte kullanarak resimsel kurgular oluşturmak mimari ve insan ilişkileri bağlamında ele almaktır.

Cam Sanatı 6

İçerik: Cam resmi açısından; farklı disiplinler ve sanat disiplinleri arasındaki ilişkilerin ayrışan ve bileşen yanlarının, proje uygulamalarının yaptırılması.

Amaç: Sanat- bilim ve kavram- yapıt olgusunun bireysel anlatım dili ve oluşmasındaki etkilerin irdelenmesini içeren proje ve uygulamalar yaptırılmasıdır.

2.6.4. İlgili Kavramların Uygulamalı ve Kuramsal Derslerde İşlenişine Yönelik Durum Tespiti

Uygulamalı Dersler

Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (GSF) *Temel Sanat Eğitimi* dersinde, görsel biçimlendirme kavramlarından soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme, öğrencilerin çizgi, etüd ve leke çalışmalarının geliştirilerek sanat biçimlerine dönüştürülmesi şeklinde işlenmektedir. Marmara Üniversitesi'nin Temel Sanat Eğitimi dersi başka bir ad altında yapılmaktadır. Bu dersin içeriği *Resme Giriş I* dersinde ilgili kavramlar öğrencinin farklı yorumlara başlangıç yapması açısından işlenmektedir. Mimar Sinan Üniversitesi'nde bu kavramları, öğrencinin plastik öğeleri bir araya getirerek biçim denemeleri ve yeni oluşumlar meydana getirmeleri doğrultusunda işlenmektedir. Ayrıca biçim çalışmaları, öğrenciye üç boyutlu tasarımlar uygulatarak desteklenmektedir.

Desen dersi, Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesinde öğrencilerin doğa gözlemleri ve atölye içi modelden yararlanarak gerçekçi bakış ve soyutlama gücüne yönelik biçim araştırmaları yapmalarına olanak sağlamaktadır. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesinde *Desen* dersleri, öğrencinin gözlemlerini farklı teknik ve malzemelerle uygulama fırsatı vererek işlenmektedir. Temel plastik kavramlar aracılığıyla farklı üsluplardaki ustaların yapıtları incelenerek desenin önemi vurgulanmaktadır. Marmara Güzel Sanatlar Fakültesi programında ayrıca bir desen dersine yer verilmemiştir. Ancak diğer uygulamalı atölye derslerinde öğrencilere deseni temel alan çalışmalar yaptırılmaktadır.

Gazi Üniversitesi GSF Resim Bölümü *Dijital Sanat Uygulamaları* dersinde öğrencilerin ürettiği görsel öğeleri dijital tabanda birleştirerek, farklı biçimsel düzenlemeler yapma olanağı verilmektedir. Marmara ya da Mimar Sinan Üniversiteleri programında böyle bir ders bulunmamaktadır. Dijital Sanat uygulamaları dersi; çağın getirdiği yeniliklerin sanat eğitiminde uygulanabilmesi ve

öğrencinin biçimsel arayışlarını teknolojiden yararlanarak oluşturabilmesi açısından olumlu bir örnek teşkil etmektedir.

Öğrencilerin biçim araştırmalarını geliştirecekleri, özgün dillerini farklı teknikler tanıyarak oluşturacakları uygulamalı derslerden biri de Gazi ve Mimar Sinan Üniversiteleri programlarında yer alan *Resim Atölyesi* dersidir. Marmara Üniversitesi programında bu ders *Resim Sanatı* olarak geçmektedir. Genel olarak bu üç Fakültede de *Resim Atölyesi* dersi görsel elamanları biçim ve kavram açısından ilişkilendirerek, farklı malzemelerle öğrencinin özgün dil gelişimine katkı sağlayacak içerikte yer almaktadır.

Sanat eğitimi sürecinde sanatçı adayının soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarını farklı teknik ve malzemeleri kullanarak uygulama alanını geliştirebileceği derslere GSF ders programlarındaki Duvar Resmi, Özgün Baskı Resim, Modelaj, Cam Sanatı, Gravür Atölyesi, Serigrafi Atölyesi, Elyaf Sanatı v.b. dersleri örnek verebiliriz.

Kuramsal Dersler

Gazi Üniversitesi GSF ders programındaki *Sanat Kavramlarına Giriş* dersinde öğrenciler sanat kavramları tanıyıp yere ve zamana göre nasıl değiştiklerini inceleyebilmektedirler. Ayrıca kavramların görsel belgelerle karşılaştırması yapılarak işlenmesi öğrencide kalıcı öğrenme sağlayacaktır. *Çağdaş Sanat* dersinde modern ve Postmodern sanat içinde yer alan soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları sanat yapıtları örnekleri üzerinden karşılaştırmalı olarak işlenmektedir. Yine Gazi Üniversitesi GSF ders programında yer alan *Karşılaştırmalı Yapıt Analizi* dersinde öğrenciler sanat yapıtlarını incelerken, biçim (üslup) değişimlerini, kompozisyon, biçim, izlek, içerik yönünden ele alırken soyutlama, başkalaşım, biçimbozma ve eğretileme kavramlarından yararlanarak yapıtları daha kolay inceleyebilmektedirler.

Mimar Sinan GSÜ *Estetik* dersinde 'estetik' in temel kavramları geleneksel ve çağdaş sanat estetiği karşılaştırılarak işlenmektedir. Marmara Üniversitesi GSF ders programında kuramsal bilgiler uygulamalı derslerin içinde ele alınmaktadır. Örneğin *Malzeme ve Yöntem Araştırma* dersinde Rölyef veya üç boyutlu çalışmalar için malzemeler ve uygulama yöntemleri tanıtılırken pozitif negatif biçim ilişkileri kuramsal örneklerle anlatılır.

Kuramsal ve Uygulamalı Dersler

Gazi GSF Resim Bölümünde *Deneysel Sanat* dersleri, biçim ve düşünce arasındaki ilişkilerin irdelenip yorumlandığı, hem uygulamalı hem de kuramsal bir derstir. Öğrencilerin yenilikçi tavır sergileyerek gelenekselleşmiş sanat anlayışına biçimsel olarak yeni önermeler yapabilmelerine fırsat veren bir derstir. Yine Mimar Sinan GS Üniversitesi'nde de *Sanatsal Formasyon* dersini buna örnek verebiliriz. Bu derste de geleneksel ve çağdaş sanat bağlamında sorunların kavranması, geçmişten günümüze akım ve üslup değerlendirmeleri yapılarak, öğrencinin algılarının genişlemesi amaçlanır. Sanatın biçimsel sorunlarıyla, çevre, toplum gibi sosyal konuları birleştirerek öğrencinin duyarlılığının artırılması amaçlanır.

2.8. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.8.1. Modern Resimde Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım Sorunu ve Uygulamalar Yüksek Lisans Tezi

“Modern Resimde Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım Sorunu ve Uygulamalar” Yüksek Lisans Tezi Gülseren Çatalbaş tarafından Doç. Cebail ÖTGÜN danışmanlığında Mersin Üniversitesinde hazırlanmıştır. Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım kavramlarının düşünsel açılımlarına ve kavramların sanat akımlarında incelenmesine yer verilmiştir. Ayrıca Gülseren Çatalbaş, araştırmasında kendi

resimleriyle ilgili açıklamalarda da soyutlama, biçimbozma, başkalaşım kavramlarını incelemiştir.

BÖLÜM III

3.YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanması ve verilerin analizi, alt bölümlerine yer verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma taşıdığı amaç ve bu amaca uygun olarak toplanan verilerin niteliği açısından betimsel bir araştırmadır. Araştırma tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. Yönteme ilişkin verilerin toplanması ve yorumlanması bilgi toplama formu ile elde edilmiştir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada, görüşlerine başvurulacak uzmanlar grubunu Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi (12), Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesindeki (14), ve Atılım Üniversitesi Güzel Sanatlar, Tasarım ve Mimarlık fakültesi (4) olmak üzere toplam 30 sanatçı ve sanat eğitimcisi oluşturmaktadır.

Çalışma grubuna yönelik mesleki özelliklerin dağılımı tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4
Çalışma Grubuna Yönelik Mesleki Özelliklerin Dağılımı

		SAYI	YÜZDE
UZMANLIK ALANI	Resim	20	66,6
	Heykel	4	13.3
	Grafik	2	6.6
	Sanat Tarihi	3	10
	Sanat Sosyolojisi	1	3.3
UNVAN	Profesör	6	20
	Doçent	3	10
	Yardımcı Doçent	9	30
	Öğretim Görevlisi	5	16.6
	Okutman	2	6.6
	Araştırma Görevlisi	5	16.6
ÇALIŞTIĞI KURUM	Hacettepe Üniversitesi	12	40
	Gazi Üniversitesi	14	46.6
	Atılım Üniversitesi	4	13.3
MESLEKİ KIDEM	10 ve aşağı	8	26.6
	11-20 yıl	10	33.3
	21-30 yıl	7	23.3
	30 ve üzeri	5	16.6

3.3. Verilerin Toplanması

Bu araştırmada verileri toplamak için öncelikle ilgili literatür taraması yapılmıştır. Konuyla ilgili veriler, kaynak kitaplardan, makalelerden ve sanat nesnelerinden yararlanılarak elde edilmiştir. Ayrıca Gazi Üniversitesi, Mimar Sinan niversitesi ve Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü lisans programı derslerinin dökümü ve program içeriği incelenmiştir.

Seçilen kaynak kitaplar, Gazi Üniversitesi, Bilkent niversitesi ve Hacettepe niversitesi kütüphanelerinden ve kitapçılardan temin edilmiştir. Kitapların yanı sıra; dergilerde yer alan makaleler ve internet taramasıyla elde edilen bilgiler de, araştırmanın literatüre dayalı verileri arasında bulunmaktadır.

Verilerin diğer kısmını bilgi toplama formu aracılığı ile elde edilen uzman görüşleri oluşturmaktadır. Bu doğrultuda uzmanlara uygulanan bilgi toplama formu beşli dereceleme lğine göre hazırlanmıştır. Dereceleme lği, 5- ‘Kesinlikle’ Katılıyorum, 4- Katılıyorum, 3- Karasızım, 2- Katılmıyorum, ve 1- ‘Hiç’ Katılmıyorum biçiminde düzenlenmiştir. Bilgi toplama formu araştırmacı tarafından geliştirilmiştir.

Hazırlanan bilgi toplama formunun taslağı, uzmanlardan oluşan bir gruba görüşlerini almak üzere dağıtılmıştır. Bu gruptan, taslaktaki soruları, esas bilgi toplama formunu oluşturmak üzere değerlendirmeleri istenmiştir. Bu yolla toplanan görüşler dikkate alınarak form son halini almış ve yeterli sayıda çoğaltılmıştır. Bilgi toplama formu, Ankara’da Gazi, Hacettepe ve Atılım niversitelerinde sanat eğitimi veren kurumlara, bizzat gidilerek sanat eğitimcilerine araştırmacı tarafından uygulanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Araştırmada literatür taramasıyla elde edilen veriler, anlamlı bir bütün oluşturacak bir biçimde sistematize edilerek toplanmış, analiz edilmiş ve yorumlamaya gidilmiştir. Bilgi toplama formuyla elde edilen verilerin analizinde ise, yüzde %, frekans ve çapraz tablolar kullanılarak betimsel istatistik tekniklerinden yararlanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR VE YORUMLAR

Bu bölümde, sanat eğitimcilerin; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü ders programlarında işlenişine yönelik görüşlerinin ve öğretim elamanlarının verdikleri yanıtların bulundukları okullara göre dağılımının analizinde ortaya çıkan bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım ve Eğretileme Kavramlarının; GSF Ders Programlarında İşleniş (içerik- hedef) Niteliğine İlişkin Öğretim Elemanı Görüşleri ve Görüşlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 5. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların; GSF ders programlarında işleniş (içerik-hedef) niteliğine ilişkin görüşleri

GÖRÜŞLER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
5. Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramları geleneksel öğretim yöntemleriyle işlenmektedir.	3	10.0	10	33.3	9	30.0	7	23.3	1	3.3	30	100.0
7. Temel Sanat Eğitimi dersinde; Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları yeterli düzeyde işlenmektedir.	1	3.3	4	13.3	8	26.7	16	53.3	1	3.3	30	100.0
8. Desen dersinde öğrencilere ilgili kavramları, çalışmalarında uygulama ve geliştirme olanağı verilmektedir.	1	3.3	9	30.0	7	23.3	12	40.0	1	3.3	30	100.0
13. İlgili kavramlar uygulamalı derslerde kuramsal derslere göre daha ağırlıklı işlenmelidir.	6	20.0	18	60.0	3	10.0	3	10.0	0	0	30	100.0
14. İlgili kavramlar, kuramsal derslerde uygulamalı derslere göre daha ağırlıklı işlenmelidir.	0	0	10	33.3	8	26.7	11	36.7	1	3.3	30	100.0
15. Ders programınız, öğrencilerin görsel biçimlendirme kavramlarını yeterli düzeyde anlayıp, uygulamasına elverişlidir.	0	0	6	20.0	4	13.3	20	66.7	0	0	30	100.0

Görüşme formunun 5. sorusuna öğretim elamanları; 10.0 kesinlikle katılıyorum, 33.3 katılıyorum, 30.0 kararsızım ve 23.3 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda ilgili kavramların çoğunlukla geleneksel öğretim yöntemleriyle işlendiği söylenebilir. Görsel biçimlendirme kavramları işlenirken farklı öğretim yöntemlerinden yararlanmadığı açıkça görülmektedir. Ayrıca 30.0 kararsızım oranının da yüksek olması düşündürücüdür.

Görüşme formunun 7. sorusuna öğretim elamanları 26.7 kararsızım, 53.3 katılmıyorum yanıtını, 8. Soruya ise 40.0 katılmıyorum ve 30.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının ilgili kavramların temel sanat eğitimi ve desen dersindeki işlenişini yeterli bulmadıkları ve ilgili kavramları, öğrencilere uygulama ve geliştirme olanağının verilmediğini düşündükleri söylenebilir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarını öğrencilerin en fazla uygulama alanı bulabilecekleri bu derslerin yetersiz işlenmesi ders saatlerinin yetersizliğinden, öğretim elamanlarının ilgili kavramlara gereken önemi vermemsinden veya öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyinin düşük olmasından kaynaklanabilir.

Görüşme formunun 13. sorusuna öğretim elamanları 20.0 kesinlikle katılıyorum ve 60.0 katılıyorum yanıtını, 14. sorusuna ise 33.3 kesinlikle katılıyorum ve , 36.7 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, ilgili kavramların uygulamalı derslerde daha ağırlıklı işlenmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının, öğrenciler tarafından uygulanarak kalıcı öğrenmenin gerçekleşmesi ve öğrencilerin özgün tarzlarını, ancak çok uygulama yaparak geliştirebilmesi bu kavramların uygulamalı derslerde daha ağırlıklı işlenmesini gerekli kılmaktadır.

Görüşme formunun 15. sorusuna öğretim elamanları 66.7 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının

büyük oranının, ders programlarının, öğrencilerin görsel biçimlendirme kavramlarını yeterli düzeyde anlayıp, uygulamasına elverişli olmadığını düşündükleri söylenebilir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının ders içeriklerinde yeteri kadar yer almaması, ders sürelerinin yetersizliği, öğretim elemanlarının derslerde ilgili kavramlar üzerinde yeteri kadar durmamasından kaynaklanabilir.

Tablo 6. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların; GSF ders programlarında işleniş (içerik-hedef) niteliğine ilişkin görüşlerin Üniversitelere göre dağılımı

ÜNİVERSİTELER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Karasızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Soru 5. Gazi	2	14.3	3	21.4	6	42.9	3	21.4	0	0	14	100.0
Soru 5. Hacettepe	1	8.3	6	50.0	2	16.7	2	16.7	1	8.3	12	100.0
Soru 5 Atılım	0	0	1	25.0	1	25.0	2	50.0	0	0	4	100.0
Soru 7. Gazi	0	0	3	21.4	4	28.6	7	50.0	0	0	14	100.0
Soru 7. Hacettepe	1	8.3	1	8.3	3	25.0	6	50.0	1	8.3	12	100.0
Soru 7. Atılım	0	0	0	0	1	25.0	3	75.0	0	0	4	100.0
Soru 8. Gazi	1	7.1	5	35.7	4	28.6	4	28.6	0	0	14	100.0
Soru 8. Hacettepe	0	0	4	33.3	2	16.7	5	41.7	1	8.3	12	100.0
Soru 8. Atılım	0	0	0	0	1	25.0	3	75.0	0	0	4	100.0
Soru 13. Gazi	4	28.6	7	50.0	2	14.3	1	7.1	0	0	14	100.0
Soru 13. Hacettepe	2	16.7	7	58.3	1	8.3	2	16.7	0	0	12	100.0
Soru 13. Atılım	0	0	4	100.0	0	0	0	0	0	0	4	100.0
Soru 14. Gazi	0	0	3	21.4	5	35.7	6	42.9	0	0	14	100.0
Soru 14. Hacettepe	0	0	6	50.0	3	25.0	2	16.7	1	8.3	12	100.0
Soru 14. Atılım	0	0	1	25.0	0	0	3	75.0	0	0	4	100.0
Soru 15. Gazi	0	0	4	28.6	3	21.4	7	50.0	0	0	14	100.0
Soru 15. Hacettepe	0	0	2	16.7	1	8.3	9	75.0	0	0	12	100.0
Soru 15. Atılım	0	0	0	0	0	0	4	100.0	0	0	4	100.0

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elemanları görüşme formunun 5. sorusuna 42.9 karasızım, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elemanları 50.0 katılıyorum Atılım Üniversitesi GSF öğretim elemanları ise 50.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu

doğrultuda Gazi Üniversitesindeki öğretim elamanlarının soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının geleneksel öğretim yöntemleriyle işlendiği konusunda kararsız oldukları, Hacettepe Üniversitesindeki öğretim elamanlarının ilgili kavramların geleneksel yöntemlerle işlenildiğini düşündükleri ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının ilgili kavramları geleneksel yöntemlerle işlemediğini düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 7. sorusuna 50.0 katılmıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 60.0 katılmıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 75.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda her üç Üniversitedeki öğretim elamanlarının Temel Sanat Eğitimi dersinde soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının yeterli düzeyde işlemediğini düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 8. sorusuna 35.7 katılıyorum, 28.6 katılmıyorum ve karasızım yanıtını vermişlerdir. Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 41.7 katılmıyorum ve 33.3 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 75.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, ilgili kavramları Desen dersinde uygulama ve geliştirme olanağının verildiğini, Hacettepe ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının ilgili kavramların Desen dersinde uygulama ve geliştirme olanağının verilmediğini düşündükleri söylenebilir. Gazi ve Hacettepe GSF öğretim elamanlarının katılıyorum ve katılmıyorum yanıtlarının birbirine yakın olması da düşündürücüdür.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 13. sorusuna 50.0 katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 58.0 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 100.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda her üç Üniversitedeki öğretim elamanlarının soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının uygulamalı derslerde daha ağırlıklı işlenmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 14. sorusuna 42.9 katılmıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 50.0 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 75.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, ilgili kavramların kuramsal derlerde daha ağırlıklı işlenmemesi gerektiğini düşündükleri, Hacettepe Üniversitesindeki öğretim elamanlarının ise ilgili kavramların kuramsal derslerde daha ağırlıklı işlenmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir. Hacettepe Üniversitesindeki öğretim elamanlarının 13. ve 14. sorulara büyük oranda katılıyorum yanıtını verdiğini göz önünde bulundurarak, ilgili kavramların hem uygulamalı hem de kuramsal derslerde ağırlıklı olarak işlenmesi gerektiğini düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 15. sorusuna 50.0 katılmıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 75.0 katılmıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 100.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda her üç Üniversitesindeki öğretim elamanlarının da, ders programlarının öğrencilerin görsel biçimlendirme kavramlarını öğrencilerin yeterli düzeyde anlayıp uygulamasına elverişli olmadığını düşündükleri söylenebilir.

4.2. GSF’ lerinde Görevli Öğretim Elamanlarının, Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım ve Eğretilme Kavramları İşlenirken, Fiziki Ortam ve Teknoloji Kullanımı Yeterliliğine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 7. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramlar işlenirken, fiziki ortam ve teknoloji kullanımı yeterliliğine ilişkin görüşleri

GÖRÜŞLER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
11. Atölyelerin fiziki ortamı, görsel biçimlendirme kavramlarını işlemek için uygundur.	1	3.3	7	23.3	4	13.3	13	43.3	5	16.7	30	100.0
12. Kuramsal derslerde görsel biçimlendirme kavramları işlenirken teknoloji kullanımı yeterlidir.	4	13.3	7	23.3	7	23.3	10	33.3	2	6.7	30	100.0

Görüşme formunun 11. sorusuna öğretim elamanları 43.3 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, atölyelerin fiziki ortamını, görsel biçimlendirme kavramlarını işlemek için uygun bulmadıkları söylenebilir. Görüşme formunun 12. sorusuna öğretim elamanları 33.3 katılmıyorum ve 6.7 hiç katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, kuramsal derslerde ilgili kavramlar işlenirken teknoloji kullanımını yeterli bulmadıkları söylenebilir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları

işlenirken atölyelerin fiziki ortam ve teknoloji kullanımının yetersizliği Üniversitelerdeki ekonomik yetersizliklere bağlanabilir.

Tablo 8. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramlar işlenirken, fiziki ortam ve teknoloji kullanımı yeterliliğine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı

ÜNİVERSİTELER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Soru 11. Gazi	1	7.1	1	7.1	3	21.4	6	42.9	3	21.4	14	100.0
Soru 11. Hacettepe	0	0	5	41.7	0	0	5	41.7	2	16.7	12	100.0
Soru 11. Atılım	0	0	1	25.0	1	25.0	2	50.0	0	0	4	100.0
Soru 12. Gazi	4	28.6	2	14.3	2	14.3	6	42.9	0	0	14	100.0
Soru 12. Hacettepe	0	0	4	33.3	4	33.3	2	16.7	2	16.7	12	100.0
Soru 12. Atılım	0	0	1	25.0	1	25.0	2	50.0	0	0	4	100.0

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elemanları görüşme formunun 11. sorusuna 42.9 katılmıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elemanları 41.7 katılıyorum ve 41.7 katılmıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elemanları ise 50.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elemanlarının, atölyelerin fiziki ortamını görsel biçimlendirme kavramlarını işlemek için uygun olmadığını düşündükleri söylenebilir. Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanları ise aynı oranda katılıyorum ve katılmıyorum yanıtını verdiklerinden atölyelerin fiziki ortamının, görsel biçimlendirme kavramlarını işlemek için çokta yetersiz olmadığı söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elemanları görüşme formunun 12. sorusuna 42.9 katılmıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elemanları 33.3 katılıyorum

ve 33.3 kararsızım, Atılım Üniversitesi GSF ğretim elamanları ise 50.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi ve Atılım Üniversitesindeki ğretim elamanlarının, kuramsal derslerde görsel biçimlendirme kavramları işlenirken teknoloji kullanımını yetersiz buldukları söylenebilir. Hacettepe Üniversitesi ğretim elamanları ise aynı oranda katılıyorum ve kararsızım yanıtını verdiklerinden kuramsal derslerde görsel biçimlendirme kavramları işlenirken teknoloji kullanımını yeterli buldukları söylenebilir. Ancak Hacettepe Üniversitesindeki ğretim elamanlarının büyük çoğunluğunun kararsızım yanıtın vermesi düşündürücüdür. Öğretim elamanlarının Üniversitelerindeki materyal eksikliklerini bilmemeleri ve ğretim sürecini olumsuz yönde etkileyecektir.

4.3. GSF’ lerinde Görevli Öğretim Elamanlarının, Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım ve Eğretilme Kavramlarının Uygulama Derslerinde Öğrencilerin Yaratım Sürecindeki Etkisine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 9. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların uygulama derslerinde öğrencilerin yaratım sürecindeki etkisine ilişkin görüşleri:

GÖRÜŞLER G	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
1. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının anlaşılıp, yorumlanması sanat eğitimi sürecinin önemli bir bölümünü oluşturur.	13	43.3	11	36.7	2	6.7	4	13.3	0	0	30	100.0
2. Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramlarının uygulamalı derslerde işlenmesi öğrencilerin çalışmalarındaki ifade gücünü artırır.	14	46.7	13	43.3	0	0	2	6.7	1	3.3	30	100.0
3. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları öğrencilerin yeni biçimler oluşturmalarına yardımcı olur.	12	40.0	15	50.0	2	6.7	0	0	1	3.3	30	100.0

Görüşme formunun 1. sorusuna öğretim elamanları 43.3 kesinlikle katılıyorum ve 36.7 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, ilgili kavramların anlaşılıp, yorumlanmasını

sanat eğitimi sürecinin önemli bir bölümünü oluşturduğunu düşündükleri söylenebilir.

Görüşme formunun 2. sorusuna öğretim elamanları 46.7 kesinlikle katılıyorum ve 43.3 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, ilgili kavramların uygulamalı derslerde işlenmesinin, öğrencilerin çalışmalarındaki ifade gücünü arttırdığını düşündükleri söylenebilir. Görüşme formunun 3. sorusuna öğretim elamanları 40.0 kesinlikle katılıyorum ve 50.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, ilgili kavramların öğrencilerin yeni biçimler oluşturmalarına katkı sağladığını düşündükleri söylenebilir. GSF’lerde görevli öğretim elamanlarının görüşleri de; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının uygulamalı derslerde öğrencilerin biçimsel araştırmalarına önemli katkılar sağladığını desteklemektedir.

Tablo 10. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların uygulama derslerinde öğrencilerin yaratım sürecindeki etkisine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı

ÜNİVERSİTELER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
4												
Soru 1. Gazi	7	50.0	4	28.6	1	7.1	2	14.3	0	0	14	100.0
Soru 1. Hacettepe	5	41.7	4	33.3	1	8.3	2	16.7	0	0	12	100.0
4												
Soru 1. Atılım	1	25.0	3	75.0	0	0	0	0	0	0	4	100.0
Soru 2. Gazi	6	42.9	7	50.0	0	0	1	7.1	0	0	14	100.0
Soru 2. Hacettepe	6	50.0	4	33.3	0	0	1	8.3	1	8.3	12	100.0
Soru 2. Atılım	2	50.0	2	50.0	0	0	0	0	0	0	4	100.0
Soru 3. Gazi	5	35.5	7	50.0	2	14.3	0	0	0	0	14	100.0
Soru 3. Hacettepe	5	41.7	6	50.0	0	0	0	0	8.3	0	12	100.0
Soru 3. Atılım	2	50.0	2	50.0	0	0	0	0	0	0	4	100.0

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 1. sorusuna 50.0 kesinlikle katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 41.7 kesinlikle katılıyorum ve 41.7 katılmıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 75.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi, Hacettepe ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının anlaşılıp, yorumlanması sanat eğitimi sürecinin önemli bir bölümünü oluşturduğunu düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 2. sorusuna 50.0 katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 50.0 kesinlikle katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 50.0 kesinlikle katılıyorum ve 50.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi, Hacettepe ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramlarının uygulamalı derslerde işlenmesinin öğrencilerin çalışmalarındaki ifade gücünü arttırdığını düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 3. sorusuna 50.0 katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 41.7 kesinlikle katılıyorum ve 50.0 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 50.0 kesinlikle katılıyorum ve 50.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi, Hacettepe ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının öğrencilerin yeni biçimler oluşturmalarına yardımcı olduğunu düşündükleri söylenebilir.

4.4. GSF’lerde Görevli Öğretim Elamanlarının, Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım ve Eğretilme Kavramlarının, Öğrencilerin Kuramsal Dersleri Anlamadaki Etkisine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 11. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların öğrencilerin kuramsal dersleri anlamadaki etkisine ilişkin görüşleri

GÖRÜŞLER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
4. İlgili kavramlar öğrencinin modern sanat akımlarını anlayabilmesi için gerekli ve önemlidir.	11	36.7	13	43.3	2	6.7	3	10.0	1	3.3	30	100.0
6. Ders programınızda öğrencilerin; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarını öğrenebilecekleri kuramsal bir ders mevcuttur.	7	23.3	12	40.0	2	6.7	8	26.7	1	3.3	30	100.0
9. Sanat analizi dersinde öğrenciler sanat yapıtlarının biçimsel karşılaştırmalarını doğru yapabilmektedir	2	6.7	11	36.7	9	30.0	4	13.3	4	13.3	30	100.0

Görüşme formunun 4. sorusuna öğretim elamanları 36.7 kesinlikle katılıyorum ve 43.3 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, ilgili kavramların öğrencilerin modern sanat akımlarını anlayabilmeleri için gerekli ve önemli olduklarını düşündükleri söylenebilir. Görüşme formunun 6. sorusuna öğretim elamanları 23.3 kesinlikle

katılıyorum ve 40.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, ders programlarında öğrencilerin ilgili kavramları öğrenebilecekleri kuramsal bir ders olduğunu düşündükleri söylenebilir. Görüşme formunun 9. sorusuna öğretim elamanları 6.7 kesinlikle katılıyorum, 36.7 katılıyorum ve 30.0 kararsızım yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elamanının büyük oranının, sanat analizi dersinde öğrencilerinin eserlerin biçimsel karşılaştırmalarını doğru yapabildiklerini düşündükleri söylenebilir. Kararsızım yanıtı veren öğretim elamanları kuramsal derslere girmeyen akademisyenler olabilir. İlgili kavramları öğrencilerin GSF ders programlarında öğrenebilecekleri bir dersin olması ve *Sanat Analizi* dersinde sanat eserlerinin biçimsel karşılaştırmalarını yapabilmeleri; ders programlarında kuramsal derslerde soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının işlenişinde bir eksiklik olmadığını göstermektedir.

Tablo 12. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların öğrencilerin kuramsal dersleri anlamadaki etkisine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı

ÜNİVERSİTELER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
4 Soru 4. Gazi	7	50.0	6	42.9	1	7.1	0	0	0	0	14	100.0
5 Soru 4. Hacettepe	2	16.7	5	41.7	1	8.3	3	25.0	1	8.3	12	100.0
Soru 4. Atılım	2	50.0	2	50.0	0	0	0	0	0	0	4	100.0
6 Soru 6. Gazi	3	21.4	8	57.1	1	7.1	2	14.3	0	0	14	100.0
Soru 6. Hacettepe	4	33.3	5	41.7	0	0	2	16.7	1	8.3	12	100.0
7 Soru 6. Atılım	0	0	1	25.0	1	25.0	2	50.0	0	0	4	100.0
8 Soru 9. Gazi	1	7.1	6	42.9	4	28.6	2	14.3	0	1	14	100.0
9 Soru 9. Hacettepe	5	41.7	3	25.0	0	0	2	16.7	2	16.7	12	100.0
10 Soru 9. Atılım	1	25.0	2	50.0	0	0	0	0	1	25.0	4	100.0

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 4. sorusuna 50.0 katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 41.7 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 50.0 kesinlikle katılıyorum ve 50.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi, Hacettepe ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının öğrencilerin modern sanat akımlarını anlayabilmeleri için gerekli ve önemli olduklarını düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 6. sorusuna 57.1 katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 33.3 kesinlikle katılıyorum ve 41.7 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 50.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi ve Hacettepe Üniversitesindeki öğretim elamanlarının, ders programlarında öğrencilerin; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarını öğrenebilecekleri kuramsal bir ders olduğunu düşündükleri söylenebilir. Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanlarının ise, ders programlarında öğrencilerin; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarını öğrenebilecekleri kuramsal bir ders olmadığını düşündükleri söylenebilir.

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elamanları görüşme formunun 9. sorusuna 42.9 katılıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elamanları 41.7 kesinlikle katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elamanları ise 50.0 katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi, Hacettepe ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elamanları, *Sanat Analizi* dersinde öğrencilerin sanat yapıtlarının biçimsel karşılaştırmalarını doğru yapabildiğini düşündükleri söylenebilir.

4.5 GSF’lerde Görevli Öğretim Elamanlarının, Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım ve Eğretilme Kavramlarının, Derslerde İşleniş Süresinin Yeterliliğine İlişkin Görüşleri ve Görüşlerin Üniversitelere Göre Dağılımı

Tablo 13. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların derslerde işleniş süresinin yeterliliğine ilişkin görüşleri

GÖRÜŞLER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
10. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının derslerdeki işleniş süresi, öğrencilerin kavramları anlaması için yeterlidir.	0	0	10	33.3	5	16.7	14	46.7	1	3.3	30	100.0

Görüşme formunun 10. sorusuna öğretim elamanları 46.7 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda araştırmaya katılan 30 öğretim elemanının büyük oranının, ilgili kavramların derslerdeki işleniş süresini yetersiz buldukları söylenebilir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının uygulamalı ve kuramsal derslerde öğrenciler tarafından özümsemesi, çalışmalarına etki etmesi belli bir zaman gerektirmektedir. Ders programlarında bu çalışmalara yeterli sürenin verilmemesi öğrencilerin kavramları yüzeysel öğrenmelerine neden olacaktır.

Tablo 13. GSF’ de görevli öğretim elemanlarının ilgili kavramların derslerde işleniş süresinin yeterliliğine ilişkin görüşlerinin Üniversitelere göre dağılımı

ÜNİVERSİTELER	Kesinlikle Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Hiç Katılmıyorum		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Soru 10. Gazi	0	0	4	28.6	2	14.3	8	51.7	0	0	14	100.0
Soru 10. Hacettepe	0	0	5	41.7	3	25.0	3	25.0	1	8.3	12	100.0
Soru 10. Atılım	0	0	1	25.0	0	0	3	75.0	0	0	4	100.0

Gazi Üniversitesi GSF öğretim elemanları görüşme formunun 10. sorusuna 51.7 katılmıyorum, Hacettepe Üniversitesi GSF öğretim elemanları 41.7 katılıyorum, Atılım Üniversitesi GSF öğretim elemanları ise 75.0 katılıyorum ve 50.0 katılmıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu doğrultuda Gazi ve Atılım Üniversitesindeki öğretim elemanlarının, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının derslerdeki işleniş süresini yetersiz buldukları, Hacettepe Üniversitesi öğretim elemanlarının ise ilgili kavramların derslerdeki işleniş süresini yeterli buldukları söylenebilir. Hacettepe Üniversitesindeki öğretim elemanlarının ilgili kavramların işlenişini yeterli bulma sebebi soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının diğer Üniversitelere göre ders içeriklerinde daha fazla yer alması olabilir.

BÖLÜM V

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde; araştırmadan elde edilen sonuçlar ve geliştirilen öneriler yer almaktadır.

5.1. SONUÇ

Eski Mısır döneminden Rönesans dönemine, Modern sanattan Postmodern sanata farklı dönemlerde yapılmış sanat eserleri analiz edildiğinde bu eserlerde, değişmeyen plastik değerlerin var olduğunu görürüz. Bu değişmeyen değerler zaman içerisinde farklı isimler almışlarsa da içerikleri hemen hemen aynıdır. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları farklı dönemlerde sanatçıların plastik çözümlemelerinde başvurduğu görsel biçim dilleridir. Andre Lhote *Sanatta Değişmeyen Plastik Değerler* adlı kitabında bunu şöyle açıklamıştır;

Tonların ağırlıklı yalınlığı açısından Braque ve Picasso'nun resimleri, Barok sanatçılarının yapıtlarına yakındır. Ne var ki Braque ve Picasso'nun resimleri, Hristiyan martilerinin çektikleri acıları yansıtan bir mesaj vermezler, ama iki savaş arasında kalan insanların karşılaştıkları sorunları eğretilmeli olarak yansıtır. Ancak doğayla benzeşimi temel alan amatörler, tek başına bu renk benzerliği üzerinde durmayacaklardır. Onlar Barok dönem ressamlarında gördüğümüz figürlerin kırılışı ve bükülüşünü arayacaklardır kübist ressamlarda. Oysa kübist ressamların çizdiği nesnelerde de bu türden bir çarpıtmaya tanık oluruz, ne var ki bu çarpıtmanın türü değişiktir (Lhote, 2000, s.151-152).

Lhote' nin de belirttiği gibi biçimsel öğeler farklı dönemlerde de olsa sanatçıların vazgeçemediği ifade dilleridir. Bu nedenle soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları, günümüzde de sanat eğitimi alan bireylerin uygulamalı çalışmalarında yararlanabileceği biçim dilleridir Bu bağlamda araştırmanın alt amaçlarına yönelik sıralamalar doğrultusunda elde edilen sonuçlar aşağıdaki gibidir..

1. Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramları çoğunlukla geleneksel öğretim yöntemleriyle işlenmektedir.

Uygulamalı derslerde; gerek atölye olanakları ve ders sürelerinin yetersizliği, gerek öğrencilerin yeterli alt yapılarının oluşmamış olması ve öğretim elamanlarının öğrencilere, yaratıcılıklarını ve özgün dil oluşumlarını yeterli düzeyde geliştirme imkanı vermemesi nedeniyle ilgili kavramların verimli bir şekilde işlenemediği gözlenmiştir. Öğretim elamanlarına yapılan görüşme formu sonuçları da bu görüşü desteklemektedir.

Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramları; öğrencinin biçimsel çözümlemelerine ve nesneleri kendi algılama şekline göre çalışmalarına yansıtmasına yardımcı olacağından, öğretim elamanları kavramların uygulamalı derslerde, kuramsal derslere göre daha ağırlıklı işlenmesi gerektiği görüşündedirler.

Akademisyenlerin büyük çoğunluğu; ilgili kavramların işleniş süreleri, ders içerikleri, atölyelerin fiziki ortamı ve teknolojik yetersizlikler değerlendirildiğinde GSF lisans ders programlarının, öğrencilerin görsel biçimlendirme kavramlarını yeterli düzeyde anlayıp, uygulamasına elverişli olmadığı görüşündedirler.

2. Atölyelerin fiziki ortamı ve kuramsal derslerdeki teknoloji kullanımı görsel biçimlendirme kavramlarını işlemek için yetersizdir.

3. İlgili kavramların anlaşılıp, yorumlanması sanat eğitimi sürecinin önemli bir bölümünü oluşturur. Bu kavramların sanat eğitiminde uygulamalı derslerde işlenmesi öğrencilerin çalışmalarındaki ifade gücünü arttırmakla beraber, öğrencilerin yeni biçimler oluşturmalarına yardımcı olur.

4. GSF Resim Bölümü öğrencilerinin modern sanat ve sonrası ortaya çıkan anlayışları ve günümüz sanatını daha iyi anlayabilmesi için soyutlama, biçimbozma,

başkalaşım ve eğretilme kavramları gerekli ve önemlidir. GSF ders programlarında öğrencilerin; ilgili kavramları uygulamalı derslerde birebir öğrenebilecekleri gibi, bunu destekleyecek kuramsal dersler de mevcuttur. GSF Resim Bölümleri öğretim elamanlarının çoğunluğu *Sanat Analizi* dersinde öğrencilerin, sanat yapıtlarının biçimsel karşılaştırmalarını doğru yapabildiği görüşündedirler.

5. GSF ders programlarında soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının derslerdeki işleniş süresi, öğrencilerin kavramları daha iyi anlayıp yorumlayabilmesi açısından yeterli değildir.

5.2. ÖNERİLER

Uygulamaya Yönelik Öneriler

1. Farklı biçim dillerini bir araya getiren postmodern dönemin çoklu disiplinler ve çoklu araç ve malzemelerle oluşturulan yeni biçimsel ve düşünsel açılımları öğrencilere farklı yöntemlerle verilmelidir. Öğretim elamanları soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları uygulamalı derslerde işlenirken öğrencilere geleneksel malzemenin yanı sıra farklı malzeme seçenekleri de sunarak öğrencilerin yaratıcılıklarını geliştirmeleri sağlamalıdır. Böylece öğrenci kendi biçimini hangi malzeme ve teknikle oluşturacağını seçerek üslubunu geliştirme fırsatı bulacaktır.

Öğrencinin özgün biçim dilini oluşturması için, çok yönlü biçim yorumları yaptırılarak, yeni imge oluşturma gibi deneysel araştırmalar ders içeriğinde yer almalıdır.. Ayrıca öğrencinin katılımcı olması ve öğretim elemanlarının da yeni gelişmeler karşısında donanımlarını sürekli yenilemeleri gerekmektedir.

İlgili kavramlar öğrencilerin uygulamalı çalışmalarında farklı malzeme seçenekleriyle, farklı biçimleri bir araya getirerek ifade dillerini araştırmalarına yardımcı olacağından uygulamalı derslerde daha ağırlıklı işlenmelidir.

Güzel Sanatlar Fakülteleri olan Üniversitelerde yeni araştırma merkezleri kurularak, teknolojinin yaşamımıza soktuğu yeni görme biçimlerine ilişkin eğitsel modeller tartışılarak, ders programlarına yeni dersler önerilmeli veya ders içerikleri genişletilmelidir. Bu kavramlarla ilgili yayınların çeviriler yoluyla güncelleştirilmesi sağlanmalıdır.

2. Sanat eğitimi sürecinde soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının öğrenciler tarafından yeterli düzeyde anlaşılıp uygulanabilmesi için, atölye ve dersliklerin fiziki mekan ve teknolojik donanımları yeterli olmalıdır.

3. Sanatçı adayları kişisel yaratıcılık sınırlarını zorlarken, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarından yararlanmalı, kavramsal ve yaratıcı düşünme özelliklerini geliştirmelidir. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının farklı sanat dallarında ki yansımaları incelenerek öğrencilerin bakış açılarının genişletilmesi ve uygulamalı derslerde yeni biçim arayışları yapabilmesi sağlanmalıdır.

4. Son zamanlarda sanat gündeminin ortasına yerleşen, dünyada olduğu kadar ülkemizde büyük önem taşıyan yeni sergileme biçimleri, bienaller, küratörlü sergiler öğrencilere gezdirilerek gündemin sanat biçimleri, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının bu biçim dilleriyle arasındaki ilişkileri öğrencilerle ve sanatçı öğretim elamanlarıyla tartışılıp analiz edilmelidir. İlgili kavramların yeni açılımları takip edilerek, sanat eğitimi alan genç bireylerin güncel sanatı anlamaları ve gelişimlerini sağlamaları kolaylaştırılmalıdır.

Genç sanatçı adayına, soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının ortaya çıkmasına etki eden düşünce ve süreçlerin aşamaları öğretilerek, kişisel yorumuna dayalı denemelerin yaptırılması, sanat eğitiminde önemlidir.

5. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının anlaşılıp, yorumlanması, farklı uygulamalı çalışmalara ışık tutması sanat eğitiminde uzun bir süreci kapsamaktadır. Dolayısıyla Güzel Sanatlar Fakülteleri ders programlarında araştırmaya konu olan kavramlara ayrılan süre arttırılmalıdır.

6. Üniversitelerin Güzel Sanatlar Fakültelerinde görsel biçimlendirme kavramlarıyla ilgili sanatsal faaliyetler arttırılmalı, kavramlarla ilgili sempozyumlar öğrencilere birlikte yapılmalı, konuyla ilgili yayınların sayısı Üniversitelerin kütüphanelerinde arttırılmalı, bu alandaki süreli yayınlar izlenmelidir.

7. Özellikle teknolojik verilerle, görsel biçim dillerini buluşturan ve teknolojinin baş döndürücü gelişmelerine karşı tetikte duran teknoloji destekli sanat uygulamalarına GSF ders programlarında yer verilmelidir. Yetiştirilen sanatçı adayının elektronik ortamda çalışabilen, farklı disiplinlerden haberdar, çok yönlü düşünebilen bir formasyonda eğitilmesi gerekliliği, bu dersi kaçınılmaz hale getirmektedir.

Araştırmaya Yönelik Öneriler

1. Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının Güzel Sanatlar Fakülteleri Resim Bölümü dersleri bağlamında incelenmesinde; öğrencilerin uygulamalı çalışmalarını ve gözlem formunu içeren bir araştırma yapılabilir.

KAYNAKÇA

- BALAMİR, B. (1996). **Türkiye’de Resim ve Resim Eğitimi**. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:131
- BERGER, J. (1989). **Görme Biçimleri**. Çeviren: Yurdanur Salman. İstanbul : Metis Yayınları
- CROCE, B. (1983). **İfade Bilimi ve Genel Linguistik Olarak Estetik**. Çeviren: İsmail Tunalı. İstanbul: Remzi Kitabevi
- ÇATALBAŞ, G. (2003). **Modern Resimde Soyutlama, Biçimbozma, Başkalaşım Sorunu ve Uygulamalar** .Yüksek Lisans Tezi, Mersin.
- ÇOBANLI, Z. (1995). **Sanat Eğitiminin Gelişimi ve Bu Gelişim İçinde Eskişehir Anadolu Üniversitesi G.S.F.Örneği**. Güzel Sanatlar Sempozyumu,15-17 Mayıs. Anadolu Üni.,Eskişehir.
- ERBAY, M. (2000). **Plastik Sanatlar Eğitiminin Gelişimi**. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- ERDEN, M. (1995). **Eğitim Psikolojisi**. Gelişim Öğrenme-Öğretme. Ankara: Arkadaş Yayınları.
- ERGİN, H.K.(2007). **Dışavurumcu Türk Resminde Biçim Bozma** (Yüksek Lisans Tezi), Anadolu Üniversitesi
- ERİNÇ, S. (2004). **Sanatın Boyutları**. 2. Baskı.Ütopya Yayınları.
- ERSOY,A. (2002). **Sanat Kavramlarına Giriş**. İstanbul:Yorum Sanat Yayıncılık
- ERZEN, J. (1983). **Soyut Sanat Üzerine**. (sayı 9) İstanbul : Boyut Plastik Sanatlar Dergisi.
- FISHER, E. (1993) **Sanatın Gerekliliği**, Çeviren : Cevat Çapan. Ankara: V Yayınları
- GENÇ. A, SİPAHIOĞLU, A. (1990). **Görsel Algılama**. İzmir: Sergi Yayınevi.
- GÖKAYDIN, N. (1996). **Türkiye’de Resim ve Resim Eğitimi. Eğitim-Sanat-Kültür**. (Temmuz, Ağustos, Eylül 1996). Sayı:131. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- GÖKBULUT, N. (2002). **Görsel Sanatlar ve Kavram Öğretimi**.Gazi Üniversitesi Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu, 08-09-10 Mayıs.G.Ü, Ankara

HANÇEROĞLU, O. (1989). Felsefe Ansiklopedisi. (Cilt 6). İstanbul: Remzi Kitabevi.

HARTMANN, N. (1953). **Aesthtetik**. Berlin: Walter De Gruyter.

KAGAN, M. (1982). **Estetik ve Sanat**. Çeviren: Aziz Çalışlar. Ankara: Serbest Matbaası.

KAHRAMAN, B. Hasan. (2002). **Sanatsal Gerçeklikler, Olgular ve Öteleri**. İstanbul: Everest Yayınları.

KALKAN, M. (2006) **Resim Sanatında Soyutlama** (Yüksek Lisans Tezi), Kocaeli Üniversitesi.

KANDINSKY, V. (1993). **Sanatta Zihinsellik Üstüne**. Çeviren: Tevfik Turan. İstanbul: Yapı Kredi Yayınlar.

KARAYAĞMURLAR, B. **Sanatta Kavram, Sanatın Kavramsallaşması ve Bir Bienal Girişimi**. Güzel Sanatlar Fakültesi 8. Ulusal Sanat Sempozyumu, 2006.H.Ü.Ankara.

KARAYAKA AYDIN, B. (2006). Resim Sanatında Özgün Artistik İfade Arayışları ve Ayrıntının İrdelenmesi (Yüksek Lisans Tezi), Abant İzzet Baysal Üniversitesi.

KLEE, P. (2000) **Çağdaş Sanat Kuramı**. Çeviren: Mehmet Dünder. Ankara: Ürün Yayınları.

KUÇURADI, İ. (1997) **Çağın Olayları Arasında**. Ankara: Ayraç Yayınevi.

LHOTE, A. **Sanatta Değişmeyen Plastik Değerler**. Çeviren: Kaya Özsezgin. Ankara: İmge Yayınları.

LOWRY, B. (1971) **Sanatı Görmek**. Çeviren: Zahir Güvenli, Necla Yurtsever. İstanbul: Remzi Kitabevi.

MAY, R. (1998) **Yaratma Cesareti**. Çeviren : Alper Oysal. İstanbul: Metis Yayınları.

MORAN, B. (2001). **Edebiyat Kuramları ve Eleştiri**. İstanbul: İletişim Yayınları.

ÖZSEZGİN, K. (1995). **Yapıt Yoluyla Sanat Eğitimi**. Güzel Sanatlar Sempozyumu, 15-17 Mayıs. Anadolu Üni., Eskişehir

- PASSERON, Rene.(1982). **Sürrealizm Sanat Ansiklopedisi**. Çeviren: Sezer Tansuğ). İstanbul: Remzi Kitabevi
- PEKMEZCİ, H. (2002). **Eğitim-Sanat Eğitimi- Nitelikli İnsan Eğitimi**.Gazi Üniversitesi Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi Sempozyumu, 08-09-10 Mayıs. G.Ü, Ankara
- RICHAR, L. (1999). **Ekspresyonizm**. Çeviren: Beral Mandra, Sinem Gürsoy, İlhan Osmanbaşı. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- SAĞLAM, E. (2001). **Araştırma ve Uygulama Sürecinde Eğretilene Olarak Sanatsal İmge** (Sanatta Yeterlilik Eseri Çalışması Raporu) Hacettepe Üniversitesi
- SAN, İ.(1983).**Sanat Eğitimi Kuramları**. 1. Baskı. Ankara:Tan Yayınları.
- SAN, İ. (2003). **Sanat Eğitimi Kuramları**, İstanbul, Ütopya Yayınları.
- SATIR, Seçil. (1999). “**Sanatta yaratma ve Metamorfoz**”. Sanat Çerçevesi Dergisi
- SELIŞIK, S. (2003). **Dışavurumcu Sanatsal Yaratımda Biçimbozma** (Deformasyon) (Yüksek Lisans Sanat Eseri Çalışması Raporu) Hacettepe Üniversitesi.
- SONTAG, Susan. (1998). **Sanatçı: Örnek Bir Çilekeş**. Çeviren: Yurdanur Salman-Müge Gürsoy Sökmen. İstanbul: Metis Yayınları.
- ŞÖLENAY, E. (1997). **Sanatta Biçim –İçerik Sorunu**. (Sayı 7) Eskişehir: Anadolu Sanat.
- TANYELİ, U. (1994). **Modernizmin Sırları ve Mimarlık**. (Modernizmin Serüveni:1) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- TİMUÇİN, A. (2000). **Estetik**. İstanbul: Bulut yayınları.
- TİMUÇİN, A.(1984). **Gerçekçi Düşüncenin Kaynakları**. İstanbul: De Yayın
- TOURANGEAU, R. (1997) **Eğretilene Bilişsel Yapı**. (sayı:14) Çeviren: Yurdanur Salman. Kuram Dergisi.s.71).
- TUNALI, İ. (1998). **Estetik**. İstanbul:Remzi Kitabevi.
- TUNALI, İ. (1996). **Felsefenin Işığında Modern Resim**. İstanbul:Remzi Kitabevi.s.24)

TURANİ, A.(1994).**Dünya Sanat Tarihi**. İstanbul: Remzi Kitabevi.

TURANİ, A. (1985). **Sanat Üzerine**. Ankara: Hacettepe Üniversitesi G.S.F. Yayınları

TURANİ, A. (1995). **Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Bu Kurumlardaki Eğitim Öğretimin Programlaştırılması Üzerine**. Güzel Sanatlar Sempozyumu,15-17 Mayıs. Anadolu Üni.,Eskişehir.

TÜRKDOĞAN, T.(2002). **Çağdaş Sanat ve Eğitim**. I. Ulusal Mezuniyet Sergisi ve Sempozyumu, 3-21 Haziran. Hacettepe, Ankara.

ÜLGEN, G.(1988). **Kavram Öğretimi**. Ankara: H.Ü. Eğitim Fakültesi Yayını.

WORRINGER, W. (1985). **Soyutlama ve Özdeşleyim**. İngilizceden Çeviren: İsmail TUNALI. İstanbul:Remzi Kitabevi.

WÖFLİN, H. (1990). Sanat Tarihinin Temel Kavramları . Almandan Çeviren: Hayrullah ÖRS. İstanbul: Remzi Kitabevi

YENİŞEHİRLİOĞLU, F. (1995). **Güzel Sanatlar, Sanat Tarihi, Görme Biçimleri**. Güzel Sanatlar Sempozyumu, 15-17 Mayıs.Anadolu Üni. Eskişehir.

Gazi Üniversitesi GSF Resim Bölümü Lisans Ders Programı.

<http://www.gsf.gazi.edu.tr/resim_web/resim_bolumu.htm> adresinden 22.12.2008 tarihinde indirilmiştir.

Marmara Üniversitesi GSF Resim Bölümü Lisans Ders Programı

<<http://gsf.marmara.edu.tr/index.php?bolum=1>> adresinden 25.12.2008 tarihinde indirilmiştir.

Mimar Sinan GSÜ Resim Bölümü Lisans Ders Programı

<<http://www.msgsu.edu.tr/msu/pages/221.aspx>> adresinden 22.12.2008 tarihinde indirilmiştir.

EKLER

EK 1

BİLGİ TOPLAMA FORMU

Bu çalışma, G.Ü. Eğitim Bilimler Enstitüsü Mesleki Resim Bölümünde Yüksek Lisans (Master) Tezi olarak yapılmaktadır. Araştırmanın konusu, “Soyutlama, Biçimbozma Başkalaşım ve Eğretileme Kavramlarının Güzel Sanatlar Resim Bölümü Dersleri Bağlamında İncelenmesi” dir. Anketten elde edilen veriler yüksek lisans tezinde kullanılıp, bilgiler saklı kalacaktır.

Sorulan sorular için kullanılan beş dereceli ölçekten (katılıp-katılmadığınıza dair) size uygun tek bir seçeneği ‘(x)’ şeklinde işaretleyiniz.

Anketi cevaplayarak araştırmama yaptığınız katkılar için teşekkür ederim.

Saygılarımla,

Azize Reva Boynukalın

G.Ü. Eğitim Bilimleri
Enstitüsü Yüksek Lisans
Öğrencisi

Uzmanlık Alanınız:

Ünvanınız:

Çalıştığınız Kurum:

Hizmet süreniz:

1) Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarının, anlaşılıp, yorumlanması, sanat eğitimi sürecinin önemli bir bölümünü oluşturur.

0 0 0 0 0

2) Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramlarının uygulamalı derslerde işlenmesi öğrencilerin çalışmalarındaki ifade gücünü artırır.

0 0 0 0 0

3) Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları öğrencilerin yeni biçimler oluşturmaya yardımcı olur.

0 0 0 0 0

4) İlgili kavramlar, öğrencinin modern sanat akımlarını anlayabilmesi için gerekli ve önemlidir.

0 0 0 0 0

5) Sanat eğitiminde görsel biçimlendirme kavramları geleneksel öğretim yöntemleriyle işlenmektedir.

0 0 0 0 0

6) Ders programınızda öğrencilerin; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramlarını öğrenebilecekleri kuramsal bir ders mevcuttur.

0 0 0 0 0

7) Temel Sanat Eğitimi dersinde; soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretilme kavramları yeterli düzeyde işlenmektedir.

0 0 0 0 0

8) Desen dersinde öğrencilere ilgili kavramları, çalışmalarında uygulama ve geliştirme olanağı verilmektedir.

0 0 0 0 0

9) Sanat Analizi dersinde, öğrenciler sanat yapıtlarının biçimsel karşılaştırmalarını doğru yapabilmektedir.

0 0 0 0 0

10) Soyutlama, biçimbozma, başkalaşım ve eğretileme kavramlarının derslerdeki işleniş süresi, öğrencilerin kavramları anlaması için yeterlidir.

0 0 0 0 0

11) Atölyelerin fiziki ortamı görsel biçimlendirme kavramlarını işlemek için uygundur.

0 0 0 0 0

12) Kuramsal derslerde görsel biçimlendirme kavramları işlenirken teknoloji kullanımı yeterlidir.

0 0 0 0 0

13) İlgili kavramlar, uygulamalı derslerde kuramsal derslere göre daha ağırlıklı işlenmelidir.

0 0 0 0 0

14) İlgili kavramlar, kuramsal derslerde uygulamalı derslere göre daha ağırlıklı işlenmelidir.

0 0 0 0 0

15) Ders programınız, öğrencilerin görsel biçimlendirme kavramlarını yeterli düzeyde anlayıp, uygulamasına elverişlidir.

0 0 0 0 0

16) İlgili kavramlarının işlenişine yönelik uygulanacak bir ders adı ve içeriğine dair önerileriniz:

.....
.....
.....